

**LOKALNA ZGODOVINA
PRI DRUŽBOSLOVNIH PREDMETIH
V OSNOVNI
IN
SREDNJI ŠOLI**

**VLOGA, POMEN IN ZASTOPANOST LOKALNE
ZGODOVINE V
SLOVENSKEM ŠOLSLEM PROSTORU**

MOJCA KUKANJA-GABRIJELČIČ

KOPER, JUNIJ 2008

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Zahvala

V upanju, da bo raziskava s svojimi iztočnicami, odprtimi vprašanji in didaktičnimi priporočili pomagala vsem, ki jih obravnavana tematika zanima,

se srčno zahvaljujem

dr. Danijeli Trškan

za vso pomoč, predloge in predvsem spodbudo, ki sem jo nemalokrat potrebovala ter mag. Vilmi Brodnik za strokovno recenzijo.

»Hvala«

ni in nikoli ne bo

dovolj močna beseda za mamo ,

njeno občudovanja vredno potrpljenje, ljubezen in neprecenljivo pomoč.

Pa vendarle,

hvala mami in predvsem

mojemu dragemu Marku,

ki je zmeraj ob meni.

Mojca Kukanja-Gabrijelčič

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Naslov: **LOKALNA ZGODOVINA PRI DRUŽBOSLOVNIH PREDMETIH V OSNOVNI
IN SREDNJI ŠOLI**

Avtorica: **Mojca Kukanja-Gabrijelčič**

Izdala: **Univerza v Ljubljani, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete**

Elektronska publikacija je nastala kot del raziskovalnega projekta z naslovom Vloga lokalne zgodovine v osnovni in srednji šoli v okviru Ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2006–2013, ki sta ga financirala Ministrstvo za šolstvo in šport ter Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Recenzentki: **Danijela Trškan, Vilma Brodnik**

Jezikovni pregled: **Tatjana Kukanja**

Fotografija na naslovnici je zasebni arhiv avtorice.

Spletna lokacija publikacije:

http://www.ff.unilj.si/oddelki/Zgodovin/DANIJELA/DIDAKTIKAZGODOVINE/_private/Projekt/okalnazgodovina.pdf

Grafična priprava: **Mojca Kukanja-Gabrijelčič, Marko Gabrijelčič**

Leto izida: **Ljubljana, 2008**

© **Univerza v Ljubljani, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008.**

Vse pravice pridržane.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.3:93/94
371.3:908

KUKANJA-Gabrijelčič, Mojca

Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli [Elektronski vir] / Mojca Kukanja-Gabrijelčič. - Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008

Način dostopa (URL): http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/Zgodovin/DANIJELA/DIDAKTIKAZGODOVINE/_private/Projekt/lokalnazgodovina.pdf

ISBN 978-961-6648-17-2

239685120

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

OPOMBA AVTORICE RAZISKAVE (30.06.2008)

Raziskava je bila opravljena v obdobju med oktobrom 2006 in junijem 2008. V tem obdobju je prišlo tudi pri zasnovi učnih načrtov za osnovno šolo in gimnazijo do korenitih premikov. Novi, posodobljeni učni načrti so bili v končni pripravi junija 2008, ko je bila analiza poprejšnjih že zaključena. Predlogi za posodobitve so kljub temu še vedno aktualni, čeprav je nekaj predlogov avtorice že vključenih v posodobljene učne načrte. Analizirali smo zadnje veljavne učne načrte in učbenike (med letoma 2006-2008), sledila bo dopolnitev raziskave, kjer bomo analizirali tudi posodobljene učne načrte.

KAZALO VSEBINE

PREGOVOR.....	8
1 UVOD	10
1.1 NAMEN RAZISKAVE	11
1.2 CILJI RAZISKAVE	11
1.2.1 CILJ ANALIZE UČNIH NAČRTOV V OBVEZNIH IN IZBIRNIH DRUŽBOSLOVNIH PREDMETIH V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI	11
1.2.2 CILJ ANALIZE VSEBINSKIH SKLOPOV, NALOG IN VPRAŠANJ V IZBRANIH UČBENIKIH ZA OBVEZNE DRUŽBOSLOVNE PREDMETE V OSNOVNI ŠOLI IN V SPLOŠNI GIMNAZIJI	12
1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	13
1.4 HIPOTEZE.....	14
1.5 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	15
1.5.1 ZASNOVA RAZISKAVE.....	15
1.5.2 OPIS UPORABLJENIH METOD.....	15
1.5.3 OPIS VZORCA.....	15
1.5.4 OPIS PROCESA ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV	16
1.5.5 SEZNAM ANALIZIRANIH UČNIH NAČRTOV IN UČBENIKOV	18
2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA - LOKALNA ZGODOVINA V UČNIH NAČRTIH	30
2.1 UČNI NAČRTI ZA OSNOVNO ŠOLO - OBVEZNI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI	31
2.2 UČNI NAČRTI ZA OSNOVNO ŠOLO - IZBIRNI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI	43
2.3 UČNI NAČRTI ZA GIMNAZIJO - OBVEZNI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI.....	58
2.4 UČNI NAČRTI ZA GIMNAZIJO - IZBIRNE VSEBINE IN DODATNE DEJAVNOSTI.....	70
2.5 POVZETEK GLAVNIH UGOTOVITEV ANALIZE UČNIH NAČRTOV	74
2.6 PREDLOGI ZA NADALJNJE DELO - KONCEPTUALNA IZHODIŠČA	83
3 ANALIZA UČBENIKOV ZA DRUŽBOSLOVNE PREDMETE	84
3.1 REZULTATI IN INTERPRETACIJA - LOKALNA ZGODOVINA V UČBENIKIH	85
3.1.1 DRUŽBOSLOVNI UČBENIKI IN DELOVNI UČBENIKI V OSNOVNI ŠOLI.....	85
3.1.2 SPOZNAVANJE OKOLJA IN SPOZNAVANJE DRUŽBE (1.- 5. razred)	88
3.1.3 SPOZNAVANJE OKOLJA	89
3.1.4 SPOZNAVANJE OKOLJA IN SPOZNAVANJE DRUŽBE	90
3.1.5 SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE (OKOLJA).....	91
3.1.6 GEOGRAFIJA.....	95
3.1.7 SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST	97
3.1.8 DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA	100

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

3.1.9	GLASBENA IN LIKOVNA VZGOJA	101
3.1.10	IZBIRNI PREDMETI	103
3.2	DRUŽBOSLOVNI UČBENIKI ZA GIMNAZIJO	105
3.2.1	PSIHOLOGIJA V GIMNAZIJI	105
3.2.2	SOCIOLOGIJA V GIMNAZIJI	105
3.2.3	GEOGRAFIJA V GIMNAZIJI	106
3.2.4	SLOVENŠČINA V GIMNAZIJI	107
3.2.5	FILOZOFIJA V GIMNAZIJI	108
3.3	DELEŽ IN VRSTE PRODUKTIVNIH VPRAŠANJ V IZBRANIH UČBENIKIH IN NEKATERIH DELOVNIH UČBENIKIH V DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI	108
3.3.1	SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE (1. - 5. razred)	110
3.3.2	SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST	111
3.3.3	DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA	111
3.3.4	VSI IZBRANI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI v DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI	112
3.4	POVZETEK GLAVNIH UGOTOVITEV ANALIZE UČBENIKOV	113
3.5	KONČNI PREGLED UČBENIKOV IN DELOVNIH UČBENIKOV Z VSEBINSKO-CILJNIMI ELEMENTI LOKALNE ZGODOVINE	121
4	ZAKLJUČEK	127
4.1	ZAKLJUČNE UGOTOVITVE	127
4.2	ANALIZA IN VREDNOTENJE TRENUTNEGA STANJA TER KLJUČNI PROBLEMI	131
4.3	ODPRTA VPRAŠANJA	133
4.4	PREDLOGI POSODABLJANJA (PREDLOGI ZA NADALJNJE RAZISKOVANJE IN PRAKSO)	134
4.5	UČITELJEVA VLOGA - KAKO LAHKO UČENCE SPODBUDIMO K RAZISKOVANJU LOKALNE ZGODOVINE IN AKTIVNEMU UDEJSTVOVANJU V DOMAČEM OKOLJU	134
4.6	NAMESTO ZAKLJUČKA	135
5	VIRI IN LITERATURA	136

SEZNAM SLIK IN TABEL

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Produktivna vprašanja v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe (okolja)	110
Graf 2: Produktivna vprašanja v učbenikih za Slovenski jezik in književnost.....	111
Graf 3: Produktivna vprašanja v učbenikih za Državljsko vzgojo in etiko.....	111
Graf 4: Produktivna vprašanja v učbenikih za izbrane družboslovne predmete	112

KAZALO TABEL

Tabela A: Družboslovni učni načrti v devetletni osnovni šoli pri obveznih in izbirnih predmetih ter elementi analize	74
Tabela B: Učni načrti splošne gimnazije, ki v učnih vsebinah splošnih ter operativnih ciljih vsebujejo konkretne primere in elemente lokalne zgodovine	77
Tabela C: Število družboslovnih učbenikov in različnih založb glede na obvezni družboslovni predmet / razred osnovne šole.....	85
Tabela 1: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe - 1. razred	88
Tabela 2: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje okolja - 1. razred	89
Tabela 3: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje okolja in spoznavanje družbe	90
Tabela 5: Lokalna zgodovina v učbenikih za Geografijo	95
Tabela 6: Lokalna zgodovina v učbenikih za Slovenski jezik in književnost	97
Tabela 7: Lokalna zgodovina v učbenikih za Državljsko vzgojo in etiko	100
Tabela 8: Lokalna zgodovina v učbenikih za Glasbeno in likovno vzgojo.....	101
Tabela 9: Lokalna zgodovina v učbenikih za izbirne predmete: likovno snovanje, sodobna priprava hrane, umetnostna zgodovina, človek in zemlja, retorika	103
Tabela 10: Lokalna zgodovina v učbenikih za Psihologijo	105
Tabela 11: Lokalna zgodovina v učbenikih za Sociologijo	105
Tabela 12: Lokalna zgodovina v učbenikih za Geografijo	106
Tabela 13: Lokalna zgodovina v učbenikih za Slovenščino	107
Tabela 14: Lokalna zgodovina v učbenikih za Filozofijo	108
Tabela 15: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe, Spoznavanje okolja in Spoznavanje družbe od 1. do 5. razreda osnovne šole.....	116
Tabela 16: Lokalna zgodovina v učbenikih za Geografijo; Slovenski jezik s književnostjo; Državljsko vzgojo in etiko; Glasbeno vzgojo	117
Tabela 17: Lokalna zgodovina v učbenikih za izbirne predmete.....	118
Tabela D: Končni pregled učbenikov in delovnih učbenikov s štirimi analiziranimi elementi	122

Predgovor

Pričujoča raziskava je del raziskovalnega projekta Vloga lokalne zgodovine v osnovni in srednji šoli 2006–2008, znotraj Ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2006–2013, ki sta ga financirala Ministrstvo za šolstvo in šport ter Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Raziskava ima namen osvetliti in prikazati trenutno stanje zastopanosti lokalne zgodovine pri **vseh družboslovnih učnih načrtih in učbenikih** v devetletni osnovni šoli ter v programu gimnazija, razen pri učnih načrtih in učbenikih za zgodovino, saj je bila v okviru projekta že izdana raziskava z naslovom: Krajevna zgodovina v učnih načrtih in učbenikih za zgodovino 1945–2005¹.

Študija analize učnih načrtov in učbenikov je primarno usmerjena k predstavitvi pomena in vloge lokalne zgodovine še pri drugih družboslovnih predmetih, ki teoretično zaseda pomembno, a na podlagi rezultatov sodeč, izredno osiromašeno mesto v družboslovnih študijah. Uporaba in vloga lokalne zgodovine je pri učenju neprecenljiva, saj konstrukcija znanja in uporaba kulturne dediščine iz domačega okolja pripomoreta k nadaljnjemu izgrajevanju, razumevanju in vrednotenju lokalne in slovenske zgodovine ter h krepitvi narodne pripadnosti in ljubezni do lastne skupne preteklosti.

Študija je razdeljena na dve temeljni poglavji, ki se med seboj dopolnjujeta.

Prvo poglavje Analiza učnih načrtov za družboslovne predmete v devetletni osnovni šoli in splošni gimnaziji ugotavlja in predstavlja zastopanost lokalne zgodovine v učnih načrtih in vseh njihovih elementih: učnih vsebinah, ciljih in medpredmetnih povezavah.

Drugo poglavje Analiza učbenikov za družboslovne predmete v devetletni osnovni šoli in v programu splošna gimnazija raziskuje in prikazuje konkretne vsebine lokalne zgodovine v izbranih učbenikih za družboslovne predmete, vključujoč predloge za praktične in miselne dejavnosti; poskuse in opazovanja, preko katerih naj bi učenci dobili realistične, celostne in doživljajske izkušnje.

¹ Trškan, D. (2008). Krajevna zgodovina v učnih načrtih in učbenikih za zgodovino 1945–2005. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Del drugega poglavja vključuje poglobljeno analizo produktivnih vprašanj v neposredni povezavi z vsebinami lokalne zgodovine v izbranih učbenikih in nekaterih delovnih učbenikih. Produktivna vprašanja namreč spodbujajo produktivne dejavnosti, produktivno mišljenje, raziskovalne dejavnosti, izkustveno učenje in neposredno opazovanje.

Raziskovalna študija je namenjena predvsem osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem ter drugim strokovno-pedagoškim delavcem, študentom in raziskovalcem.

Raziskava temelji na načelu, da preko poznavanja preteklosti in sedanosti domačega okolja lahko posežemo v temelje otrokovega dojemanja in razumevanja globalnega sveta. Bistvo tega je v izjemni dinamizaciji in spreminjajočem se svetu, ki prinaša nenehne spremembe, katerim stežka sledimo. Učenci naj bi znanje in veščine, ki jih pridobijo v domačem okolju, aplicirali na nacionalno in svetovno raven na vseh tistih področjih, ki so življenjsko pomembni; ohranjanje naravne in kulturne dediščine; sožitje kultur in narodov; kvaliteta življenja; demokracija; družbena ozaveščenost; kultivacija, civiliziranost, človečnost; oblikovanje identitete; učenje državljanske kulture in vseživljenjsko učenje.

Kajti le z razumevanjem, kritičnim vrednotenjem in evalvacijo lastne preteklosti, politično-družbenih in zgodovinskih tokov, ki krojijo demokracijo v sodobnem svetu, lahko svoje poglede in znanja izgrajujejo v ključne kompetence, ki so temelj družbenega delovanja, družbenega »preživetja«, sprejemanja in razumevanja sprememb, ki so posledica različnih kultur, družbeno-političnih prepričanj in verovanj multikulturnega sveta.

LOKALNA ZGODOVINA V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI

1 UVOD

Lokalna zgodovina predstavlja temelj kulture, znanja, razumevanja in vrednotenja ostankov preteklosti. Kot primarna in enkratna spremljevalka otrokovega vsakdana odseva različne barve, zgodbe in skrivnosti, ki otroku ostanejo ponavadi nerazkrite. Sodobna šola in obširni učni načrti temeljijo na razumevanju in poznavanju večkulturnega evropskega in svetovnega okolja ter družbeno-političnih procesov, ki se odvijajo širom sveta. Pri tem ni odvzeta niti zgodovina kot obvezen družboslovni predmet.

Vzporedno z vsebinami v družboslovnih učnih načrtih in učbenikih je neprecenljiva vrednost lokalne zgodovine premalo upoštevana. Učenci spoznavajo različne pojave, znamenitosti, kulturne ostanke in drugo na svetovni ravni, medtem, ko znamenitosti domačega kraja premalo ali sploh ne obravnavajo. Zatorej ne vedo niti, v katerem času so nastale, kaj predstavljajo in zakaj jih moramo skrbno varovati za naše zanamce. Zgodovina pušča svoje sledove na vsakem koraku, v vsakem umetniškem dejanju, v najrazličnejših podobah, pričevanjih, v običajih in navadah, ki so del našega vsakdana, v kamnu, ki ga nemalokrat prezremo in predvsem v našem domačem okolju. Duhovno ozračje in sledovi preteklosti so del našega življenja, ki se jim ne da izogniti.

Zatorej je poznavanje lastnega okolja, narave, kulturne preteklosti, prepletenosti zgodb naših prednikov in ujetosti v trenutek, ki je nezlomljivo povezan s skupno preteklostjo, izrednega pomena.

Lokalna zgodovina je za lokalno prebivalstvo vez, ki ga povezuje s kolektivnim spominom in v simboličnem smislu most med sedanostjo in preteklostjo. Kolektivni spomin ne pripada zgodovinarjem, ki ga tako ali drugače analizirajo in interpretirajo, temveč družinam, skupinam in širšemu družbenemu okolju, ki jih zaznamujejo določeni dogodki preteklosti.

Poučevanje oz. učenje o skupni lokalni preteklosti, tako v razredu kot tudi v naravi, povezuje učence z okoljem, v katerem živijo, s kulturo, zgodovino, običaji in narodno zavestjo. Ta vez je pomembna predvsem iz vidika krepitev državljanske zavesti in pripadnosti določenemu okolju preko iskanja in preučevanja ostankov preteklosti, ki razkrivajo bogato dediščino naših prednikov. Lokalna zgodovina ne zajema zgolj poznavanja in razumevanja pojavov in procesov, ki so se v

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

domačem okolju odvijali, temveč vključuje tudi kulturno preteklost, ekonomsko, družinsko zgodovino, bogato tradicijo, šege in navade, arhitekturo in drugo.

V nadaljevanju bomo predstavili analizo raziskave učnih načrtov za obvezne in izbirne družboslovne predmete v osnovni šoli in splošni gimnaziji ter učbenike za družboslovne predmete.

1.1 NAMEN RAZISKAVE

Glavni namen raziskave je bil ugotoviti vlogo, pomen in zastopanost vsebin lokalne zgodovine v sedanjih učnih načrtih in učbenikih za osnovno šolo ter gimnazijo pri vseh obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih, razen pri predmetu zgodovina.

1.2 CILJI RAZISKAVE

1.2.1 CILJ ANALIZE UČNIH NAČRTOV V OBVEZNIH IN IZBIRNIH DRUŽBOSLOVNIH PREDMETIH V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI

Glavni cilj analize učnih načrtov je bil v pregledu trenutnega stanja zastopanosti lokalne zgodovine v vsebinah in ciljih družboslovnih predmetov na ravni osnovnega in srednjega šolanja. Želeli smo ugotoviti, kakšni in predvsem kolikšni so načini vključevanja lokalne zgodovine v družboslovne predmete, ki naj bi poleg predmeta zgodovina navajali na pozitivno vrednotenje kulturne dediščine in razumevanje, vrednotenje lokalne zgodovine, iz katere bi svoja stališča razbohotili na nacionalno in svetovno raven.

Namen analize obstoječih učnih načrtov s področja vključenosti poznavanja, raziskovanja in razmišljanja o lokalni zgodovini je bil ugotoviti stopnjo zastopanosti le te (v vsebinah in ciljih) ter ključne problematične točke obstoječih učnih načrtov. Vloga in pomen lokalne zgodovine v sedanjih obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih bo prikazala trenutno stanje in morebitno širšo uporabo lokalne zgodovine v osnovni in srednji šoli. Predstaviti smo želeli vse učne vsebine in učne cilje (splošne in operativne), ki so bili v kakršnikoli povezavi z lokalno zgodovino.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Pri tem moramo poudariti, da smo zapisali tudi tiste, ki lokalne zgodovine in domačega okoliša ne obravnavajo eksplicitno, so pa usmerjene k širjenju narodne zavesti, narodne pripadnosti, vrednotenju slovenske kulturne dediščine, razumevanju družbenih procesov in kulturne tradicije na nacionalni ravni. Omenjene učne vsebine in cilje smo izpostavili zaradi njihove učno-vzgojne naravnosti, saj jih lahko posplošimo na lokalno raven in uporabimo za nadaljnje preučevanje in razumevanje lokalne zgodovine.

Poleg tega smo določene predmete, ki vključujejo poudarke s področja razumevanja nacionalne, lokalne zgodovine, kulturne tradicije, narodne zavesti in identitete, tudi vsebinsko opredelili.

1.2.2 CILJ ANALIZE VSEBINSKIH SKLOPOV, NALOG IN VPRAŠANJ V IZBRANIH UČBENIKIH ZA OBVEZNE DRUŽBOSLOVNE PREDMETE V OSNOVNI ŠOLI IN V SPLOŠNI GIMNAZIJI

Z analizo izbranih učbenikov družboslovnih predmetov v osnovni šoli smo želeli prikazati vpletenost lokalne zgodovine na vsebinski ravni, pri vprašanjih in nalogah oz. nalogah za samostojno delo učenca. Zanimalo nas je predvsem, ali je didaktično besedilo dovolj aktualno in sili učenca k aplikaciji novega znanja v domače okolje in obratno. Pozorni smo bili predvsem na predloge za praktične in miselne dejavnosti; poskuse in opazovanja, preko katerih naj bi učenci dobili realistične, celostne in doživljajske izkušnje.

Pomembna je predvsem delitev na produktivna vprašanja, ki so vezana na področje lokalne zgodovine. Produktivna vprašanja smo izpostavili, saj spodbujajo produktivne dejavnosti, produktivno mišljenje, raziskovalne dejavnosti, izkustveno učenje in neposredno opazovanje. Izhajajo iz individualnega izkustva slehernega učenca, katerega spoznanja so najpomembnejše izhodišče za konstruktivistično učenje in spoznavanje širšega sveta. Pri produktivnih vprašanjih učenci odgovorov ne iščejo v šolskem čtivu, temveč v neposredni okolici in izkušnjah, kar predstavlja temelj za nadaljnjo vključitev lokalnega področja v družboslovne predmete. S pomočjo takšnih vprašanj in nalog se učenci naučijo opazovati, raziskovati, analizirati in vrednotiti kulturno dediščino, krepijo narodno zavest in temeljna spoznanja o svojem primarnem okolju, ki je temeljna iztočnica za poznavanje in razumevanje večkulturnega evropskega in svetovnega prostora.

1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Z analizo učnih načrtov smo želeli ugotoviti:

1. Ali so in kolikšna je zastopanost vsebinsko-ciljnih elementov s področja lokalne zgodovine v obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih v osnovni šoli in splošni gimnaziji?
2. Ali je nakazan vsebinsko-ciljni transfer v medpredmetnih povezavah z elementi lokalne zgodovine in kolikšna je vertikalna povezanost učnih vsebin z drugimi predmetnimi področji?
3. Katere so ključne problematične točke odprtosti obstoječih učnih načrtov iz vidika odkrivanja domačega kraja in poznavanja lastne zgodovinsko-kulturne identitete?
4. Nevralgično raziskovalno vprašanje: Ali so učni načrti za družboslovne predmete vsebinsko-ciljno (pre)skromni iz vidika vključenosti poznavanja in raziskovanja lokalne zgodovine? Kako lahko namreč *težimo k poznavanju in razumevanju meddržavnih ter svetovnih odnosov, kultur in procesov, če ne gradimo na državljanski vzgoji in edukaciji, izhajajoč iz primarnega okolja, ki je izhodiščna točka za razvoj različnih sposobnosti, veščin, komunikacijo, participacijo ter soodgovornost v družbenem življenju naših otrok.*

Z analizo učbenikov smo želeli poiskati odgovore na več vprašanj, in sicer:

5. Kakšna je kakovost učbenikov z vidika vpletenosti poznavanja domačega okolja in lokalne zgodovine?
6. Ali vprašanja in naloge v učbenikih spodbujajo učence k razmisleku, opazovanju, raziskovanju in analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju in pri katerem predmetu je to najbolj zastopano?
7. Kolikšen je delež produktivnih vprašanj in nalog, ki učencem približajo vedenje o lastnem in družbenem življenju v domačem okolju?
8. Kolikšna je vrednost učbenikov z vidika konstrukcije znanja izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja učencev in kako se le-ta izkazuje glede na založbo, ki je učbenik izdala?

1.4 HIPOTEZE

Na podlagi predstavljene problematike predmeta raziskave smo izpostavili naslednje hipoteze:

H1: Vloga in pomen lokalne zgodovine je v učnih načrtih za obvezne družboslovne predmete v osnovni in srednji šoli slabo zastopana.

H2: Vsebinski transfer je v učnih načrtih slabo opredeljen, saj ne opozarja na prenos konkretnih podatkov in pojmov v življenje učenca. Vertikalna povezanost z drugimi predmetnimi področji je sicer nakazana, vendar slabo operacionalizirana.

H3: Odprtost učnih načrtov je iz vidika prilagajanja učnih vsebin, dejavnosti in drugega dobro zasnovana, saj so učni načrti fleksibilni in dovolj prožni za nadaljnjo umestitev elementov lokalne zgodovine v učni proces in šolski kurikulum.

H4: Učni načrti niso dovolj široko zasnovani v smislu konstrukcije znanja, izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja učencev.

H5: Kakovost družboslovnih učbenikov iz vidika vpletenosti poznavanja domačega okolja in lokalne zgodovine je slabša, saj vsebine in naloge oz. vprašanja v učbenikih ne vsebujejo pristopov, ki silijo učenca k identifikaciji z lastnim okoljem.

H6: Vprašanja in naloge v družboslovnih učbenikih usmerjajo učenčevo pozornost v raziskovanje domačega okolja predvsem v prvem in deloma drugem triletju pri pouku spoznavanja družbe, manj pa je vprašanj, ki spodbujajo učence k razmisleku, opazovanju, raziskovanju in analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju.

H7: Delež produktivnih vprašanj in nalog v družboslovnih učbenikih in delovnih učbenikih je sorazmeroma majhen, saj so naloge predvsem neproduktivno naravnane.

H8: Vrednost učbenikov z vidika konstrukcije znanja, izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja otrok, je majhna. V omenjeni kategoriji so bolj kakovostni učbeniki izdani pri založbi DZS.

1.5 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

1.5.1 ZASNOVA RAZISKAVE

Raziskava temelji na analizi sodobnih učnih načrtov za družboslovne predmete ter družboslovnih učbenikov v osnovni šoli in splošni gimnaziji. Raziskava je potekala po naslednjih fazah: zbiranje in pregledovanje ter analiza učnih načrtov; pregled in analiza družboslovnih učbenikov (z delovnimi učbeniki); analiza, primerjava in vrednotenje izbranega didaktičnega gradiva in učil; zaključna spoznanja.

1.5.2 OPIS UPORABLJENIH METOD

Osnovni raziskovalni metodi sta bili deskriptivna in eksplikativna neeksperimentalna metoda pedagoškega raziskovanja, ki je bila dopolnjena s tehniko analize izbranih vsebin. Deskriptivna in eksplikativna metoda sta bili uporabljeni pri analizi učnih načrtov, učbenikov in delovnih učbenikov v devetletni osnovni šoli in splošni gimnaziji. Pri izbranih učbenikih sta bili obe metodi dopoljeni z analizo vsebine oz. nalog v izbranih družboslovnih učbenikih in delovnih učbenikih.

1.5.3 OPIS VZORCA

V analizo je vključenih **9 obveznih** družboslovnih učnih načrtov za **devetletno osnovno šolo**, **13** učnih načrtov za družboslovno-humanistične **izbirne predmete** ter **9 učnih načrtov za gimnazijo** in **6** različnih **obveznih in izbirnih vsebin za gimnazijo**. Skupno analiza zajema **31 učnih načrtov**, ki so jih pripravile predmetne kurikularne komisije in **6 različnih dejavnosti** oz. vsebin, ki jih ponuja program gimnazija.

Učbeniška analiza je zajemala družboslovne učbenike in delovne učbenike, ki so samostojni ali sestavni del učbenika (učbeniški komplet). Nekateri razredi namreč nimajo samostojnih učbenikov, temveč so ti kategorizirani kot delovni učbeniki. V raziskavo je bilo vključenih **91 učbenikov** in delovnih učbenikov, od tega; **75 učbenikov** in delovnih učbenikov družboslovnega sklopa za **devetletno osnovno šolo** (vključujoč tiste, ki so bili v rabi za časa osemletne osnovne šole in se še vedno uporabljajo) ter **16 učbenikov za gimnazijo**.

1.5.4 OPIS PROCESA ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV

UČNI NAČRTI

Glede na dostopnost učnih načrtov za obvezne in izbirne družboslovne predmete v elektronski in tiskani obliki, smo izbrali in pregledali vse razpoložljive učne načrte za devetletno osnovno šolo in splošno gimnazijo. Pri nadaljnji analizi učnih načrtih smo izpostavili naslednje elemente raziskovanja:

- učna vsebina (s poudarkom na elementih vključenosti lokalne zgodovine),
- učni cilji (splošni in operativni),
- medpredmetne povezave (na ravni vsebin – s predmetom zgodovina in drugimi sorodnimi predmeti, ki bi lahko vključevali lokalno zgodovino na ravni vertikalne povezanosti) ,
- odprtost učnega načrta za nadaljnjo aplikacijo znanja, raziskovanje, vrednotenje in preučevanje lastnega okolja.

V raziskovalno poročilo niso zaradi nedostopnosti v elektronski in tiskani obliki (v obdobju opravljanja raziskave) zajeti naslednji izbirni predmeti družboslovnega sklopa:

- Odkrivajmo preteklost mojega kraja (7. in 8. razred),
- Sodobnosti z razsežnostmi dediščine,
- Srečanja s kulturami in načini življenja,
- Romska kultura.

UČBENIKI IN DELOVNI UČBENIKI

V analizo so zajeti vsebinski sklopi in učne vsebine, vprašanja in naloge v izbranih učbenikih in delovnih učbenikih za družboslovne predmete v devetletni osnovni šoli in splošni gimnaziji.

Učbenike in delovne učbenike smo večkrat pregledali, jih primerjali z ustreznimi učnimi načrti in;

- ugotavljali, ali pokrivajo vse cilje, ki so zastavljeni v učnih načrtih;
- analizirali smo vsebinske sklope, vprašanja in naloge iz vidika vključenosti lokalne zgodovine;
- analizirali smo vprašanja in naloge na način deskriptivne kvalitativne in kvantitativne pedagoške analize (analiza vprašanj glede na produktivnost oz. neproduktivnost).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Učbenike smo izbrali naključno, z vnaprej zastavljenim ciljem po izboru najmanj enega učbenika za določen družboslovni predmet. Prav tako smo glede na dostopnost in različnost mnogoterih založb težili k temu, da so le-te v veliki meri zastopane pri vseh predmetih, začevši z najnovejšimi dostopnimi izdajami učbenikov. Vključili smo tudi starejše izdaje učbenikov, ki pripomorejo tudi k primerjavi, kako in koliko se je zasnovanost učbenikov spremenila, posodobila in prenovila.

Učbenike smo pregledali in ocenili z didaktičnega vidika. Poleg tega smo bili usmerjeni k vsebinskim poudarkom, produktivnosti vprašanj in nalog, ki naj bi vsebovala naravnost v spoznavanje domačega okolja in lokalne zgodovine.

Med analizo učbenikov smo bili osredotočeni zgolj in samo na vprašanja, naloge in vsebinske poudarke, ki obravnavajo lokalno zgodovino z vsemi njenimi primesmi (kultura, arhitektura, kulinarika, razvoj prometa, staro prebivalstvo, domače obrti, šege in navade, ljudska izročila, arheološki ostanki idr.). Učbenike smo povzeli po predmetnih področjih od nižjega razreda naprej.

V raziskavo smo vključili učbenike, ki jih še vedno uporabljajo učitelji pri svojem delu in so obvezno čtivo v osnovni šoli. Pri tem smo naredili ožji izbor učbenikov, ki so v uporabi v osnovni šolah Mestne občine Koper, kjer smo zajeli naslednje osnovne šole: *OŠ dr. Aleš Bebler Primož Hrvatini*, *OŠ dr. Aleš Bebler Primož Hrvatini - podružnična šola Ankaran*, *Osnovna šola Koper*, *Osnovna šola Dušana Bordona Koper*, *Osnovna šola Antona Ukmarja Koper*, *Osnovna šola Dekani*.

Poleg izbora vzorčnega učbenika glede na razred, smo učbenike izbirali tudi glede na založbo oz. založniško hišo, kjer smo se osredotočili na naslednje založbe:

- *Založba Mladinska knjiga*,
- *DZS*,
- *Rokus*,
- *Modrijan*,
- *Izolit*,
- *i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje*,
- *Debora založništvo*,
- *Založba Obzorja*.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

1.5.5 SEZNAM ANALIZIRANIH UČNIH NAČRTOV IN UČBENIKOV

SEZNAM ANALIZIRANIH UČNIH NAČRTOV

I. OSNOVNA ŠOLA

Obvezni družboslovni predmeti v devetletni osnovni šoli so vzeti iz spletne strani:

http://mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/program_devetletne_osnovne_ole/obvezni_predmeti.htm, avgust 2007:

1. Učni načrt: SLOVENŠČINA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SLOVENŠČINO

(Martina Križaj Ortar et al.) za Prvo triletnje; Drugo triletnje; Tretje triletnje.

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

2. Učni načrt: ANGLEŠČINA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA ANGLEŠČINO

(Meta Grosman et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

3. Učni načrt: SPOZNAVANJE OKOLJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SPOZNAVANJE OKOLJA

(Dušan Krnel et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

4. Učni načrt: GOSPODINJSTVO

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GOSPODINJSTVO

(Marija Lap Drozg et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

5. Učni načrt: GEOGRAFIJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GEOGRAFIJO

(Jurij Kunaver et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

6. Učni načrt: DRUŽBA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA DRUŽBO

(Janez Bogataj et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

7. Učni načrt: DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO

(Janez Justin et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

8. Učni načrt: LIKOVNA VZGOJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA LIKOVNO VZGOJO

(Tonka Tacol et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

9. Učni načrt: GLASBENA VZGOJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GLASBENO VZGOJO

(Breda Oblak et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Izbirni predmeti družboslovno-humanističnega sklopa v devetletni osnovni šoli so vzeti iz spletne strani:http://mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/program_devetletne_osnovne_sol_e/izbirni_predmeti.htm, *avgust 2007*:

10. Učni načrt: VERSTVA IN ETIKA (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA VERSTVA IN ETIKO

(Marko Kerševan et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

11. Učni načrt: ŽIVLJENJE ČLOVEKA NA ZEMLJI (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GEOGRAFIJO

(Jurij Kunaver et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

12. Učni načrt: DRŽAVLJANSKA KULTURA (izbirni predmet)

PREDMETNA SKUPINA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO (ETIKO IN DRUŽBO)

(Janez Justin et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

13. Učni načrt: RAZISKOVANJE DOMAČEGA KRAJA IN VARSTVO NJEGOVEGA OKOLJA (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GEOGRAFIJO (Jurij Kunaver et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

14. Učni načrt: KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO

(Nataša Golob et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

15. Učni načrt: LJUDSKI PLESI (izbirni predmet)

(Henrik Neubauer et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

16. Učni načrt: TURISTIČNA VZGOJA (izbirni predmet)

DELOVNA SKUPINA (Nevenka Cigler et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

17. Učni načrt: FILOZOFIJA ZA OTROKE (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA FILOZOFIJO

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO

(Janez Justin et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2006.

18. Učni načrt: PLESNE DEJAVNOSTI (izbirni predmet) - **Ples, Ljudski plesi, Starinski in družabni plesi**

(Henrik Neubauer et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

19. Učni načrt: VZGOJA ZA MEDIJE (izbirni predmet) - **TISK, RADIO, TELEVIZIJA**

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA VZGOJO ZA MEDIJE

(Manca Košir et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2006.

20. Učni načrt: OBLIKA IN SLOG (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO

(Nataša Golob et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

21. Učni načrt: ŽIVLJENJE, UPODOBLJNO V UMETNOSTI (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO

(Nataša Golob et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

22. Učni načrt: SLOVENŠČINA (izbirni predmeti) - LITERARNI KLUB IN ŠOLSKO NOVINARSTVO

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SLOVENŠČINO

(Matija Kmecl et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

II. SPLOŠNA GIMNAZIJA

Učni načrti družboslovnih predmetov v programu splošna gimnazija so vzeti iz spletne strani: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm, avgust 2007:

23. Učni načrt: SLOVENŠČINA

Učni načrt za slovenščino je bil sprejet na 14. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

24. Učni načrt: ANGLEŠČINA

Učni načrt za angleščino je bil sprejet na 14. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

25. Učni načrt: SOCIOLOGIJA

Učni načrt za sociologijo je bil sprejet na 14. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

26. Učni načrt: UMETNOSTNA ZGODOVINA

Učni načrt za umetnostno zgodovino je bil sprejet na 15. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998.

27. Učni načrt: GEOGRAFIJA

Učni načrt za geografijo je bil sprejet na 15. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998.

28. Učni načrt: GLASBA

Učni načrt za glasbo je bil sprejet na 28. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 13. 5. 1999.

29. Učni načrt: PSIHOLOGIJA

Učni načrt za študij okolja je bil sprejet na 14. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

30. Učni načrt: LIKOVNO SNOVANJE - LIKOVNA UMETNOST

Učni načrt za likovno umetnost (umetnostna zgodovina in likovno snovanje) je bil sprejet na 15. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998.

31. Učni načrt: ŠTUDIJ OKOLJA

Učni načrt za študij okolja je bil sprejet na 29. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 8. 7. 1999.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

32.– 37. učni načrti: DODATNE DEJAVNOSTI: Državljska kultura; Kulturno-umetniške vsebine; PSD -Prostovoljno socialno delo, Verstva in etika; Arheologija; Vzgoja za mir, družino in nenasilje.

SEZNAM ANALIZIRANIH UČBENIKOV

Seznam učbenikov je predstavljen po predmetih.

I. SPOZNAVANJE NARAVE (OKOLJA) IN SPOZNAVANJE DRUŽBE

1. Vrščaj, D., Strgar, J., Hrvatin Kralj, D., Udir, V., Pretnar, S. (2001). **Narava in družba 1. Delovni učbenik za 1. razred osemletne osnovne šole.** 1. zvezek. Ljubljana: DZS.
2. Vrščaj, D., Strgar, J., Hrvatin Kralj, D., Udir, V., Pretnar, S. (2001). **Narava in družba 1. Delovni učbenik za 1. razred osemletne osnovne šole.** 2. zvezek. Ljubljana: DZS.
3. Petauer, M., Prevolšek, V., Šalej, D., Vovk Korže, A. (2002). **Odkrivam svoje okolje 1. Delovni učbenik za 1. razred devetletne osnovne šole - 1. del.** Ljubljana: Rokus.
4. Petauer, M., Prevolšek, V., Šalej, D., Vovk Korže, A. (2002). **Odkrivam svoje okolje 1. Delovni učbenik za 1. razred devetletne osnovne šole - 2. del.** Ljubljana: Rokus.
5. Hergan, I., Kolar, M., Kovač, T. (2003). **Dotik okolja 1. Učbenik za spoznavanje okolja v prvem razredu 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. Kralj Hrvatin, D., Strgar, J., Udir, V., Vrščaj, D. (1999). **Opazujem, raziskujem, razmišljam. Učbenik za spoznavanje okolja v 1. razredu.** Ljubljana: DZS.
7. Martinčič, M., Adamič, M., Dabsch, J., Jarolim, F., Svolba, E. (2000). **Spoznavanje narave in družbe za 2. razred osnovne šole.** Delovni učbenik. Ljubljana: DZS.
8. Antić, M., Bajd, B., Ferbar, J., Grgičević, D., Krnel, D., Pečar, M. (2003). **Od doma do šole 2. Spoznavanje narave in družbe za 2. razred osnovne šole.** Delovni zvezek. Ljubljana: Modrijan.
9. Antić, M., Bajd, B., Ferbar, J., Grgičević, D., Krnel, D., Pečar, M. (2005). **Okolje in jaz 3. Spoznavanje okolja za 3. razred osnovne šole.** Učbenik. Ljubljana: Modrijan.
10. Umek, M., Janša Zorn, O., Košak, M. (1997). **Tu sem doma 1. Domača pokrajina. Spoznavanje družbe za 4. razred osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

11. Umek, M., Janša Zorn (2006). **Družba in jaz. Družba za 4. razred devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.
12. Arko, P., et. al. (2004). **Družba za četrtošolce.** DRUŽBA; učbenik za družbo v 4. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.
13. Bogataj, J., Hazler, V., Budnar, M. Ivanšek, D., Zabukovec, M. (2000). **Z družbo v družbo 4. Učbenik za spoznavanje družbe za 4. razred osnovne šole.** Ljubljana: Rokus.
14. Bogataj, J., Hazler, V., Budnar, M. Ivanšek, Lipovšek, I., Zabukovec, M. (2001). **Z družbo v družbo 5. Učbenik za spoznavanje družbe za 5. razred osnovne šole.** Ljubljana: Rokus.
15. Hriberšek Balkovec, E., et. al. (2003). **DRUŽBA 4. Učbenik za 4. razred devetletke.** Ljubljana: DZS:
16. Ocepek, R., Smolej, I., Petkovšek, Z. (2000). **Spoznajmo naravo 4.** Ljubljana: DZS.
17. Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002). **Tu sem doma 2. Naravne enote Slovenije. Spoznavanje družbe za 5. razred osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.
18. Tomšič, Ž., Večerič, D., Zornik, L. (2003). **DRUŽBA. Jaz, ti, mi vsi.** Učbenik za družbo v petem razredu 9-letne osnovne šole in spoznavanje družbe v četrtem razredu 8-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

II. GEOGRAFIJA

19. Brinovec, S., Košak, M. (1998). **PLANET ZEMLJA IN EVROPA: Zemljepis za 6. razred osnovne šole.** Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
20. Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (1998). **Živim v Evropi. Zemljepis za 6. razred osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.
21. Kolenc Kolnik, K., Otič, M., Vovk, A. (1998). **Sodobni svet. Geografija za 7. razred osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.
22. Bahar, I., Košak, M. (2000). **GEOGRAFIJA 7. Za sedmi razred 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
23. Senegačnik, J., Drobnjak, B. (2003). **Spoznavamo Evropo in Azijo. Geografija za 7. razred devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

24. Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (2000). **Živim v Sloveniji. Geografija za 8. razred osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.

25. Račič, J., Večerič, D. (2002). **Geografija za osmi razred 8-letne osnovne šole in deveti razred 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

III. SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

26. Medved Udovič, V., Jamnik, T. (2000). **S slikanico se igram in učim. Učbenik za pouk slovenščine za prvi razred devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

27. Grginič, M., Medved Udovič, V., Saksida, I. (2000). **Na mavrico po pravljico. Berilo za 1. razred osnovne šole in 2. razred devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Izolit.

28. Porenta, A. (1998). **Slovenski jezik 2. Delovni učbenik za 2. razred osnovne šole.** Ljubljana: Mladinska knjiga.

29. Medved Udovič, V., Zrimšek, N. (2002). **S slikanico se igram in učim. Slovenščina za tretji razred 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

30. Kenda, J., Jakob., Blažič, M., Lango J., Frigelj, J., Hodnik, I. (2007). **Svet iz besed 4. Berilo za 4. razred devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Rokus Klett.

31. Jeretina Anžin, D., Hrovat, S., Javh, N. (2006). **Znanka ali uganka 4. Samostojni delovni učbnik Slovenščine za 4. razred osnovne šole.** Ljubljana: Modrijan.

32. Golob, B., Kordigel, M., Saksida, I. (2002). **Babica, ti loviš. Berilo za četrti razred 9-letne in tretji razred 8-letne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

33. Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). **Gradim slovenski jezik 5. Učbenik za slovenščino v petem razredu osnovne šole.** Ljubljana: Rokus Klett.

34. Šubic, D., Bitenc, F. (2003). Hej, hoj, ostani z menoj. **Učbenik za pouk slovenščine v petem razredu devetletne in četrtem razredu osemletne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.

35. Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). **Gradim slovenski jezik 6. Učbenik za slovenščino v šestem razredu osnovne šole.** Ljubljana: Rokus Klett.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

36. Blažič, M., Cigut, N., Kenda, J., Meglič, D., Seliškar, M., Svetina, P. (2004). **Svet iz besed 6. Samostojni delovni učbenik za branje v 6. razredu devetletne osnovne šole in 5. razredu osemletne osnovne šole.** Ljubljana: Rokus.
37. Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Meglič, D., Žveglič, M., Svetina, P. (2002). **Svet iz besed 7. Delovni učbenik za branje v 7. razredu devetletne osnovne šole in 6. razredu osemletne osnovne šole.** Ljubljana: Rokus.
38. Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). **Slovenščina za vsak dan 7. Učbenik za slovenščino v sedmem razredu osnovne šole.** Ljubljana: Rokus Klett.
39. Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). **Slovenščina za vsak dan 8. Učbenik za slovenščino v osmem razredu osnovne šole.** Ljubljana: Rokus Klett.
40. Blažič, M., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2005). **Svet iz besed 8. Samostojni delovni učbenik za branje v 8. razredu osnovne šole.** Ljubljana: Rokus.
41. Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). **Slovenščina za vsak dan 9. Učbenik za slovenščino v devetem razredu osnovne šole.** Ljubljana: Rokus Klett.
42. Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2003). **Svet iz besed 9. Samostojni delovni učbenik za branje v 9. razredu devetletne osnovne.** Ljubljana: Rokus.

IV. DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA

43. Černič Isten9ič, M et. al. (1999). **Državlјanska vzgoja in etika. Učbenik za 7. razred.** Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.
44. Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (1998). **Etika in družba. Učbenik za 7. razred osnovne šole.** Ljubljana: DZS.
45. Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004). **Državlјanska vzgoja in etika. Učbenik za državlјansko vzgojo in etiko v 7. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.
46. Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004). **Državlјanska vzgoja in etika. Učbenik za državlјansko vzgojo in etiko v 8. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.
47. Rot, A. (1997). **Etika in družba za osnovno šolo.** Ljubljana: Modrijan.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

V. GLASBENA VZGOJA

48. Pesek, A. (2002). **Glasba 1. Zapojmo, zaigrajmo in zaplešimo. Delovni učbenik za 1. razred 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Mladinska knjiga.
49. Pesek, A. (2003). **Glasba 2. Z igro v glasbeni svet. Delovni učbenik za 2. razred 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Mladinska knjiga
50. Oblak, B., Prelog, M. (2005). **Glasbena slikanica 3.** Učbenik za 3. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS:
51. Pesek, A. (2004). **Glasba 4. Delovni zvezek za 4. razred 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: Mladinska knjiga.
52. Oblak, B. (2003). **Moja glasba 5. Delovni zvezek za glasbeno vzgojo v 4. razredu osemletne in 5. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Izolit.
53. Andabaka, L., Kovačič, M., Lotrič, B., Stefanija, L., Škrjanc, R. (2005). **Glasbeno popotovanje 5. Učbenik za pouk glasbe v 5. razredu 9-letne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.
54. Oblak, B. (2004). **Moja glasba 6. Delovni zvezek za glasbeno vzgojo v 5. razredu osemletne in 6. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: Založba Izolit.
55. Oblak, B. (2003). **Glasba do 18. stoletja. Učbenik za glasbeno vzgojo v 7. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.
56. Oblak, B. (2004). **Glasba v 18. in 19. stoletju. Učbenik za glasbeno vzgojo v 8. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.
57. Oblak, B. (2002). **Glasba v 20. stoletju. Učbenik za glasbeno vzgojo v 9. razredu devetletne osnovne šole.** Ljubljana: DZS.

VI. LIKOVNA VZGOJA

58. Tacol, T. (2001). **Likovne igrarije 1.** Učbenik za likovno vzgojo v 1. razredu osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.
59. Tacol, T. (2002). **Likovne igrarije 2.** Učbenik za likovno vzgojo v 2. razredu osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

60. Tacol, T. (2003). **Likovne igrarije 3**. Učbenik za likovno vzgojo v 3. razredu osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.
61. Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2005). **Likovno izražanje 4**. Učbenik za likovno vzgojo v 4. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.
62. Tacol, T. (2000). **Likovno izražanje. Učbenik za 5. razred**. Ljubljana: DEBORA.
63. Tepina, B. (2006). **Spoznajmo likovni svet**. Likovna vzgoja za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
64. Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2006). **Likovno izražanje**. Učbenik za likovno vzgojo za 6. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.
65. Ciuha, P. (2006). Likovna vzgoja 7. Učbenik za likovno vzgojo v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
66. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). **Likovno izražanje**. Učbenik za likovno vzgojo za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora založništvo.
67. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). **Likovno izražanje**. Učbenik za likovno vzgojo za 9. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.

VII. IZBIRNI PREDMETI

A. LIKOVNO SNOVANJE

68. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2003). **Likovno izražanje in Likovno snovanje 1**. Učbenik za likovno vzgojo v 7. razredu devetletne osnovne šole. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje v 7. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora založništvo.
69. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). **Likovno snovanje I**. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje I za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.
70. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2002). **Likovno snovanje II** Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje II za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.
71. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). **Likovno snovanje III**. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje III za 9. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA..

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

B. SODOBNA PRIPRAVA HRANE

72. Koch, V. (2003). **Sodobna priprava hrane**. Učbenik za izbirni predmet v 7., 8. in 9. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

C. UMETNOSTNA ZGODOVINA

73. Golob, N. (2006). **Življenje upodobljeno v umetnosti**. Učbenik za izbirni predmet umetnostna zgodovina v 7., 8. ali 9. razredu šole. Ljubljana: Modrijan.

D. ČLOVEK IN ZEMLJA

74. Popit, S., Resnik Planinc, T. (2004). **Življenje človeka na Zemlji**. Učbenik za izbirni predmet človek in Zemlja v 8. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

E. RETORIKA

75. Zidar Gale, T., Ž. Žagar, I., Žmavc, J., Pirc, V. (2007). **Retorika. Uvod v govorniško večino**. Učbenik za retoriko kot obvezni izbirni predmet v 9. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: i2.

IZBRANI DRUŽBOSLOVNI UČBENIKI V PROGRAMU SPLOŠNA GIMNAZIJA

VIII. GEOGRAFIJA V GIMNAZIJI

76. Kunaver, J. (1995). Obča geografija. Učbenik za geografijo v 1. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

77. Brinovec, S., Drobnjak, B., Pak, M., Senegačnik, J. (1998). **Geografija Evrope**. Učbenik za pouk geografije v 2. in 3. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

78. Gams, I. (1996). **Geografske značilnosti Slovenije**. Učbenik za pouk geografije v 3. letniku gimnazije in za dijake v 4. letniku, ki bodo opravljali maturo iz predmeta geografija. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

79. Likar, M., Popit, S., Šturm, S. (2006). **Geografske značilnosti Slovenije**-učbenik za 3. letnik gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Mladinska knjiga.

IX. FILOZOFIJA V GIMNAZIJI

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

80. Miščevič, N. e tal. (2002). Filozofija za gimnazije. Učbenik za filozofijo za 3. ali 4. letnik gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

X. PSIHOLOGIJA V GIMNAZIJI

81. Kompare, A. et al (2002). **UVOD V PSIGOLOGIJO**. Učbenik za psihologijo v 2. letniku gimnazijskega in srednjega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

82. Kompare, A. et al (2002). **PSIGOLOGIJA, Spoznanja in dileme**. Učbenik za psihologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

XI. SLOVENŠČINA - KNJIŽEVNOST V GIMNAZIJI

83. Erhatic, B. (2007). Književnost v 1. in 2. letniku gimnazije. Priročnik za maturo. Maribor: Založba Obzorja.

84. Krakar Vogel, B., et al. (2000). **Branja 1**. Učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.

85. Kos, J. (2000). **Svet književnosti 1**. Maribor: Založba obzorja.

86. Krakar Vogel, B., et al. (2001). **Branja 2**. Učbenik za slovenščino v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.

87. Kos, J., Virk, T., Barbarič, N. (2001). Svet književnosti 2. Učbenik za slovenščino-književnost v 2. letniku gimnazij in srednjih tehniških oz. strokovnih šol. Maribor: Založba Obzorja.

88. Bešter Turk, M., et. al. (2001). Na pragu besedila 3. Učbenik za slovenščino-jezik v 3. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol. Ljubljana: Rokus Klett.

89. Bešter Turk, M., et. al. (2002). Na pragu besedila 4. Učbenik za slovenski jezik v 4. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Rokus Klett.

XII. SOCIOLOGIJA V GIMNAZIJI

90. Barle, A. et al (2004). **SOCIOLOGIJA**. Učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

91. Barle, A. et al (2003). **Uvod v SOCIOLOGIJO**. Učbenik za sociologijo v 2. oz 3. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: DZS

2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA - LOKALNA ZGODOVINA V UČNIH NAČRTIH

V analizi učnih načrtov bodo prikazana oz. izbrana samo tista vsebinska področja po razredih, vzeta iz različnih družboslovnih učnih načrtov, razen učnih načrtov za zgodovino (vključno s splošnimi cilji predmeta, medpredmetnimi povezavami in didaktičnimi priporočili), ki vsebujejo:

- učno vsebino (s poudarkom na elementih vključenosti lokalne zgodovine),
- učne cilje (splošne in operativne),
- medpredmetne povezave (na ravni vsebin – s predmetom zgodovina in drugimi sorodnimi predmeti, ki bi lahko vključevali lokalno zgodovino na ravni vertikalne povezanosti),
- odprtost učnega načrta za nadaljnjo aplikacijo znanja, raziskovanje, vrednotenje in preučevanje lastnega okolja.

Pri vseh učnih načrtih bomo pripisali komentar in predloge o smotrni uporabnosti in umestitvi lokalne zgodovine k izbranim učnim vsebinam in učnim ciljem v poševnem tisku.

Učne teme oz. podteme, ki bi lahko zajemale nekaj vsebinsko-ciljnih poudarkov s področja lastnega družbenega okolja in lokalne zgodovine, smo označili z naslednjo oznako **.

Oznako smo pripisali k vsem učnim vsebinam in ciljem, ki so naravnani na vrednotenje in razumevanje kulturnega, narodnega in zgodovinskega delovanja na območju celotnega slovenskega ozemlja. Menimo namreč, da lahko na podlagi učnega načrta, učitelj samostojno poveže posamezne vsebine ter jih dopolnjuje glede na cilje, ki jih skuša doseči. Učiteljeva naloga je pomagati učencem pri oblikovanju in interpretaciji spoznanj, izražanju svojih stališč in mnenj, iskanju različnih aspektov in odgovorov.

Pomemben cilj je v razvijanju kulturne identitete in povezovanju šolskega znanja z izkušnjami učencev, pridobljenimi v njihovem okolju, ter postopno odmikanje od najožjega učenčevega okolja in "življenjskih tem" k temam, ki so posebno pomembne za razvoj državljanske kulture.

2.1 UČNI NAČRTI ZA OSNOVNO ŠOLO - OBVEZNI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI

Obvezni družboslovni predmeti, katerih učni načrti so zajeti v raziskavo:

ANGLEŠČINA
DRUŽBA
DRŽ. VZGOJA IN ETIKA
GEOGRAFIJA
GLASBENA VZGOJA
GOSPODINJSTVO
LIKOVNA VZGOJA
SLOVENŠČINA
SPOZNAVANJE OKOLJA

ANGLEŠČINA²

I. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- oblikujejo zavest o sebi kot posamezniku in kot pripadniku skupnosti, tako družbene kot nacionalne in mednarodne skupnosti in ob tem razvijajo ter krepijo lastne kulturne vrednote;
- spoznavajo značilnosti, kulture in dosežke dežel, v katerih se govori angleščina.

II. OPERATIVNI CILJI in VSEBINE ZA 4. in 5. razred

5. razred - tema MOJ KRAJ

Učenci:

- povedo, v katerem kraju živijo;
- prepoznajo in poimenujejo nekaj vrst pomembnih zgradb v kraju;
- prepoznajo in povedo mesto posameznih objektov;
- govorijo o obstoju nečesa v kraju.

² Učni načrt: ANGLEŠČINA za osnovno šolo. 29. 10. 1998.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

III. OPERATIVNI CILJI in VSEBINE ZA 6., 7., 8. in 9. razred

Bližnje okolje: moj dom, moj kraj; zanimivosti mojega kraja; promet; moja dežela.

Človek v svetu: prazniki in osebni prazniki; osnovne navade in rutine; spoznavanje lastnih in tujih navad, običajev.

Učenci:

- kažejo zanimanje za svojo in druge kulture;
- primerjajo svoje navade z navadami drugih in z navadami ciljnih kultur;
- iz besednega in slikovnega gradiva ter z opazovanjem ravnanja ljudi sklepajo o kazalcih razlik znotraj kultur in med kulturami; vrednotah in normah.

Kulturna zavest je pri predmetu angleščina omenjena predvsem pri splošnih ciljih in vsebinah tujega jezika. Lahko bi jo v učni načrt umestili kot privzgajanje odnosa do kulturnih dosežkov, dediščine na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, kot zgodovinski razvoj v domači pokrajini skozi življenje ljudi, spoštovanje tradicije, medkulturno ravnanje v neposrednem okolju itd. Jezik najbolj neposredno izraža kulturo; je to, kar nas dela človeške in vsakemu izmed nas daje občutek identitete.

Etnična ozaveščenost; narodna zavest in odnos do druge kulture pomembno vplivata na raven sporazumevalne zmožnosti, saj le znanje enega jezika ne onemogoča visoke ravni sporazumevalne zmožnosti v drugem jeziku, če med njima ne obstaja pozitivna povezanost.

Učenci bi se morali pri vseh tujih jezikih dejavno vključiti v neposredno okolje ob osveščanju, da ga lahko spreminjajo. Delovati bi morali na medkulturni ravni, udejanjati in prenašati ter ustrezno interpretirati vrednote lastne kulture v ožjem domačem prostoru.

Pri tem moramo izpostaviti tudi kulturni spomin kot rezultat dejavne uporabe jezikovnih sredstev, s pomočjo katerih nastaja kulturna izkušnja, ki je osnova za nadaljnji razvoj odnosov med posamezniki in skupinami. Kulturni spomin bi morali umestiti med splošne in operativne cilje učnih načrtov obveznih in izbirnih jezikoslovnih sklopov.

DRUŽBA³

I. OPREDELITEV PREDMETA DRUŽBA

Poudarek in namen predmeta družba je spoznavanje razmerja med posameznikom, družbo in okoljem. Gre za procesno doživljanje in vrednotenje okolja (fizično, socialno, emocionalno, kulturno, zgodovinsko in naravno okolje v vseh njegovih sestavinah, medsebojnih interakcijah ter soodvisnostih).

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

- ustvariti pogoje in priložnosti, da učenci pridobijo znanje o svojem kulturnem, družbenem in naravnem okolju v času in prostoru;
- spodbujati učence k aktivnemu ravnanju, raziskovanju in razlaganju pojavov, povezav in problemov družbenega, kulturnega ter naravnega okolja;
- družbene spretnosti (prevzemanje odgovornosti, skupinsko delo, razumevanje, sprejemanje in spoštovanje drugačnosti, spoštovanje kulturne in narodne dediščine itd.).

Ljudje v prostoru

- učenci širijo prostorsko orientacijo od domačega kraja, domače pokrajine na Slovenijo, Evropo, svet.

Ljudje v času

Zgodovinski vidik:

- spoznavajo življenje ljudi v preteklosti (zlasti v domači pokrajini) in ga primerjajo z življenjem v današnjem času;
- spoznavajo podobe (primere) iz slovenske kulturne tradicije in si oblikujejo zavest o slovenski državni pripadnosti;
- razvijajo aktivne oblike dela in raziskujejo preteklost s pomočjo informacijskih virov, dela na terenu in spoznavanja različnih virov (muzejskih predmetov, starih slik, knjižničnega gradiva).

Etnološki vidik:

- primerjajo dediščino in sodobnost;
- ugotavljajo razmerja med posameznikom, družino, skupino, družbo in njihovim naravnim ter kulturnim okoljem, gledano skozi dediščino in sodobnost;
- razumevajo svoje neposredno kulturno okolje in ga primerjajo s slovenskim.

³ Učni načrt: DRUŽBA. 4. in 5. razred osnovne šole. 29. 10. 1998.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Ljudje v družbi

Sociološki vidik:

- razvijajo ustvarjalne sposobnosti uporabe lastnih virov (razumskih, čutnih, čustvenih, komunikacijskih) v raziskovanju neposrednega družbenega okolja;
- ugotavljajo in izbirajo dejavnike, ki omogočajo samorazumevanje, prepoznavajo oblike, pomene in povezanosti življenja v družinah, šolah, lokalnih skupnostih ter v globalni družbi.

III. OPERATIVNI CILJI in VSEBINE PREDMETA za 4. in 5. razred

4. razred

DRUŽINE - DOM, DOMAČIJA

Učenci

- Razumejo: spremembe v okolju, v katerem se razvija (v času in prostoru) bivalna kultura.
- Primerjajo: povezanost domov (nekoč in danes) z naravnimi značilnostmi domače pokrajine.
- Vrednotijo: pozitivne in negativne sestavine ohranjanja stavbne in naselbinske dediščine.

SOSESKA - Domači kraj; razvoj domačega kraja

- Raziskujejo in spoznavajo: *razvoj domačega kraja skozi kulturnozgodovinske spomenike; razvoj in spreminjanje vloge domačega kraja; življenje v naselju nekoč in danes preteklost svoje šole, njen nastanek in razvoj.*
- Razumejo: *naravne danosti za nastanek in razvoj domačega kraja.*
- Uporabijo: *spoznanja o preteklosti šole in jih zapišejo v časovni trak.*
- Predvidevajo: naravne in družbene danosti, ki bodo vplivale na razvoj domačega kraja; razvoj šole v prihodnjem obdobju.
- Primerjajo: *dobre in slabe strani življenja nekoč ter danes.*

5. razred

DOMAČA POKRAJINA

Učenci

- Znajo: *opredeliti domačo pokrajino prostorsko, funkcionalno.*
- Spoznavajo: *življenje ljudi v preteklosti in ga primerjajo z današnjim; pomembnejše kulturnozgodovinske spomenike; znane osebnosti iz domače pokrajine; nekatere šege in praznike; oblike gospodarskega prizadevanja v domači pokrajini.*
- Spoštujejo in ohranjajo: *pozitivno tradicijo (šege, kulturne spomenike ...).*

IV. PREDLOGI ZA DNEVE DEJAVNOSTI

4. razred

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- ekskurzija v občinsko središče in ogled, kartiranje izbranih delov središča, obisk kulturne ustanove (npr. muzeja);
- terensko delo na razgledni točki v domači pokrajini, delo z zemljevidom, opazovanje, risanje pokrajine in zbiranje podatkov za izdelovanje makete.

5. razred

- ekskurzija v glavno mesto Slovenije, ogled z gradu, ogled mesta in pomembnih stavb, obisk muzeja, galerije ali drugih kulturnih znamenitosti;
- ekskurzija v eno od naravnih enot; šola v naravi: spoznavanje družbenih značilnosti kraja, pokrajine (projektno delo, raziskovalne delavnice ...);
- obisk gledališke predstave, likovne ali muzejske razstave, operne ali druge glasbene predstave.

Pri predmetu družba v 4 in 5. razredu je obseg poznavanja okolja in družbenih procesov širše zasnovan, vključujoč poznavanje in razumevanje ožjega (lokalnega) družbenega okolja.

Morebiti bi bilo smiselno tako pri splošnih, kot tudi pri operativnih ciljih vertikalno vključiti pomen in vrednost lokalne zgodovine kot iztočnico za razumevanje, vrednotenje in spoznavanje širšega okolja. V 5. razredu je lokalna zgodovina dobro umeščena v tematskem sklopu domače pokrajine. Prav tako je nekaj iztočnic in didaktičnih priporočil dodanih k predlogom za dneve dejavnosti.

DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA⁴

I. OPREDELITEV PREDMETA

Predmet državljanska vzgoja in etika je umeščen v 7. in 8. razred devetletke.

Pedagoški proces pospešuje razvoj veščin, ki učencem omogočajo, da vse bolj avtonomno sodelujejo v življenju v skupnosti. S svojo vrednostno spoznavno in specifično pedagoško zasnovo je predmet posebej zavezan slovenski pedagoški tradiciji, ki je sestavina slovenske kulture, slovenskemu socialno-političnemu izročilu itd.

Pedagoška dejavnost pri predmetu državljanska vzgoja in etika zasleduje naslednje specifične cilje, ki so v povezavi z lokalno zgodovino:

- sposobnost za samoopazovanje in za spoštovanje svoje in drugih oseb ter dostojanstva in

⁴ Učni načrt: DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA. 7. in 8. razred osnovne šole. 14. 01. 1999. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

opazovanje okolja;

- sposobnost za vraščanje v družinske in krajevne skupnosti, narodno in državljsko skupnost;
- učenčeve temeljne vrednotne usmeritve in opredelitev razmerja med to usmeritvijo ter vrednotnim okvirom družbe in kulture, v kateri učenec odrašča;
- reflektivnost in dejavnost odnosa do svoje individualne, nacionalne, verske, kulturne, civilizacijske identitete.

III. UČNE VSEBINE

7. razred

Življenje v skupnosti; narod, država

Predmet državljska vzgoja in etika sicer v splošnih učnih ciljih narekuje nekaj specifičnih ciljev, ki so v tesni povezavi z razumevanjem in vrednotenjem okolja, v katerem učenec odrašča, vendar pa ti cilji niso specifično operacionalizirani. Menimo, da je potemtakem prepuščeno učitelju, da smiselno umesti splošne cilje k operativnim ter jih vertikalno poveže k učni vsebini, ki naj bi pri predmetu stremela k razvoju osebnih in državljskih zmožnosti.

Opažamo, da je zastopanost lokalne zgodovine pri predmetu državljska vzgoja in etika izredno skromna v osmem razredu, kjer ni zaznati vsebinskih ali drugih elementov le-te.

Vključitev vsebin s širšega lokalnega področja državljske vzgoje v družboslovni kurikulum prinaša na področju izobraževanja za demokratično državljanstvo in izobraževanja za človekove pravice pomembne vsebinske in didaktične novosti, med katerimi je treba še posebno poudariti oblikovanje vsebinskega okvira znotraj šolskega kurikula, kjer se bodo učenci učili o vlogi in pomenu nacionalne identitete, življenju v skupnosti in o osnovnih načelih demokratične politične ureditve, človekovih pravicah, strpnosti itn.

Prav šole so torej tiste, ki učencem in dijakom lahko ponudijo številne priložnosti za razvijanje zavesti o državni pripadnosti, njeni kulturni in jezikovni dediščini ter raznolikosti in obenem spodbujajo strpnost kot eno od občih kulturnih in civilizacijskih vrednot, ki izvira iz evropske razsvetljenske tradicije⁵.

⁵ Sardoč, Mitja ur. (2005). Državljska vzgoja v Evropi - Citizenship Education at School in Europe. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

GEOGRAFIJA⁶

I. OPREDELITEV PREDMETA

Pri geografiji upoštevamo potrebe in interese učencev ter iščemo odgovore na aktualna vprašanja okolja, v katerem živijo. Razvijamo zanimanje učencev za domačo pokrajino in za vsakodnevni utrip življenja v širši okolici, v domovini in po svetu ter se odzivamo na dnevne aktualne izzive. Naloga šolske geografije je torej tudi razvijanje zanimanja za dogajanja v lastnem in tujem okolju ter vzpodbujanje k odgovornemu odločanju o pomembnih zadevah.

II. SPLOŠNI CILJI

Učenci pri predmetu:

- pridobivajo prostorske predstave o domačem kraju, domači pokrajini, državi, da bi lahko dogajanje doma postavili v svetovne okvire;
- spoznavajo vrednote in enkratnost slovenske pokrajine, razvijajo ljubezen in spoštovanje do slovenske naravne in kulturne dediščine in pripadnost slovenski državi;
- spoznavajo lepote in geografsko pestrost Slovenije v okviru zaključnih ekskurzij in terenskega dela.

III. OPERATIVNI CILJI PREDMETA in UČNE VSEBINE

9. razred – SLOVENIJA, NAŠA DOMOVINA

Učenci:

- spoznajo naravno in kulturno dediščino svoje domovine in se ozaveščajo o pomembnosti njenega varovanja in ohranjanja;
- na primeru domače regije se usposablajo za uporabo preprostih metod raziskovalnega dela in se urijo v rabi statističnih in drugih virov.

Vloga lokalne zgodovine pri predmetu geografija v osnovni šoli ne predstavlja velike vrednosti, saj je opredeljena zgolj med splošnimi cilji in v 9. razredu. Menimo, da bi bilo bolje, če bi že od začetkov spoznavanja okolja učenci izhajali iz domačega okoliša, saj le-to predstavlja ogrodje za primerjavo in razumevanje širšega sveta.

Temeljni geografski pristop je razumevanje sestave, vloge in tudi zgodovinsko-kulturne vrednosti domače pokrajine. Učitelji morajo znati uporabiti lokalne značilnosti in z njihovo pomočjo pojasniti

⁶Učni načrt: GEOGRAFIJA. 6., 7., 8. in 9. razred osnovne šole. 29. 10. 1998.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

izvor in aktivnosti ljudi in krajev v svoji regiji. Prav tako opažamo primanjkljaj na področju medpredmetnega povezovanja, saj je naveza med zgodovino in geografijo temeljna za nadaljnje razumevanje, raziskovanje in vrednotenje ožjega in širšega družbenega prostora.

Menimo, da bi bilo smiselno povezati učni načrt geografije z učnim načrtom zgodovine izhajajoč iz starih smernic domoznanstva, ki je bil šolski predmet do začetka petdesetih let 20. stoletja. Domoznanstvo je namreč kot veda dobro zastavilo svoje raziskave na določeno geografsko območje, ki naj bi bilo predstavljeno celostno - z zgodovinskega, arheološkega, etnološkega ... in še kakšnega drugega vidika. Kasneje je vsaka teh znanosti podala samostojen pogled na določeno lokalno območje, a lovke takega neusklajenega raziskovanja nas lovijo na vseh področjih tudi v današnjem času. Strogo ločevanje omenjenih znanstvenih ved lahko pripelje do tega, da bodo učenci manj sposobni koncentrično in logično povezovati vsebin iz domačega in širšega okolja.

GLASBENA VZGOJA⁷

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- oblikovati pozitiven odnos do slovenske in svetovne glasbene kulture;
- spoznavati pomen glasbenih vrednot za slovensko samobitnost in evropsko umetnost.

III. MEDPREDMETNE POVEZAVE**

V glasbenih dejavnostih in vsebinah je neizčrpen vir korelacij z drugimi področji:

- posamezne glasbene vsebine so povezane z naravo, družbenimi okolji, običaji, različnimi izseki iz življenja (zemljepis, zgodovina).

Ciljno zastavljen učni načrt nakazuje poleg dejavnosti in razvojnih dosežkov temeljno vrsto glasbenih didaktičnih vsebin, ki se v zaporedju razredov drugega triletja nanašajo na obravnavo glasbenega življenja v učenčevem ožjem okolju, zatem v slovenskih pokrajinah in njihovih glasbenih središčih ter končno v povezavi Slovenije in tujine.

Vsebin in elementov lokalne zgodovine v navedenih učnih načrtih ni bilo zaslediti, čeprav je na ravni ciljev in medpredmetnih povezav le to smiselno. Nekaj izsledkov s področja preučevanja lokalne zgodovine smo zasledili le pri vsebinskih sklopih preučevanja lokalne glasbe in življenja.

⁷ Učni načrt: GLASBA. Vsi razredi osnovne šole. 29. 10. 1998.
http://www.mszs.si/solstvo/os/ucni_nacrti/os/glasb_vzgoja.pdf (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

GOSPODINJSTVO⁸

- učenci spoštujejo naravno in kulturno dediščino ter se zavedajo pomembnosti gospodinjskih aktivnosti in medčloveških odnosov;
- oblikujejo osebno in družbeno omiko ter čut za pripadnost družini in družbi, v tem občutijo zadovoljstvo in spoznavajo kulturo okolja.

Predmet gospodinjstvo v devetletni osnovni šoli eksplicitno ne zajema in obravnava tem s področja preučevanja lokalne zgodovine in njenih procesov.

LIKOVNA VZGOJA⁹

I. OPREDELITEV PREDMETA

Z likovnim izražanjem učenci preverjajo in razvijajo razumevanje prostora, izražajo občutja, stališča in vrednote. Vsebine predmeta prav tako povezujejo pojme iz zgodovine umetnosti in pojme v vsebinah drugih predmetnih področij.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Učenci:

- razvijajo zmožnost doživljanja lepote v naravi in umetninah;
- razvijajo odnos za likovne stvaritve, nacionalne in splošne človeške likovne kulturne dediščine.

Predmet likovna vzgoja v devetletni osnovni ne obravnava tem s področja preučevanja lokalne zgodovine, vendar ciljno navaja učence k opazovanju bližnjega okolja in medpredmetnemu povezovanju z zgodovino in umetnostjo.

⁸ Učni načrt: GOSPODINJSTVO. 17. 12. 1998. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

⁹ Učni načrt: LIKOVNA VZGOJA. Vsi razredi osnovne šole. 05. 07. 2001. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

SLOVENŠČINA¹⁰

I. OPREDELITEV PREDMETA

Pouk materinščine je temeljnega pomena, saj se v jeziku ustvarjajo in prenašajo pomeni in sporočila, v njem je ključ do razumevanja samega sebe in sveta, materinščina je osnovna možnost medsebojnega sporazumevanja in sodelovanja.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- Učenci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika - začenjajo se zavedati, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najbolj naravna socializacijska danost, saj se z njo vseskozi, najlažje in najuspešneje izražajo.
- Učenci postopno in načrtno obvladujejo in uporabljajo poleg neknjižnih zvrsti (narečja\pokrajinskega pogovornega jezika) tudi knjižni jezik (pogovorni in zborni).

III. OPERATIVNI CILJI PREDMETA

Pridobivajo si različne informacije, spoznavajo domačo in tujo kulturo ter bogatijo svoje osebno življenje. Učenci spoznavajo vlogo in položaj slovenskega jezika ter se znajdejo v slovenskem jezikovnem okolju; primerjajo svoje in to drugo narečje\pokrajinski jezik; prepoznavajo razlike v izreki in besedju svojega in drugega narečja; spoznavajo nekaj bistvenih podatkov o začetkih slovenskega jezika in o začetkih slovenskega knjižnega jezika; spoznavajo vlogo nekaterih znanih Slovencev pri ohranjanju samobitnosti slovenskega jezika.

Učni načrt za slovenski jezik v osnovni šoli vsebuje spoznavanje narečij in preučevanje narečij v domačem okolju, kar lahko povežemo z odkrivanjem lokalne zgodovine.

Slovenski jezik bi lahko kljub temu vseboval globlje vsebinske ali učno-ciljne poudarke s področja razvoja jezika (narečnega, pokrajinskega) v domačem okolju, razvoju šol, knjižnic, znanih književnikov ipd. S spoznavanjem zgodovine slovenskega jezika naj bi se oblikoval pogled na družbeno povezovalno vlogo slovenščine v preteklosti in danes, izhajajoč iz lokalne zgodovine, ki naj bi jo nato aplicirali na vseslovensko področje.

Predmet naj bi učencu prvovrstno pomagal spoznavati (ne)jezikovne dejavnike razvoja slovenščine, ki so vplivali na oblikovanje slovenske jezikovne in narodnostne zavesti, opozarjal naj bi ga na različice slovenskega (knjižnega) jezika in na poseben razvoj slovenskega jezika v osredju ter na jezikovnem oz. narodnostnem obrobju.

¹⁰ Učni načrt: SLOVENŠČINA. Vsi razredi osnovne šole. 29. 10. 1998.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

SPOZNAVANJE OKOLJA¹¹

I. OPREDELITEV PREDMETA

Predmet spoznavanje okolja je zasnovan tako, da pokaže vso kompleksnost, raznolikost in prepletenost dejavnikov, ki delujejo v človekovem naravnem in družbenem okolju. Spoznavanje okolja združuje procese, postopke in vsebine, s pomočjo katerih spoznavamo svet, v katerem živimo.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Najpomembnejša splošna cilja predmeta sta razumevanje okolja in razvijanje spoznavnega področja. Poleg omenjenih so cilji predmeta tudi:

- *razvijanje spoštljivega odnosa do naravnega, kulturnega in družbenega okolja;*
- *pridobivanje občutka, da smo del zgodovine, ki jo tudi oblikujemo in zapuščamo prihodnjim generacijam;*
- *spoznavanje različnih pisnih in ustnih virov informacij, prek katerih si pridobivamo in širimo znanje o preteklosti;*
- *seznanjanje z lokalno preteklostjo;*
- *seznanjanje s pomembnejšimi dogodki v preteklosti;*
- *odkrivanje in spoznavanje značilnosti domače pokrajine in življenja človeka v tej pokrajini ter razvijanje spoznanj o človekovem spreminjanju okolja.*

III. VSEBINE, KI VSEBUJEJO POZNAVANJE LOKALNE ZGODOVINE (prvo triletnje)

Jaz v družbi - Spoznavam svoj kraj

- pomembne ustanove v mojem kraju; zakaj so potrebne te ustanove.

Praznujemo

- nekateri prazniki so povezani s kulturno, versko in državotvorno tradicijo.

Preteklost - Bilo je nekoč

- življenje ljudi v preteklosti je bilo drugačno; kje so ljudje prebivali v preteklosti in kako; kako in kaj so ljudje delali v preteklosti; kako so se ljudje v preteklosti prehranjevali; kako so se otroci v preteklosti igrali; kako so se v preteklosti ljudje prevažali; kaj so nam zapustili naši predniki; glasba, plesi in običaji v preteklosti; naš kraj se spreminja; znani ljudje iz našega kraja.

¹¹ Učni načrt: SPOZNAVANJE OKOLJA. 1., 2., 3. razred osnovne šole. 03. 12. 1998.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Spoznavanje okolja je predmet, ki vključuje družboslovna in naravoslovna znanja, ki so izhodiščni temelj preučevanja lokalnega okoliša. Vsebine, ki se navezujejo na lokalno zgodovino, so pri predmetu slabše zastopane, čeprav so splošni cilji naravnani k raziskovanju lokalnega okolja. Ker je človek del družbenega okolja, v katerem živi in deluje, mora poznati njegovo preteklost, iz katere lahko gradi in soustvarja njegovo prihodnost. Sedanjost je zgolj most, ki omogoča, da bi svoje življenje in prostor aktivno spreminjali in bogatili.

Spoznavanje ožjega in širšega okolja bi moralo biti razbohoteno pri vseh družboslovno-naravoslovnih predmetih v različnih šolskih in izvenšolskih dejavnostih:

- *čistilne akcije po bližnji okolici, samoorganizacija ali v sodelovanju s turističnimi društvi kot sestavina ekološko turistične vzgoje;*
- *urejanje igrišč in okolice vrtca v sodelovanju s starši;*
- *zgodovinska pot;*
- *obisk gledališč, predstav, muzejev, knjižnic, kulturnih objektov in spomenikov;*
- *odkrivanje posebnosti kraja (oblike praznovanj, pomembni ljudje, obrt, običaji, zgodovinski dogodki, arhitekturni objekti ...).*

S tem, ko bi na različne načine spoznavali svoj kraj in se ob tem osebno bogatili, bi prav gotovo nastajali zanimivi izdelki, zapisi, fotografije in druga dokumentacija ter bogata zbirka o raziskovanju domačega kraja.

Predlogi za dejavnosti:

- *odkrivanje običajev, šeg, navad posebnosti, objektov, oseb, dejavnosti, kulturnih ali naravnih znamenitosti, arhitekture in drugega, značilnih za domači kraj;*
- *umetniško podoživljanje znamenitosti (literarne vsebine, likovni izdelki, ples, igre, ročne spretnosti, glasba, pesmi);*
- *izdelava plakatov, foto albumov, razglednic, prospektov;*
- *izvedba igre iz preteklega življenja našega kraja;*
- *sodelovanje na krajevnih prireditvah (npr.: kmečki prazniki, turistični dan, praznik češenj in jagod, jurjevanje, kresovanje itd.).*

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

2.2 UČNI NAČRTI ZA OSNOVNO ŠOLO - IZBIRNI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI

Izbirni predmeti družboslovno-humanističnega sklopa:

VERSTVA IN ETIKA

**ŽIVLJENJE ČLOVEKA NA ZEMLJI
RAZISKOVANJE DOMAČEGA KRAJA IN
VARSTVO NJEGOVEGA OKOLJA**

DRŽAVLJANSKA KULTURA

KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE

LJUDSKI PLESI

TURISTIČNA VZGOJA

FILOZOFIJA ZA OTROKE

**PLESNE DEJAVNOSTI
VZGOJA ZA MEDIJE: RADIO, TELEVIZIJA,
TISK**

OBLIKA IN SLOG

**LITERARNI KLUB IN
ŠOLSKO NOVINARSTVO**

VERSTVA IN ETIKA¹²

7. RAZRED – Verstva in etika I

Okvirna kategorija obravnave je svet, v katerem živimo, v svoji raznolikosti; izhajamo iz verstva našega okolja in se sprašujemo po njegovih značilnostih.

8. RAZRED – Verstva in etika II

Težiščna kategorija obravnave je skupnost. Sprašujemo se po skupnosti, v kateri živimo, po pogojih in posledicah skupnega življenja.

9. RAZRED – Verstva in etika III

Temeljna in težiščna kategorija 9. razreda je oseba, njena odgovorna dejavnost v svetu in skupnosti(h).

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- spoznavanje vloge verstev pri oblikovanju različnih civilizacij, posebej krščanstva pri razvoju evropske kulture in oblikovanju slovenskega naroda;
- priprava učencev na kritičen in konstruktiven vstop v pluralno družbo, še posebej glede na njeno versko in versko-etično pluralnost.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

SEDMI RAZRED – VERSTVA IN ETIKA I

Uvod: verstva sveta – svetovi verstev**

Vsebine - Predstavitev verske situacije v svetu (Religijski atlas sveta) in pri nas.

Krščanstvo**

Cilji - Spoznavanje temeljnih značilnosti krščanstva, njegovega nastanka, prepletenosti z zgodovino zahodne civilizacije, njegovo navzočnostjo danes.

Enkratnost in različnost**

Cilji - odkrivati podobnosti in različnosti med ljudmi; začutiti pomembnost svoje (ne)enkratnosti v odnosu do drugih; vaditi se sprejemati sebe in drugega v skupnosti; spoštovati različnost.

Tradicionalne religije**

Cilji - Seznanjanje učencev s posebnim tipom religij, ki so razširjene med plemenskimi skupnostmi. Opozoriti na različnost med tovrstno homogenostjo in pluralno družbo, v kateri živijo šolarji.

¹² Učni načrt za izbirni predmet: VERSTVA IN ETIKA. 7., 8. in 9. razred osnovne šole. 17. 12. 1998. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Cilji - Opozoriti na različna pojmovanja sveta, ki jih imajo posamezne religije in od tega odvisne različne odnose do narave ter okolja.

OSMI RAZRED – VERSTVA IN ETIKA II

Ljudje in verstva – religijska kultura**

Cilji - Učenci se seznanijo z temeljnimi vidiki\sestavinami verstev: religiozna skupnost, rituali itd.

Vsebine - Primeri iz okolja v primerjavi z drugimi poznanimi primeri.

Religije**: skupnost, obredi, simboli, izkustvo (doživetje)

Cilji - Učenci primerjalno spoznajo različne oblike religioznih skupnosti.

Življenjska vodila religij**

Cilji - Učenci se seznanijo s temeljnimi spoznanji o življenjskih vodilih različnih verstev: njihovem ujemanju v temeljnih vrednotah in normah medčloveškega sožitja; kulturni in družbeni pogojenosti,

Vsebine - Odnosi med verstvi v preteklosti in danes.

Družina**

Cilji - Raziskati pomen in vlogo družine v domačem okolju.

DEVETI RAZRED – VERSTVA IN ETIKA III

Krščanska inspiracija v delovanju pomembnih osebnosti slovenske zgodovine**

Cilji - Spoznati vidne krščanske osebnosti na Slovenskem kot zgled krščanske inspiracije pri oblikovanju slovenske kulture, socialne in nacionalne zavesti. Spoznati prepletenost med krščanstvom in slovenstvom.

Vsebine - širjenje krščanstva in srednji vek, reformacija na Slovenskem, buditev narodne in socialne zavesti, slovensko misijonarstvo, katolištvo na Slovenskem in slovenska kultura.

Predmet verstva in etika na nekonfesionalen način poučuje zgodovino religije in obravnava različna etična vprašanja. Zgoraj izpisani cilji eksplicitno ne obravnavajo področja lokalne zgodovine učencev, vendar so široko zasnovani in dovolj odprti, da jih lahko učitelj predmeta samostojno povezuje z vsebinami iz lokalne zgodovine učencev.

Pri medpredmetni povezavi z zgodovino mora učitelj predmeta upoštevati didaktična načela pri obravnavi verskih in etičnih vsebin ter možnosti aktualizacije nekaterih temeljnih življenjskih in religioznih vprašanj, ki so se oblikovala v drugačnih zgodovinskih in družbenih okoliščinah.

ŽIVLJENJE ČLOVEKA NA ZEMLJI¹³

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

Učenci:

- razširjajo osnovno znanje o naravnogeografskih in družbeno-geografskih pojavih ter procesih v svetu in domačem kraju predvsem s študijem primerov;
- spoznavajo značilnosti, navade in način življenja ljudi na izbranih območjih sveta ter Slovenije in presegajo predsodke ter stereotipe;
- urijo se v uporabi preprostih terenskih raziskovalnih metod, zlasti neposrednega opazovanja, orientacije s pomočjo zemljevidov in brez njih, v uporabi kartografskega in drugega gradiva ter v dokumentiranju ugotovljenega in opazovanega.

Med splošnimi cilji predmeta lahko zasledimo nekaj takšnih, ki so usmerjeni v raziskovanje domačega kraja na podlagi različnih pristopov; analize, študije primera, terenskega dela ipd.

V učni načrt bi bilo smiselno umestiti nekaj vsebin in ožjih ciljev s področja raziskovanja človeka v domačem okolju.

RAZISKOVANJE DOMAČEGA KRAJA IN VARSTVO NJEGOVEGA OKOLJA¹⁴

I. OPREDELITEV PREDMETA**

Učenci raziskujejo domači kraj in spoznavajo posebnosti življenja v njem, predvsem glede na varstvo okolja. Poudarjene so aktivne metoda pouka in učenje na primarnih lokacijah v naravi. Predmet je nadgradnja predmeta iz osmega razreda - Življenje človeka na zemlji.

II. VSEBINE:

- Naravnogeografske značilnosti domačega kraja
- Družbeno-geografske značilnosti domačega kraja
- Varstvo okolja in varstvo naravne ter kulturne dediščine v domačem kraju in njegovi okolici

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Učenci:

¹³ Učni načrt za izbirni predmet: ŽIVLJENJE ČLOVEKA NA ZEMLJI. 8. in 9. razred osnovne šole. 03. 12. 1998. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

¹⁴ Učni načrt za izbirni predmet: RAZISKOVANJE DOMAČEGA KRAJA IN VARSTVO NJEGOVEGA OKOLJA. 9. razred osnovne šole. 03. 12. 1998. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- preučujejo gibanje prebivalstva (rast prebivalstva, selitve), sestavo prebivalstva;
- preučujejo nekdanje in sedanje običaje prebivalstva;
- zaposlenost prebivalstva s posebnim poudarkom na najbolj značilnih dejavnostih (npr. vinogradništvo na vinogradniških območjih);
- preučujejo oskrbo prebivalstva v domačem kraju;
- evidentirajo naravne in kulturne spomenike ter ugotavljajo njihov pomen;
- preučujejo prometno funkcijo območja, kraja in posameznih delov naselja;
- preučujejo spremembe pokrajine zaradi delovanja človeka v preteklosti in zaradi novejšega delovanja.

Predmet je eden bolje vsebinsko-ciljno usmerjenih v raziskovanje lokalne zgodovine iz t.im. domoznanskega vidika, saj učenci:

- *spoznavajo najpomembnejše gospodarske in negospodarske dejavnosti v domačem kraju;*
- *spoznavajo sodobno pojmovanje kulture;*
- *spoznavajo različne praznike in njihov pomen v preteklosti;*
- *vrednotijo domače okolje ter njegovo spreminjanje skozi čas;*
- *vrednotijo urejenost domačega kraja;*
- *vrednotijo posledice posegov v okolje;*
- *raziščejo razvoj domačega kraja skozi kulturnozgodovinske spomenike;*
- *razumejo naravne danosti za nastanek in razvoj domačega kraja itd.*

Pomembno je, da so učenci aktivno vključeni v spoznavanje življenja ljudi v preteklosti, pomembnejših kulturnozgodovinskih spomenikov in raziskovanje lokalne preteklosti (s pomočjo literature, virov, obiska razstav in prireditev).

Omenjeni elementi - vsebine in operativni cilji izbirnega predmeta bi morali biti vključeni v obvezne družboslovne predmete na vseh nivojih osnovnošolskega izobraževanja.

DRŽAVLJANSKA KULTURA¹⁵

I. OPREDELITEV PREDMETA

Zaradi vsebin, ki izhajajo iz ožjega in širšega okolja učencev (družina, vrstniki, mediji), državljanska kultura poleg učne snovi vključuje spoznavanje konkretnih primerov, aktualnih vprašanj in dogodkov (socialnih, kulturnih in političnih tem) ter spodbuja prenos in umestitev znanja in vrednot v širši družbeni prostor. Državlјanska kultura omogoča spoznavanje najpomembnejših državnih in mednarodnih družbenih in političnih institucij, hkrati pa pri učencih razvija pripravljenost za odgovorno ravnanje v demokratični družbi, v šolski in lokalni skupnosti.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

Predmet skuša doseči naslednje splošne cilje:

- razvijanje refleksivnega in dejavnega odnosa do individualne, nacionalne in kulturne identitete sebe in drugih;
- razvijanje demokratične komunikacijske kulture (oblikovanje, izražanje in utemeljevanje lastnih in tujih stališč, mnenj in nazorov ter iskanje soglasja); razvijanje socialnih veščin, kot so npr. sodelovanje pri odločanju, aktivno vključevanje v ožjo in širšo skupnost.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

1. Demokracija, politična ureditev in institucije; 2. Človekove in otrokove pravice; 3. Enakost in različnost. Učenec: predstavi temeljne lastnosti demokratične politične ureditve; pozna dokumente in ključne dogodke, povezane s človekovimi pravicami; loči in osvetli posebnost otrokovih pravic; izpostavi različnost in enakost družbenih skupin; utemelji pomen strpnosti v družbenem življenju.

Učni načrt eksplicitno ne obravnava vsebin in ciljev iz domačega okolja oz. lokalne zgodovine, kljub temu, da se vse teme nanašajo na makro in mikro-raven družbenopolitičnega sistema.

Zasnova predmeta državljanska kultura izhaja iz naslednjih dejavnikov:

- pridobljenega temeljnega znanja učencev;
- specifičnih spoznavnih interesov učencev;
- pridobljenih izkušenj iz njihovega življenjskega okolja.

¹⁵ Učni načrt za izbirni predmet: DRŽAVLJANSKA KULTURA. 9. razred osnovne šole. 15. 03. 2001. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Povezovanje vsebin državljanske kulture s preteklostjo domačega okolja lahko poteka na podlagi vsebinsko bogatih medpredmetnih povezav vsebin, kot npr. slovenščina, zgodovina, geografija, spoznavanje okolja, družba idr., ter v okviru različnih dejavnosti in projektov, ki jih šole izvajajo.

Domovinsko in državljansko kulturo najbolje oblikujemo s predmetom zgodovina, ki pa je premalo vsebinsko nacionalno umeščena v sodoben kurikulum. Za uspešnejšo državljansko in domovinsko kulturo bi morali posodobiti tako vse učne načrte kot tudi osnovnošolske učbenike.

KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE (Umetnostna zgodovina)¹⁶

I. OPREDELITEV PREDMETA

Temeljni cilj in namen predmeta je, da učenca vpelje v svet umetnostnih spomenikov od davnine do naših dni. Prek njih naj spozna umetnost in kulturo domačega kraja in širšega okolja.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

Učenci:

- razvijajo veselje in zanimanje za stvaritve iz preteklosti in sedanjosti;
- razvijajo občutek odgovornosti za umetnostne spomenike in za njihovo varovanje;
- prepoznavajo stvaritve v svoji okolici, ki so jim dostopne bodisi z reprodukcijami ali v neposrednem stiku (galerije, muzeji, arheološka najdišča, razvaline itd.); spoznajo vlogo in poslanstvo strokovnih ustanov.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

Predmet gradi na učenčevem predznanju, pridobljenem pri pouku drugih predmetov, in na njegovem vizualnem spominu, na poznavanju spomenikov, predstavljenih v učbenikih in drugih knjigah ter revijah, v njegovem domačem kraju in širšem okolju. Vsebine so razporejene tako, da lahko učenci najprej spoznavajo in razumejo konkretne vsebine (*Kaj nam govorijo umetnine*), nato sociološko-antropološke okoliščine ljudi, ki so umetnost ustvarili in jo uživali v času nastanka (*Življenje upodobljeno v umetnosti*) in estetska merila, ki opredeljujejo umetnost v Evropi in Sloveniji (*Oblika in slog*).

¹⁶ Učni načrt za izbirni predmet: Umetnostna zgodovina - KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE. 7. razred osnovne šole. 14. 01. 1999. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Omenjeni izbirni predmet učence popelje v svet umetnostnih spomenikov v domačem kraju in širšem okolju, kar bi moralo biti v splošnih in operativnih ciljih bolj specifično navedeno.

Poglavitni cilj bi morala biti senzibilizacija učencev (tj. povečanje občutljivosti in dovzetnosti) za naravno in kulturno dediščino v vsakdanjem življenju; seznanjanje učencev s svojim zgodovinskim okoljem; z njihovo skrbjo in odgovornostjo za ohranjanje vrednot umetnin; povezovanje šol z okoljem, lokalnimi in drugimi strokovnjaki, umetniškimi ustanovami; vključevanje umetnin iz okolja v šolsko raziskovalno delo ipd. Učenke in učenci lahko le tako spoznavajo različna družboslovna in umetnostna področja, kulturne spomenike in vrednote človeške družbe ter vrednote domače pokrajine in njenih sestavnih delov. Preko različnih vsebin in dejavnosti utrjujejo zgodovinski spomin in narodno identiteto.

Predlagane vsebine so naslednje:

- priprava in izvedba srečanja z umetnikom oz. kulturnim delavcem iz domačega kraja,*
- priprava in izvedba ogleda zgodovinskih spominskih krajev v bližnji okolici, kulturnih spomenikov ter naravnih in kulturnih znamenitosti,*
- obisk kulturno-umetniške ustanove v domačem kraju,*
- raziskovalne dejavnosti v povezavi s spoznavanjem in varovanjem naravne in kulturne dediščine,*
- izdelava projektne oz. raziskovalne naloge ob obisku kulturnega spomenika idr.*

LJUDSKI PLESI¹⁷

I. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

Spoznavno področje; Socialni cilji; Motivacijski cilji; Moralno-etični cilji.

II. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

Ljudski plesi

- seznanjanje učencev s plesnimi značilnostmi različnih predelov Slovenije;
- kratek pregled zgodovine plesne umetnosti; oblačenje, drža, stoja, hoja in pravila obnašanja v preteklih obdobjih.

¹⁷ Učni načrt za izbirni predmet: LJUDSKI PLESI - Plesne dejavnosti. Tretja triada. 11. 02. 1999. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Učenci ob koncu predmeta ples:

- znajo improvizirati ples osebe ali živali z uporabo ljudskega gibalnega gradiva;
- poznajo bistvene plesne značilnosti različnih predelov Slovenije;
- poznajo nekatere značilnosti obnašanja v preteklih obdobjih in danes.

Pri izbirnem predmetu ljudski plesi se učni cilji lahko nanašajo na kulturno bogato domače okolje, saj jih učitelj lahko iz slovenskega prostora prilagaja domačim običajem in značilnostim.

V ljudskih plesih so namreč pogosto ohranjene značilnosti, ki so imele nekoč magičen in obredni pomen; izvirajo iz izročila, ki je podedovano iz davnine; so del duhovnega ljudskega ostanka preteklosti, ki ga moramo posredovati našim zanamcem, saj bodo le tako ohranili to bogastvo naše zgodovine in kulture.

TURISTIČNA VZGOJA¹⁸

I. OPREDELITEV PREDMETA

Učencem naj bi vzbudil zanimanje za turizem kot možno področje njihovega prihodnjega poklicnega ali ljubiteljskega dela ter jih motiviral za pridobivanje znanja o turizmu kot družbenem gibanju in perspektivni gospodarski dejavnosti v domačem kraju, širši okolici in državi ter za spoznavanje, ohranjanje in premišljeno izkoriščanje naše naravne in kulturne dediščine, ki je oblikovala našo istovetnost in razpoznavnost.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Učenci pri izbirnem predmetu turistična vzgoja:

- na primeru domačega kraja spoznavajo turizem kot spreminjajoč se razvojni pojav, družbeno gibanje in gospodarsko dejavnost, pomembno za razvoj Slovenije;
- seznanijo se z osnovami za razvoj turizma v domačem kraju (pokrajini) in v Sloveniji;
- spoznavajo in vrednotijo naravne, družbene, gospodarske in politične osnove za razvoj turizma, zlasti naravno in kulturno dediščino v domačem okolju, in v Sloveniji in ob tem pridobivajo nacionalno samozavest in ponos;
- odkrivajo in vrednotijo tiste sestavine življenja v domačem kraju in regiji, ki bi lahko obogatile obiskovalce in tudi njih same;

¹⁸ Učni načrt za izbirni predmet: TURISTIČNA VZGOJA. Tretja triada. 01. 06. 2000 http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- se vključujejo v turistično življenje domačega kraja in pri tem spoznavajo ljudi in ustanove, ki se ukvarjajo s turizmom in živijo od njega;
- spoznavajo turistično društveno dejavnost in se pripravljajo za sodelovanje v turističnem društvu.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

Zgodovina turizma v domačem kraju, pokrajini - Domači kraj kot turistični kraj

- opisuje razvoj turizma v domačem kraju;
- zbirajo podatke o naravnih danostih domačega kraja s študijem literature, pogovori in intervjuji, zbirajo prospekte, fotografije, razglednice pokrajin, oblikujejo mapo;
- dediščina: spomeniki, muzeji, prireditve, spominki;
- na podlagi zbranih podatkov izdelajo preglednice in karte;
- oblikujejo predloge za razvoj domačega kraja in jih posredujejo tistim, ki jih to zanima;
- predlagajo, kako bi lahko uredili okolico šole, ter pri urejanju aktivno sodelujejo;
- kartirajo kulturne spomenike v domačem okolju;
- zbirajo stare recepte, predmete, opravijo intervju s starejšimi občani, kako so se predmeti uporabljali;
- naštejejo primere spomenikov, pomembnih za razvoj turizma v domači pokrajini;
- naštejejo primere turističnih prireditev v domači pokrajini in v Sloveniji, ki temeljijo na dediščini;
- imenujejo primere domačih jedi in poišče informacije, kje jih turist lahko pokusi;
- izdelajo pregled dediščine kraja;
- obiščejo muzej, grad, galerijo, cerkev, samostan in pripravijo predstavitev za obiskovalce;
- vključijo se v organizacijo in izvedbo lokalne prireditve;
- izdelajo turistični spominek;
- v sodelovanju z gospodinjstvom skuhajo domačo jed po receptu in jo kulturno postrežejo;
- razložijo vlogo teh objektov za razvoj turizma v domačem kraju;
- na konkretnih primerih iz domačega okolja razložijo pozitivne in negativne učinke;
- opravijo intervju z osebjem in ga objavijo v šolskem glasilu;
- ovrednotijo prispevek turizma k razvoju domačega kraja (pokrajine);
- poizvedo, katerega leta in kam so šli na dopust njihovi najstarejši domačini, ter objavijo rezultate;
- zberejo, analizirajo in predstavijo reklamno gradivo o svojem kraju;
- ugotavljajo, kako so označene poti do turističnih znamenitosti;

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- obiščejo turistično organizacijo in v pogovoru z odgovornimi spoznavajo program in način dela;
- se seznanijo z osnovami vodenja;
- vodi po domačem kraju ali pokrajini skladno s svojim znanjem in sposobnostmi;
- pridobijo naj si znanje o lokaciji objektov, ki jih bo ogled vključeval, ter vodenje časovno in lokacijsko preizkusijo s svojimi sošolci.

Turistična vzgoja je izbirni predmet, ki se od vseh družboslovnih predmetov še najbolj povezuje z lokalno zgodovino in procesi na lokalnem področju. S predmetom lahko učitelj poveže poznavanje preteklosti in ostankov preteklosti v domačem kraju, razumevanje odnosov oz. vezi, ki se tkejo med preteklostjo in prihodnostjo ter kulturnih značilnostmi domačega kraja. Veliko učnih vsebin se nanaša na poznavanje dela turističnih in drugih organizacij ter turističnega delovanja v kraju nasploh. Le-te nismo eksplicitno zapisali, kljub temu jih lahko učitelj samostojno poveže s cilji na področju lokalne zgodovine.

FILOZOFIJA ZA OTROKE¹⁹

I. OPREDELITEV PREDMETA

Predpostavka programa filozofija za otroke je radoveden, razmišljujoč, ustvarjalen in komunikativen otrok in ne neveden, pasiven prejemnik vzgojno-izobraževalnega procesa, ki mu izobraževanje mora dati priložnost za razvoj tistih lastnosti, s katerimi se bo učinkovito vključil v življenje demokratične družbe in bo lahko kos spremembam, ki jih prinaša hiter znanstveni, tehnološki in kulturni razvoj.

II. CILJI in VSEBINE PREDMETA**

ETIČNA RAZISKOVANJA

Program obsega raziskovanje etičnih tem in skuša najprej artikulirati izkušnje, ki jih učenci že imajo in tako navezati na njihovo vsakdanje življenje in na situacije, kjer sami že uporabljajo moralno presojanje.

V analiziranem učnem načrtu smo izbrali široke cilje in vsebine predmeta, ki izhajajo predvsem iz izkustva otrok v vsakdanjem okolju. Vsebinsko-ciljno lahko predmet obogatimo z različnimi medpredmetnimi povezavami, izhajajoč iz temeljnih prvin domoznanstva in domačega okolja otrok.

¹⁹ Učni načrt za izbirni predmet: FILOZOFIJA ZA OTROKE. Tretja triada. 14. 01. 2000
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

PLESNE DEJAVNOSTI²⁰

PLES, LJUDSKI PLESI, STARINSKI IN DRUŽABNI PLESI**

I. OPERATIVNI CILJI PREDMETOV**

Starinski in družabni plesi - kratek pregled zgodovine plesne umetnosti; oblačenje, drža, stoja, hoja in pravila obnašanja v preteklih obdobjih; pravila lepega vedenja v družbi.

II. MEDPREDMETNE POVEZAVE**

Vsebinsko in časovno so vsi trije sklopi plesne dejavnosti povezani s slovenščino; z likovno umetnostjo z obiskom muzejev, galerij in seznanjanjem z deli različnih likovnih umetnikov; z glasbo, ki je nujen del gibne spremljave; z zgodovino kot poznavanjem preteklih obdobj, ki so zaznamovala tudi ples; in z zemljepisom, predvsem kar zadeva seznanjanje z različnimi predeli Slovenije in njihovimi značilnostmi, ki se odražajo tudi v plesu.

O pomembnosti vsebin in ciljev s področja lokalne zgodovine oz. plesnega izročila smo nekaj že zapisali pri učnem načrtu »Ljudski plesi«. Enako velja tudi za ta učni načrt.

VZGOJA ZA MEDIJE²¹

Tisk, Radio, Televizija

I. SPLOŠNI in OPERATIVNI CILJI PREDMETA

- opisati razvoj slovenskega tiska; pomen naroda in nacionalnega jezika pri razvoju medijev
- historična analiza: ogled in analiza prvega slovenskega časopisa; tiskarski stroj
- obisk lokalnega časopisa
- historična analiza: pripravijo referat o zgodovini radia in TV ter o okoliščinah za njen nastanek
- obisk lokalne radijske postaje

II. MEDPREDMETNE POVEZAVE

Povezava predmeta vzgoja za medije z:

Državljanstvo in etiko; Slovenščino; Zgodovino; Glasbeno vzgojo; Likovno vzgojo.

²⁰ Učni načrt za izbirni predmet: PLESNE DEJAVNOSTI. Tretja triada. 11. 02. 1999.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

²¹ Učni načrt za izbirni predmet: VZGOJA ZA MEDIJE. Tretja triada. 04. 01. 1999.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Bogato zasnovan učni načrt je ozko usmerjen v preučevanje medijskih aparatov in njihovega delovanja v družbi. Učence popelje skozi zgodovino medijev do današnje vloge in pomena, ki jo zasedajo v družbenem okolju. Vendar bi bilo pri tem smiselno znanje, ki ga učenci pridobijo pri predmetu, uporabiti na področju raziskovanja in širše javne predstavitve lokalne zgodovine oz. značilnosti domačega kraja. V obliki zaključnega projekta bi učenci uporabili osvojeno znanje ter druge aktivne oblike in metode dela, ter jih ustrezno povezali z zgodovinskim znanjem ter samostojno medijsko predstavitvijo ožjega oz. širšega okoliša.

OBLIKA IN SLOG²²

I. OPREDELITEV PREDMETA

Umetnostna zgodovina je veda, ki obravnava zgodovino idej in njihov izraz v likovnih zvrsteh. Predmet vsebuje tudi prvine 'zgodovinskega spomina' in navaja učence na varovanje in ohranjanje umetnostne dediščine, na vrednotenje sprememb na spomenikih in na oblikovanju stališč.

II. SPLOŠNI in OPERATIVNI CILJI ter VSEBINE PREDMETA

Učenci:

- spoznajo raznovrstnost likovnih podob, jih razumejo kot rezultat (produkt) časa in okolja, v katerem so nastale;
- razvijajo veselje in zanimanje za stvaritve iz preteklosti in sedanosti;
- razvijajo občutek za lepo in za pozitivno vrednotenje umetnostnih spomenikov;
- razvijajo občutek odgovornosti za umetnostne spomenike in za njihovo varovanje;
- se spoznajo s prvinami umetnostnozgodovinske analize;
- prepoznajo stvaritve v svoji okolici, ki so jim dostopne bodisi z reprodukcijami ali v neposrednem stiku (galerije, muzeji, arheološka najdišča, razvaline itd.).

ŽIVLJENJE UPODOBLJENO V UMETNOSTI

- razlikuje med interesi družbe v različnih obdobjih zgodovinske, verske okoliščine, umetnikovo osebno raziskovanje, vloga tradicije in posnemanja primerjave med prevladujočimi motivi v grški, srednjeveški, baročni in sodobni umetnosti.

²² Učni načrt za izbirni predmet: Umetnostna zgodovina - ŽIVLJENJE UPODOBLJENO V UMETNOSTI; OBLIKA IN SLOG. 7., 8., 9. razred osnovne šole. 14. 01. 1999.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Predmet gradi na učenčevem predznanju, pridobljenem pri pouku drugih (obveznih) predmetov in na njegovem vizualnem spominu; na poznavanju spomenikov, predstavljenih v učbenikih in drugih knjigah ter revijah, v njegovem domačem kraju in širšem okolju, iz video in TV posnetkov, razstav in javnih predstavitev. Vsebine so razporejene tako, da lahko učenci najprej spoznavaajo in razumejo konkretne vsebine (Kaj nam govorijo umetnine), nato sociološko-antropološke okoliščine ljudi, ki so umetnost ustvarili in jo uživali v času nastanka (življenje upodobljeno v umetnosti) in estetska merila, ki opredeljujejo umetnost v Evropi in Sloveniji (Oblika in slog).

LITERARNI KLUB in ŠOLSKO NOVINARSTVO²³

I. SPLOŠNI IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

LITERARNI KLUB

- ob branju si oblikujejo osebno in narodno identiteto;
- pišejo basen, pripovedko, bajko, anekdoto, fragment, povesti, fragment (zgodovinskega, znanstvenofantastičnega) romana;
- po pripovedih starejših pišejo njihove resnične zgodbe iz preteklosti;
- v skupini sodelujejo pri pisanju kolektivne povesti;

ŠOLSKO NOVINARSTVO

- si razvijajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika;
- se zavedajo, da je jezik najpomembnejši del kulturne dediščine in s tem temeljna prvina človekove osebne in narodne identitete;
- pridobivajo gradivo slovstvene folklorne na terenu;
- spoznavajo slovstveno folkloro in se usposabljaajo za njeno zbiranje in raziskovanje;
- ob obisku (lokalne) časopisne hiše, radijske ali televizijske postaje se seznanijo z delom poklicnih novinarjev;
- s publicističnimi besedili pokrivajo aktualno dogajanje v šoli in okolju;
- s pomočjo magnetofonskih posnetkov fonetično zapisujejo folklorne pripovedi in jih "prevedejo" v knjižni jezik;
- učenci spoznavajo slovstveno folkloro in se seznanjajo z možnostmi njenega pridobivanja na terenu, urejanja, dokumentiranja in arhiviranja;

²³ Učni načrt za izbirni predmet: LITERARNI KLUB IN ŠOLSKO NOVINARSTVO. 7., 8., 9. razred osnovne šole. 03. 12. 1998. http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- berejo njim najbližje krajevne in pokrajinske zbirke ter standardne zbirke slovenske slovstvene folklore;
- učenci zbirajo in preučujejo kulturno dediščino na podeželju ali v mestnem okolju;
- zapisujejo krajša folklorna besedila (pregovori, reki, uganke, zabavljivke, šale, anekdote, lirske pesmi, grafiti ipd.) in jih preučujejo ter urejajo;
- raziskujejo šege in navade (šege ob praznikih, stara verovanja, vraže, ženitovanjske šege, plesi, slovo učencev od osnovne šole, družabne navade mladih ipd.);
- raziskujejo otroške igre nekdanje in danes (pastirske igre, družabne igre mestnih otrok ipd.);
- zapisujejo ledinska imena ali priimke in preučujejo njihov izvor;
- raziskujejo vidne osebnosti kraja ali lokalne posebnosti;
- raziskujejo stare obrti in začetke industrije v okolju, razvoj šolstva, spreminjanje arhitekturne podobe domačega kraja ali njegovo kulturno ali športno zgodovino.

Literarni klub in šolsko novinarstvo sta del izbirnega predmeta slovenščina. Oba učna načrta vsebujeta veliko vsebinsko-ciljnih elementov, ki jih lahko povežemo z raziskovanjem in spoznavanjem lokalne zgodovine. Predvsem temeljita na ustnem izročilu in kulturni dediščini, ki sta bogati zakladnici slovenske zgodovine.

Seznanjanje s slovensko slovstveno folkloro, spoznavanje možnosti njenega preučevanja in uvajanje v zbiranje kulturne dediščine so pomembne dejavnosti pri predmetu šolsko novinarstvo. Omogočajo učenčevu živo vključevanje v okolje, povezavo z drugimi predmeti in etnologijo ter uresničevanje interdisciplinarnosti.

Omenjene vsebine in cilji bi morali biti prepleteni tudi pri drugih družboslovnih predmetih, saj je slovensko pisno in ustno izročilo pomemben element razumevanja lastne preteklosti in izgrajevanja mnogoterih kompetenc.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

2.3 UČNI NAČRTI ZA GIMNAZIJO - OBVEZNI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI

➤ GIMNAZIJA

Družboslovni predmeti, katerih učni načrti so zajeti v poročilo:

ANGLEŠČINA

GEOGRAFIJA

GLASBA

LIKOVNO SNOVANJE - LIKOVNA

UMETNOST

PSIHOLOGIJA

SLOVENŠČINA

SOCIOLGIJA

ŠTUDIJ OKOLJA

UMET. ZGODOVINA

Izbrane izbirne vsebine v raziskavi²⁴:

DRŽAVLJANSKA KULTURA

KULTURNO-UMETNIŠKE VSEBINE

VZGOJA ZA DRUŽINO, MIR IN

NENASILJE

PROSTOVOLJNO SOCIALNO DELO

VERSTVA IN ETIKA

ARHEOLOGIJA

²⁴ **Obvezne izbirne vsebine** so dejavnosti, ki jih šola ponuja dijakom z veliko mero avtonomije, izvaja pa praviloma v strnjeni obliki. Izbrali smo tiste izbirne vsebine, ki so obvezne za vse dijake v programu gimnazija.

ANGLEŠČINA²⁵

I. OPREDELITEV PREDMETA**

Dijaki razvijajo medkulturno komunikacijsko sposobnost v povezavi s svojo lastno kulturo in materinščino ob hkratnem ozaveščanju njunega pomena za identiteto.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

Dijaki osvajajo in razvijajo:

družbeno-kulturno sposobnost: širijo svojo komunikativno sposobnost prek meja materinščine; širijo poznavanje angleško govorečih kultur za uravnavanje svojih sporočil; razvijajo celostno medkulturno komunikacijsko sposobnost.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA po Predmetnem izpitnem katalogu

Teme, ki so obravnavane pri pouku angleščine oziroma se pojavljajo v besedilih, ki jih dijaki berejo in poslušajo, so povezane z dijakovim življenjem in njegovim okoljem. Poleg tega so vključene širše medkulturne vsebine in teme, ki so aktualne v sodobnem času in prostoru, hkrati pa so povezane z drugimi predmetnimi področji (npr. zgodovino, umetnostno zgodovino, geografijo, ekologijo, naravoslovjem).

TEMATSKA PODROČJA**

- Družina in dom: odnosi med družinskimi člani in generacijami, praznovanja, bivalno okolje.
- Kultura, civilizacija: umetniška dela, šege in navade, dosežki znanosti in tehnike, geografske, zgodovinske, ekonomske, politične in kulturne značilnosti okolja.
- Medčloveški in družbenopolitični odnosi.
- Kakovost življenja: človek in njegovo okolje.

Vsebine v učnem načrtu so povezane z dijakovim življenjem in širšim družbenim okoljem. Predlagamo pedagoški projekt spoznavanja, razumevanja in širjenja svoje lastne lokalne ter tudi nacionalne zgodovine v tujem jeziku. Dijaki pri tem iščejo zgodovinske in umetniške znamenitosti v svoji bližnji okolici, jih raziskujejo in pripravijo poročilo tega v angleškem jeziku. Dijaki opišejo tudi zgodovinsko obdobje, ki ga obravnava projekt, ter podrobnejše podatke o tem obdobju v povezavi s kraji, vključenimi v načrt zgodovinske poti.

²⁵ Predmetni katalog - Učni načrt. Angleščina. Gimnazija. 26. 03. 1998.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

GEOGRAFIJA²⁶

I. OPREDELITEV PREDMETA

Geografija je v programu srednje šole predmet, ki mlademu človeku pomaga pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi lahko razume ožje in širše življenjsko okolje. Znanje geografije je sestavni del temeljne izobrazbe, saj vsebuje vedenja o domovini in svetu ter varovanju okolja in gospodarjenju z njim. Pri pouku geografije dijaki razvijajo pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do njene naravne in kulturne dediščine. Spoznavanje vrednot in ljudi doma in po svetu pripomore k razumevanju med narodi ter spoštovanju drugačnosti.

Naloga šolske geografije je torej tudi razvijanje zanimanja za dogodke v domačem in tujem okolju ter spodbujanje k odgovornemu odločanju o pomembnih zadevah.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- pridobijo prostorsko predstavo o današnjem svetu in domačem okolju;
- usposablajo se za preučevanje in raziskovanje domače pokrajine; to pripomore k zanimanju zanjo, ter razumevanju le-te in pozitivnemu odnosu do nje. Razvijajo sposobnosti za odločanje o njenem razvoju;
- se usposablajo za prepoznavanje potrebnosti sonaravnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

SLOVENIJA

- ovrednoti pomen naravnogeografskega in družbeno-geografskega položaja Slovenije v Evropi;
- razloži nastanek samostojne slovenske države.

Družbeno-geografske značilnosti Slovenije

- ob primeru domače pokrajine opiše procese urbanizacije;
- ob primeru domače pokrajine analizira pozitivne in negativne vplive industrije na okolje;
- ob primeru iz domače pokrajine razloži pozitivne in negativne učinke turizma v pokrajini (razvoj infrastrukture, širjenja naselij, onesnaževanje zraka in voda zaradi prometa in odplak).

²⁶ Predmetni katalog - Učni načrt. Geografija. Gimnazija. 07. 05. 1998.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Pri predmetu geografija se nobena tema eksplicitno ne povezuje z lokalno zgodovino, temveč z domačim okoljem. Kljub temu so vsebine učnega načrta dovolj široko zasnovane, da jih lahko učitelj samostojno povezuje z zgodovinskimi procesi in pojavi, primerja, analizira ter vrednoti njihovo soodvisnost oz. nakazuje sosledno delovanje družbeno-geografskih procesov z družbeno-zgodovinskimi procesi, ki so se v preteklosti odvijali v domačem okolju in katerih sledovi so prisotni na domačih tleh tudi v sedanosti.

GLASBA²⁷

Glasba v gimnaziji prevzema soodgovornost za slovensko glasbeno identiteto in za njeno vpetost v srednjeevropsko glasbeno tradicijo.

I. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- sprejemajo glasbene vrednote, pomembne za slovensko in svetovno glasbeno kulturo;
- spoznavajo slovensko ljudsko in umetno glasbeno ustvarjalnost in se zavedajo njenega pomena za ohranjanje narodove samobitnosti.

Dijaki povezujejo glasbo z drugimi predmeti in področji: razumejo zgodovinsko in sociološko soodvisnost glasbene kulture; poznajo glasbene značilnosti slovenskih pokrajin in drugih geografskih okolij; odkrivajo povezave s poezijo, drugimi književnimi zvrstmi ter vsebine iz narave in zgodovine.

Komentar za ta učni načrt navajamo skupaj z učnim načrtom za likovno snovanje.

LIKOVNO SNOVANJE²⁸

I. OPREDELITEV PREDMETA

Dijaki se usposabljaajo za doživljanje lepote v naravi in umetninah, za vrednotenje uporabnih predmetov ter likovne problematike v okolju. S tem se navajajo na vrednotenje likovne dediščine in se pripravljajo za sodelovanje v kulturnem in umetniškem življenju svojega okolja.

Dijaki:

²⁷ Predmetni katalog - Učni načrt. Glasba. Gimnazija. 13. 05. 1999.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

²⁸ Predmetni katalog - Učni načrt. Likovno snovanje. Gimnazija. 07. 05. 1998.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- razvijajo kritičen odnos do likovnih fenomenov v lastnem in širšem okolju;
- razvijajo ustrezen odnos do likovno-kulturnih dosežkov domače in tuje likovne produkcije ter kulturne dediščine.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

PROSTOR-SKO OBLIKOVANJE: oblikujejo maketo estetske mestne ali vaške arhitekturne tvorbe; načrtujejo preureditve stanovanjskega ali šolskega prostora; krepijo zavest o vrednosti kulturne dediščine in posebnosti kulturne krajine; se navajajo na vrednotenje lastnega in skupnega okolja.

III MEDPREDMETNE POVEZAVE

Likovno snovanje je kompleksen predmet, v katerem se združujejo znanja vseh predmetnih področij, obratno pa nudi znanje, ki ga je moč produktivno uporabiti v vsakem predmetnem področju posebej.

Zgodovina in geografija: časovno-prostorska umestitev najpomembnejših umetnostnih spomenikov in avtorjev.

Glasba in Likovno snovanje v gimnaziji se lahko pri vseh navedenih učnih ciljih in vsebinah povezuje z lokalnim področjem in poznavanje glasbene (likovne) umetnosti v bližnji okolici. Predlogi, ki jih bomo navedli v nadaljevanju, so lahko uporabni tudi pri pouku likovnega snovanja.

Predlogi za pridobivanje dodatnih znanj o ljudski glasbi, ki bi povezala dijake z glasbenim izročilom domačega okolja:

- *organiziranje izobraževalnih seminarjev za učitelje glasbene vzgoje, na katerih bi izbrani lokalni strokovnjaki obravnavali tematska področja, ki so povezana z domačim okoljem;*
- *vključevanje ljudskih pevcev in godcev iz neposrednega okolja v pouk glasbene vzgoje, ki bi učencem in dijakom glasbo približali na bolj pristen in neposreden način;*
- *prijava eksperimentalnih projektov, pri katerih je v ospredju lokalna ljudska glasba na vsakoletne razpise projektov Ministrstva za šolstvo, znanost in šport;*
- *izdaja zbornika, v katerem bi bile združene predstavitve projektov o lokalni (pokrajinski) ljudski glasbi, ki so jih posamezni učitelji realizirali;;*
- *obravnavanje ljudske glasbe kot živega organizma, pri katerem vsaka generacija določa, kaj je zanj sprejemljivo²⁹.*

²⁹ Šipek-Vodnjov, Inge (2003). Načini učiteljevega približevanja ljudske glasbe učencem v tretjem triletju osnovne šole. http://www.drustvo-drurs.si/e_zbornik_prvi/Prispevki.htm (december, 2007).

PSIHOLOGIJA³⁰

I. OPREDELITEV PREDMETA

Temeljni namen predmeta je posredovanje celostnega psihološkega pogleda na človeka in na njegovo življenje v družbi kot sestavino splošne izobrazbe posameznika v sodobnem svetu.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- Pridobivanje psiholoških spoznanj, ki omogočajo boljše razumevanje: sebe, drugih, družbe in sveta, osebne identitete in osebnega razvoja, medosebnih in skupinskih razlik, medosebnih odnosov in sodelovanja;
- oblikovanje odprtega in kritičnega odnosa (zavesti) o položaju in vlogi posameznika, skupin, institucij in družbe.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

- temelji duševnega delovanja - okolje: Pojasni pojem okolja; opiše vplive okolja in presodi pomen okolja za razvoj posameznika;
- mišljenje - ustvarjalnost: oceni pomen ustvarjalnega mišljenja v družbi (odkritja in inovacije);
- posameznik v družbenem okolju - Življenje v družbi (socializacija); Skupine (formalne in neformalne); Medosebni odnosi; družbene in osebne vrednote, morala.

Učni načrt za psihologijo ne vključuje zgodovinskih vsebin in le-te je težko umestiti v psihološko preučevanje. Morda bi jih lahko učitelj povezal s preteklostjo oz. dogajanja v domačem kraju, ljudmi in preteklimi procesi iz vidika psihološke perspektive.

Prav tako bi lahko ljubezen do domačega kraja oz. lokalne zgodovine, družbeno-političnih dogodkov, ki so pustili svoje globoke zarez v sedanosti domačinov, prepletali s psihološkimi temami; predvsem vprašanjem narodne in državljanske zavesti.

³⁰ Predmetni katalog - Učni načrt. Psihologija. Gimnazija.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

SLOVENŠČINA³¹

I. OPREDELITEV PREDMETA

Dijaki se pri predmetu usposablajo za ustrezno, razumljivo, pravilno ter učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v najrazličnejših okoliščinah; za izražanje spoznanj o sebi in svetu; za doživljanje in kritično vrednotenje domače in tuje besedne umetnosti v slovenskem jeziku iz različnih dob in estetskih usmeritev; za dojetje slovenskega jezika kot državnega jezika v Republiki Sloveniji in enega od razvitih sodobnih jezikov.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

1. Dijaki se zavedajo pomembne vloge slovenskega jezika v svojem osebnem in družbenem življenju. Zavedajo se, da je slovenski jezik temeljna prvina njihove osebne, nacionalne in državljanske identitete, skupaj s književnostjo pa tudi najpomembnejši del slovenske kulturne dediščine; tako si oblikujejo svojo narodno in državljansko zavest.

2. Dijaki sistematično in funkcionalno (v povezavi z literarnimi deli) spoznavajo literarno teorijo in zgodovino slovenske in svetovne književnosti. Pri tem si pomagajo z vsebinami iz zgodovine, umetnostne zgodovine, filozofije, verstev..., ki jih potrebujejo za povezovalno-primerjalno razumevanje in razvrščanje književnih pojavov ter njihovo umeščanje v nacionalne in širše primerjalne kulturno-razvojne tokove.

3. Dijaki ob branju, interpretaciji ter primerjanju in razvrščanju literarnih besedil sooblikujejo tudi lastni sestav kulturnih in družbenih vrednot: etičnih, estetskih, spoznavnih ter zavest o slovenski nacionalni in evropski kulturni identiteti.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

- Pridobivajo si različne informacije, spoznavajo domačo in tujo kulturo ter bogatijo svoje osebno in poklicno življenje.
- Dijaki poglobljajo svojo jezikovno ozaveščenost s spoznavanjem vloge in položaja slovenskega jezika v sodobnosti in preteklosti.
- Poglobljajo svojo jezikovno ozaveščenost s spoznavanjem vloge in položaja slovenskega jezika v sodobnosti in preteklosti: na primeru etimologije nekaj besed ugotavljajo izvir in razvoj slovenščine iz praslovanščine oziroma indoevropsčine; posebnosti svojega

³¹ Predmetni katalog - Učni načrt. Slovenščina. Gimnazija. 26. 03 . 1998.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

narečja/pokrajinskega jezika.

- Literarnozgodovinsko in teoretsko znanje uporabljajo pri interpretaciji besedil, medsebojnih primerjavah in umeščanju v kulturni družbeno-zgodovinski kontekst.
- Širijo literarno in splošno razgledanost z ekskurzijami in spoznavanjem sodobnega kulturnega življenja in literature v občilih.

Vsebine in cilji se nanašajo predvsem na spoznavanje vloge in pomena slovenskega jezika v preteklosti. Menimo, da bi učni načrt za slovenski jezik v gimnaziji moral vsebovati vsebine in cilje, ki so v neposredni povezavi z dijakovim okoljem in zgodovino, ki je svoje sledi pustila v pisnih in ustnih virih - temeljnih elementih razvoja slovenskega jezika.

Dijaki bi v svojem domačem okolju morali spoznati: izvor narečnega jezika; značilnosti in spreminjanje le-tega skozi različna zgodovinska obdobja; izvor npr. krajevnih in lastnih imen; vrsto/e pisav/e, različna sredstva za pisanje v domačem okolju; pisno in ustno izročilo ipd.

Slovenski prostor je kljub svoji zemljepisni majhnosti območje, na katerem se že stoletja prepletajo najrazličnejše kulture, kar se zrcali v medsebojnih vplivih na vseh ravneh, vključujoč zgodovinsko in jezikoslovno. Dijaki bi morali spoznati različne terminološke izraze, raziskovati bi morali jezikovne ostaline v domačih-narečnih govorih na jezikoslovnem in kulturnem področju.

Cilji učnega načrta bi morali biti usmerjeni k ohranjanju polnega življenja nekega jezika v domači jezikovni skupnosti, kar pripeva k ohranjanju lokalne zgodovine in njenih primesi.

SOCIOLOGIJA³²

I. OPREDELITEV PREDMETA

Predmet sociologija seznanja dijake in dijakinje z znanstvenimi spoznanji o družbi, z možnostmi za sociološko raziskovanje družbenih pojavov in načini sociološkega raziskovanja.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- utrdijo, poglobijo in razširijo poznavanje temeljnih socioloških idej in jih uporabljajo pri opisovanju, razumevanju in pojasnjevanju družbenih pojavov;
- se usposablajo za kritično vrednotenje in primerjavo različnih podatkov o družbenih pojavih;
- razvijajo občutljivost za zaznavanje družbenih problemov in za njihovo sociološko analizo, kot oporo in spodbudo za aktivno vključevanje v družbeno življenje.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

- KULTURA, DRUŽBA, POSAMEZNIK - Družbenost človekove narave in naravnost človekove družbenosti: pojasni naravnost in družbenost človeka ter soodvisnost naravnega, kulturnega in družbenega v posamezniku, pojasni enkratnost in neponovljivost posameznika.
- KULTURA - Kulturne spremembe: opredeli, razlikuje in primerja različne tipe kulturnih sprememb, opredeli pojma kulturna identiteta in kulturna razlika, analizira in argumentira pomen soobstoja in sodelovanja različnih kultur.
- DELO IN PROSTI ČAS - Delo in prosti čas v različnih družbeno zgodovinskih okoliščinah.
- PROSTORSKE SKUPNOSTI - Tipologija prostorskih skupnosti: razlikuje, analizira in primerja različne tipe prostorskih skupnosti, kakor so lokalna, regionalna, nacionalna, mednarodna in globalna, primerja značilnosti družbenega življenja v vaškem in mestnem okolju.
- RELIGIJA - Religija, tipi religij in družbeni način njihovega obstoja: na zgodovinskem in sodobnem gradivu prikaže razlike med lokalnimi in univerzalnimi religijami, analizira problematiko ljudske religioznosti in civilne religije.
- ETNIJA - Etnične skupine (ljudstvo, narod, nacija): pozna značilnosti in zgodovinskost njihovega nastanka ter razvoja, problematizira odnos nacija - država in etnične meje.
- DRUŽBENE SPREMEMBE - Dinamika družbenih sprememb in razvoj.
- MODERNIZACIJA - Modernizacija in demografske spremembe.
- KAKOVOST ŽIVLJENJA - Spremembe v načinu življenja, kulturi, družbenih odnosih.

³² Predmetni katalog - Učni načrt. Sociologija. Gimnazija. 26. 03. 1998.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Sociološke teme, ki smo jih kljub slabši aplikaciji lokalne zgodovine v vsebinske sklope navedli, lahko učitelj poveže s temami iz življenja in domačega okolja slehernega učenca, saj temeljijo na konstrukciji znanja, ki izhaja iz izkušenj in lastnih percepcij. Sociološki pristop preučevanja lokalne zgodovine in družbenega razvoja v domačem prostoru je izredno pomemben za nadaljnje raziskovanje prostorsko-zgodovinskega vidika družbene zakoreninjenosti in oblikovanja lastne identitete kot posledice sledov preteklosti.

Posameznikov in družbenih skupin namreč ne smemo razumeti kot pasivnih produktov njihovega okolja, temveč kot akterje, ki ustvarjalno oblikujejo okolje ter svojo lastno identiteto, zato je pomembno, da v preučevanje vsebin sociologije implementiramo tudi lokalno zgodovino in preučevanje procesov na lokalnem nivoju.

ŠTUDIJ OKOLJA³³

I. OPREDELITEV PREDMETA

Študij okolja je tako tudi most, prek katerega je mogoče povezovati naravoslovna in družboslovna znanja v funkcionalno celoto.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

- spodbujati dijake k raziskovanju in razlaganju pojavov v okolju z različnih stališč (fizikalno, geografsko, kemijsko, biološko, sociološko, ekonomsko, politično, tehnološko, zgodovinsko, psihološko, estetsko, etično in duhovno);
- doseči, da se dijaki jasneje zavedo odvisnosti naravnih in družbenih pojavov, posebej škodljivih vplivov človekovih aktivnosti na okolje, iz tega nastajajočih problemov ter konfliktov ob poskusih reševanja;
- dijakom dati priložnost, da pridobijo znanje, razumevanje, vrednote, stališča, zavzetost in spretnosti, potrebne za varstvo in izboljšanje okolja;
- na osnovi preučevanja stanja v okolju znajo zastaviti smiselne probleme;
- obvladajo strategije reševanja okoljskih problemov (najprej v ožjem, nato v širšem okolju);
- učenci na izviren način predstavijo določeno plat okoljske problematike v svojem (šolskem, krajevnem...) okolju, predlagajo ukrepe za rešitev ter pri tem povežejo spoznanja iz raznih predmetov (virov). Ustvarijo vizijo zaželene prihodnosti in si zamislijo pot do nje;

³³ Predmetni katalog - Učni načrt. Študij okolja. Gimnazija. 08. 07. 1999.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- razvoj stališč in vrednot kot so skrbnost in obzirnost do okolja (vključno s soljudmi - s socialnim okoljem), solidarnost, zmernost v trošenju nenadomestljivih dobrin, nenasilje, odgovornost do prihodnjih generacij;
- učenci razvijejo spretnosti, potrebne za boljše spoznavanje okolja in za aktivnosti, pomembne za preiščeno in odgovorno ravnanje v odnosu do okolja - sem spadajo tudi komunikacijske spretnosti - argumentiranje, pisno in ustno sporazumevanje, ter poznavanje in obvladanje nekaterih načinov usklajevanja interesov in reševanja konfliktov v demokratični družbi.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

Učenci so usmerjeni predvsem v dojetje vpetosti domačega okolja v svetovna dogajanja in obratno.

Varovanje okolja v Sloveniji

- *seznanijo se z načeli varstva naravne in kulturne dediščine in okolja v Sloveniji;*
- *seznanijo se s pojmom kulturna krajina;*
- *poznajo pomen varovanja nežive narave in kulturne krajine (kmečka arhitektura).*

Študij okolja se s področja lokalne zgodovine lahko nanaša predvsem na varovanje kulturne dediščine in ostankov preteklosti v materialnih, nematerialnih in pisnih virih. Nekateri vsebine in cilji jasno nakazujejo na preučevanje in iskanje odgovorov v domačem okolju, vendar je zgodovinski vidik (preteklost) pri le-teh premalo zastopan. Cilji bi morali biti jasneje operacionalizirani, vsebine pa širše zasnovane - s področja študija domačega okolja.

UMETNOSTNA ZGODOVINA³⁴

I. OPREDELITEV PREDMETA

Umetnostna zgodovina kot izbirni predmet izhaja iz zamisli, da bi dijaku omogočili zaokrožen pogled na umetnost v Sloveniji ter s predlaganimi tematskimi delavnicami in terenskimi vajami (ekskurzije, spoznavanje spomenikov in situ, spoznavanje zaokroženega značaja kulturne pokrajine) dopolnili in praktično predstavili temeljne umetnostnozgodovinske spomenike.

Pouk umetnostne zgodovine kot izbirnega predmeta vključuje aktivno srečevanje s spomeniki ožje okolice: doma, domačega kraja, svoje pokrajine.

³⁴ Predmetni katalog - Učni načrt. Umetnostna zgodovina. Gimnazija. 07. 05. 1998.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Pouk dopolnjuje pogled na varovanje in ohranjanje umetnostne dediščine, kritično vrednotenje sprememb na spomeniškem gradivu in oblikovanje stališč do možnosti za skrb za umetnostne spomenike na Slovenskem.

V izbirni predmet umetnostne zgodovine je vključeno znanje, ki ga dijak pridobi pri literarni in občni zgodovini ter zgodovini slovenske glasbe in drugih humanističnih in družboslovnih predmetih. Umetnostnozgodovinski pogled na slovenske spomenike prispeva k zaokroženemu pogledu na umetniško ustvarjalnost kot univerzalni način človekovega izražanja v preteklosti in sedanjosti.

II. SPLOŠNI CILJI PREDMETA**

Predmet umetnostna zgodovina dijaku:

- predstavi umetnostno dediščino Slovenije kot svojevrstno in enkratno ustvarjalnost domačih umetnikov in umetnikov, ki so ustvarjali na naših tleh;
- predstavi umetnostno dediščino Slovenije kot enega najpomembnejših nosilcev za narodno samozavedanje in enega od temeljev, na katerem se je oblikovala slovenska identiteta kot izviren način dojemanja sveta;
- predstavi umetnostno dediščino Slovenije kot enkratno ustvarjalno celoto, ki nas postavlja na posebno mesto vštric z drugimi evropskimi narodi in ki pomeni samosvoj prispevek v svetovno umetnostno zakladnico;
- izostri pogled na umetnostno dediščino domačega kraja, domačega okolja in celotne Slovenije.

III. VSEBINE IN OPERATIVNI CILJI PREDMETA**

Varstvo naravne in kulturne dediščine

Dijak zna:

- zna kritično predstaviti umetnostno dediščino domačega kraja in okolja;
- zna oblikovati svoje kriterije in poglede na slovenske umetnostne dosežke.

Učni načrt umetnostne zgodovine vključuje različne vidike in orise iz slovenske preteklosti, izhajajoč predvsem iz domačega okolja. Učni načrt bi moral biti bolj poglobljeno vpet k temeljitejšemu seznanjanju in kritičnemu vrednotenju arhitekturnih, kiparskih in slikarskih stvaritev v konkretnih zgodovinskih okoliščinah znotraj domačega okolja.

2.4 UČNI NAČRTI ZA GIMNAZIJO - IZBIRNE VSEBINE IN DODATNE DEJAVNOSTI

DRŽAVLJANSKA KULTURA³⁵

I. CILJI

- seznanitev s temeljnimi pojmi s področja političnega, pravnega in ekonomskega sistema Republike Slovenije in navajanje na uporabo le-teh, ob upoštevanju družbene opredeljenosti, nastanka, razvoja in aktualne vsebine;
- razvijanje zavesti o civilizacijskih, družbenih in drugih problemih in ob tem razvijanje zmožnosti samostojnega presojanja.

II. METODE DELA

- različne dejavnosti, povezane s širšo in lokalno skupnostjo.

III. OBLIKE IZVAJANJA

Model vsebin državljanska kultura je odprte narave. Odprtost se kaže pri izbiri snovi, v odprtost časovne razporeditve, v odprtosti učnega prostora, saj sega čez šolske zidove v samo življenje. V okviru državljanske kulture lahko učitelj bogati vsebine v povezavi s sociologijo, zgodovino, filozofijo, slovenskim jezikom, geografijo (interdisciplinarnost).

Državljska kultura v programu gimnazija je vsebinsko-ciljno manj bogata kot v učnem načrtu za osnovno šolo. Čeprav je izredno odprto naravnana, fleksibilna pri izboru oblik izvajanja in strukturiranju učne vsebine, menimo, da bi bila potrebna dopolnitev vsebine in učnih ciljev v povezavi z elementi sociologije, zgodovine in etike.

S spodbujanjem aktivnosti mladih v šoli le-te vzgajamo za aktivno participacijo na vseh področjih družbenega življenja, kjer mladi razvijajo kritično mišljenje, strpnosti do drugače mislečih, razvoj demokratičnega in aktivnega državljanstva, odgovornost državljanov in veliko drugega, kar je nujna pedagoško-etična predpostavka številnih družboslovnih področij.

³⁵ Predmetni katalog. Državljska kultura. Obvezne izbirne vsebine. Gimnazija. http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

KULTURNO-UMETNIŠKE VSEBINE³⁶

I. CILJI

Kulturno-umetniške vsebine vključujejo in povezujejo dejavnosti v glasbi, likovni dejavnosti, filmski, plesni, gledališki dejavnosti in besedni umetnosti ter dejavnosti spoznavanja in ohranjanja naravne dediščine.

II. VSEBINE**

Poleg rednega kulturno-umetniškega dela v skupinah šola vključi v ta okvir organizirane obiske kulturnih prireditev, prikaz rezultatov kulturne dejavnosti šole ter spoznavanje kulturne dediščine v ožjem in širšem okolju: aktivnosti za spoznavanje, ohranjanje in obujanje kulturne dediščine v okolju (ljudski običaji, šege, navade, opravila); aktivnosti za spoznavanje in ohranjanje naravne dediščine, naravnih in krajinskih parkov ter raznolikosti vrst; ekskurzije.

Pri kulturno-umetniškem programu oz. dodatnih dejavnostih se lahko šole vsebinsko-ciljno angažirajo za raziskovanje lokalne zgodovine in šolskega okoliša v vseh kulturnih in umetniških vidikih, kar nakazuje tudi učni načrt.

VZGOJA ZA MIR, DRUŽINO IN NENASILJE³⁷

I. CILJI**

- dijaki se naučijo povezovati svoja osebna doživetja in izkušnje z družbenimi normami;
- pri dijakih spodbudimo kritičnost ob globljem spoznavanju korenin socialnih in drugih človeških problemov.

II. VSEBINA**

Dijaki naj dojamajo razsežnosti univerzalnih vrednot človeštva:

- samospoštovanje in dostojanstvo posameznika, odgovornost do ljudi in okolja, nenasilno delovanje v zgodovini.

Potrebno je razviti celosten pristop. Učinkovitost izbirnega predmeta je odvisna tudi od korelacij med predmeti.

³⁶ Predmetni katalog. Kulturno-umetniške vsebine. Obvezne izbirne vsebine. Gimnazija. http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

³⁷ Predmetni katalog. Vzgoja za mir, družino in nenasilje. Obvezne izbirne vsebine. Gimnazija. http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

V okviru vzgoje za mir, družino in nenasilje lahko učitelj bogati vsebine s povezavami znotraj: sociologije, filozofije, psihologije, zgodovine, zdravstvene vzgoje, likovne vzgoje itd.

III. OBLIKE IZVAJANJA

Ker je model vsebin vzgoje za mir in nenasilje odprt, omogoča upoštevanje različnih dejavnikov in principe nazornosti, postopnosti, aktualnosti itd.

Lokalna zgodovina ni implementirana v učni načrt, čeprav bi bilo iz nekaterih vidikov to tudi možno in smiselno, saj se lahko izbrane teme iz učnega načrta lahko obravnavajo tudi z vidika preteklosti.

PROSTOVOLJNO SOCIALNO DELO (PSD)³⁸

I. CILJI**

Splošni cilj PSD je pomagati ljudem v življenjskih stiskah:

- privzganje etičnih in socialnih vrednot, globlje dožemanje, doživljanje in uresničevanje le-teh;
- odkrivanje in razvijanje drugih osebnostnih zmožnosti;
- pridobivanje dragocenih življenjskih izkušenj, znanj in spoznanj o sebi, o sočloveku in o življenju;
- zmanjševanje raznih vrst socialne problematike pri posameznikih, v družinah, v depriviligiranih socialnih skupinah ... ;
- preventiva širših družbenih problemov (delikventnosti, zasvojenosti, suicidarnosti, ...);
- uveljavljanje osnovnih človeških vrednot, pomembnih za dobro sožitje med ljudmi, zdravo družbo in dovolj srečne ljudi v njej;
- splošno izboljšanje kakovosti življenja ljudi.

Ciljev in vsebin s področja lokalne zgodovine nismo zasledili, prav tako bi jih bilo v učni načrt težje umestiti zaradi njegove primarne naravnosti in usmerjenosti k pomoči ljudem, razen s teoretičnega vidika oz. preučevanja PSD (prostovoljnega socialnega dela) v preteklosti.

³⁸ Predmetni katalog. Prostovoljno socialno delo. Obvezne izbirne vsebine. Gimnazija. http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

VERSTVA IN ETIKA³⁹

I. CILJI

- odkrivanje pomena krščanstva pri oblikovanju evropskih civilizacij in slovenskega naroda;
- razvijanje sposobnosti za solidarno in dialoško srečevanje z različnimi stališči in nazori.

II. VSEBINE

Prispevek krščanstva pri oblikovanju evropskih civilizacij in kultur nekdanj in danes.

Krščanstvo in Slovenci.

Konkretnih vsebin in ciljev pri učnem načrtu Verstva in etika nismo zasledili.

ARHEOLOGIJA⁴⁰

I. CILJI**

Temeljni cilj je praktična seznanitev z arheologijo kot zgodovinsko vedo, ki raziskuje materialne ostanke razvoja človeške družbe. Dijakovo predstavo o antiki bo z razumske, intelektualne ravni razširila še na področje vidno zaznavnega in otipljivega ter jo tako aktualizirala v času in prostoru.

II. VSEBINE**

Arheološko izkopavanje: seznanitev z metodologijo arheološkega izkopavanja in situ, terenska dokumentacija, terenska konservacija najdb, vodeni ogled arheoloških izkopavanj in (po možnosti) sodelovanje pri izkopavanju.

Postizkopavalno arheološko delo: konservacija najdb, lepljenje keramike, računalniška obdelava terenske dokumentacije, inventarizacija najdb, prezentacija arheološkega terena in arheoloških najdb.

Učni načrt je pomanjkljiv na vsebinsko-ciljnem področju, saj vsebuje le splošno ogrodje arheološke stroke. Poznavanje najstarejše zgodovine lastne dežele je dandanes nepogrešljivi del splošne izobrazbe. Poznavanje lastnega okolja in zgodovine v rojstnem kraju pa je toliko pomembnejše, saj je bogata slovenska dediščina ohranjena skorajda v vsakem slovenskem kraju.

³⁹ Predmetni katalog. Verstva in etika. Obvezne izbirne vsebine. Gimnazija.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

⁴⁰ Predmetni katalog. Arheologija. Obvezne izbirne vsebine. Gimnazija.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (avgust, 2007).

2.5 POVZETEK GLAVNIH UGOTOVITEV ANALIZE UČNIH NAČRTOV

Na podlagi opravljene analize družboslovnih učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji, v nadaljevanju podajamo ugotovitve in odgovore na raziskovalna vprašanja. Odgovore na raziskovalna vprašanja bomo predstavili ločeno, za vsako vprašanje posebej.

Tabeli A in B v nadaljevanju predstavljata skupen povzetek analiziranih učnih načrtov za devetletno osnovno šolo in gimnazijo.

R1 - Raziskovalno vprašanje 1: Ali so in kolikšna je zastopanost vsebinsko-ciljnih elementov s področja lokalne zgodovine v obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih v osnovni šoli in splošni gimnaziji?

H1: Vloga in pomen lokalne zgodovine je v vsebinah in ciljih učnih načrtov za obvezne družboslovne predmete v osnovni in srednji šoli slabo zastopana.

Analiza obstoječih učnih načrtov kaže, da so učni načrti pomanjkljivi oz. skromni iz vidika vključenosti lokalne zgodovine oz. preučevanja in dojetanja ožjega družbeno-socialnega okolja, v katerem učenec živi. Pomanjkljivosti so v vsebinah, ki ne povezujejo učenčevega dojetanja sveta in procesov, ki se v njem odvijajo, z domačim okoljem. Prav tako je vloga lokalne zgodovine zanemarljiva pri osveščanju in vrednotenju slovenske zgodovine, kulturne dediščine, državljske vzgoje in kulture.

Hipotezo št. 1 lahko potrdimo.

Na podlagi analiziranih družboslovnih učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji, v nadaljevanju podajamo predstavitev rezultatov zastopanosti lokalne zgodovine v vsebinah in ciljih družboslovnih predmetov za obvezne in izbirne družboslovne predmete. Predstavitev rezultatov predstavljata Tabeli A in B.

Tabela A: Družboslovni učni načrti v devetletni osnovni šoli pri obveznih in izbirnih predmetih ter elementi analize

Učni načrti	Učna vsebina	Cilji predmeta: splošni in operativni	Medpredmet. povezave	Odprtost učnega načrta	Razred
ANGLEŠČINA	✓	✓	x	✓ *	4., 5.r
DRUŽBA	✓	✓	✓	✓	4., 5.r
DRŽ. VZGOJA IN ETIKA	x	x	x	✓ *	/
GEOGRAFIJA	x	✓	x	✓	9.r
GOSPODINJSTVO	x	x	x	X	/
GLASBENA VZGOJA	x	x	✓	✓ *	/
LIKOVNA VZGOJA	x	x	x	X	/
SLOVENŠČINA	x	x	x	✓ *	/
SPOZNAVANJE OKOLJA	✓	✓	x	✓	1.- 3.r
VERSTVA IN ETIKA	x	✓	x	✓ *	8., 9.r
ŽIVLJENJE ČLOVEKA NA ZEMLJI	x	x	x	✓ *	/
DRŽAVLJANSKA KULTURA	x	x	x	✓ *	/
RAZISKOVANJE DOMAČEGA KRAJA IN VARSTVO NJEGOVEGA OKOLJA	✓	✓	x	✓	9.r
KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE	✓	✓	x	✓ *	7.- 9.r
LJUDSKI PLESI	x	x	x	✓ *	/
STARINSKI IN DRUŽABNI PLESI	x	x	✓	✓ *	/
TURISTIČNA VZGOJA	✓	✓	x	✓	7.- 9.r
FILOZOFIJA ZA OTROKE	x	x	x	X	/

ŽIVLJENJE, UPODOBLJENO V UMETNOSTI	✓	✓	x	✓ *	7.- 9.r
ŠOLSKO NOVINARSTVO In LITERARNI KLUB	✓	✓	x	✓ *	7.- 9.r
VZGOJA ZA MEDIJE: RADIO, TELEVIZIJA, TISK	x	✓	✓	✓ *	7.- 9.r

Obrazložitev tabele oz. uporabljenih simbolov:

- Učne načrte, ki pri učnih vsebinah vsebujejo **konkretne** primere in elemente lokalne zgodovine, **smo označili s kljukico ✓**.
- Učne načrte, ki v splošnih in operativnih **ciljih** vsebujejo **konkretne** primere in elemente lokalne zgodovine, **smo označili s kljukico ✓**.
- **Pri medpredmetnih povezavah** smo tiste učne načrte, ki jasno narekujejo povezave s predmetom zgodovina in drugimi sorodnimi predmeti, ki bi lahko vključevali lokalno zgodovino na ravni vertikalne povezanosti, **označili s kljukico ✓**.
- **Odprtost učnega načrta:** učne načrte, ki so dovolj odprti za nadaljnjo aplikacijo znanja, raziskovanje, vrednotenje in preučevanje lastnega okolja, **smo označili s kljukico ✓**. Tistim, ki v svoji zasnovi niso dovolj odprti in fleksibilni, bi pa lahko bili, **smo dodali zvezdico ***. Učni načrt naj bi bil odprt na ravni vsebin, dejavnosti in drugih oblik dela.
- **Razred:** Prikazuje, v katerem razredu so učni načrti (in na podlagi le-teh tudi učbeniki) najbolj bogati in zastopani z vsebinami in cilji s področja lokalne zgodovine.

Tabela A ponazarja družboslovne učne načrte v osnovni šoli pri obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih. Na podlagi analize učnih načrtov ugotavljamo naslednje:

► **vsebinski poudarki s področja lokalne zgodovine so zastopani pri:** angleščini, družbi, spoznavanju okolja, raziskovanju domačega kraja in varstvu njegovega okolja, predmetu kaj nam govori umetnine, turistični vzgoji, življenju upodobljenem v umetnosti, šolskem novinarstvu in literarnem klubu.

► **cilji predmeta, ki vsebujejo elemente raziskovanja domačega okolja, so pri:** angleščini, družbi, geografiji, spoznavanju okolja, varstvu in etiki, raziskovanju domačega kraja in varstvu njegovega okolja, kaj nam govori umetnine, turistični vzgoji, življenju upodobljenem v umetnosti, šolskem novinarstvu in literarnem klubu, vzgoji za medije.

Čeprav so poudarki s področja lokalne zgodovine nanizani v družboslovnih učnih načrtih - teh je največ pri turistični vzgoji, spoznavanju okolja in družbi, je njihova zastopanost še vedno zelo skromna. Prikazali smo tudi, v katerem razredu so poudarki pri izbranih učnih načrtih najbolj pogosto zastopani. Ugotavljamo, da je le-teh pri obveznih družboslovnih predmetih največ v prvem triletju, pojavljajo pa se tudi pri izbirnih družboslovnih predmetih (tretje triletje in 9. razred).

Tabela B: Učni načrti splošne gimnazije, ki v učnih vsebinah splošnih ter operativnih ciljih vsebujejo konkretne primere in elemente lokalne zgodovine

Učni načrti	Učna vsebina	Cilji predmeta: splošni in operativni	Medpredmetne povezave	Odprtost učnega načrta
ANGLEŠČINA	✓	x	x	✓ *
GEOGRAFIJA	✓	✓	x	✓
GLASBA	x	x	✓	✓ *
LIKOVNO SNOVANJE LIKOVNA UMETNOST	✓	✓	✓	✓ *
SLOVENŠČINA	✓	✓	x	✓ *
PSIHOLOGIJA	x	x	x	x
SOCIOLOGIJA	x	x	x	✓ *
ŠTUDIJ OKOLJA	x	✓	x	✓
UMETN. ZGODOVINA DRŽAVLJANSKA KULTURA	x	✓	x	✓
KULTURNO-UMETNIŠKE VSEBINE	x	x	✓	✓
VZGOJA ZA MIR, DRUŽINO, NENASILJE	✓	✓	x	✓
VERSTVA IN ETIKA	x	x	x	✓ *
PROSTOVOLJNO SOCIALNO DELO	x	x	x	✓ *
ARHEOLOGIJA	x	x	x	✓ *

Obrazložitev tabele oz. uporabljenih simbolov: glej obrazložitev tabele A.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Tabela B ponazarja družboslovne učne načrte v splošni gimnaziji pri obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih. Na podlagi analize učnih načrtov ugotavljamo naslednje:

- ▶ vsebinski poudarki s področja lokalne zgodovine so zastopani pri angleščini, geografiji, likovnem snovanju, slovenščini ter kulturno-umetniških izbirnih vsebinah;
- ▶ cilji predmeta, ki vsebujejo elemente raziskovanja domačega okolja, so pri geografiji, likovnem snovanju, slovenščini, študiju okolja, umetnostni zgodovini ter kulturno-umetniških izbirnih vsebinah.

Ad1 – UČNA VSEBINA:

*Na podlagi analiziranih učnih načrtov za obvezne družboslovne predmete v devetletni osnovni šoli in splošni gimnaziji ugotavljamo, da je v neposredni povezavi z lokalno zgodovino v učnih načrtih eksplicitno zabeleženih zelo malo vsebin in učnih ciljev. Zasedili smo, da je **skupno število vsebinskih poudarkov pri vseh obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih v osnovni šoli 18, v gimnaziji pa 7.** Pri tem smo izluščili le tiste vsebine, ki so zasnovane po didaktičnem načelu domačijske bližine⁴¹, t.j., izbor le tistih vsebin, ki so učencem prostorsko in časovno blizu.*

Opozoriti moramo na dejstvo, da je preko učnih ciljev - splošnih in operativnih, pravzaprav težko zaznati konkretne primere in izluščiti elemente lokalne zgodovine. Zatorej obstaja veliko dvoumnih primerov, ki smo jih v analizi učnih načrtov prav tako navedli in kateri opozarjajo na možno umeščenost lokalne zgodovine v učni proces.

Menimo, da bi bilo družboslovne vsebine potrebno posodobiti, izhajajoč iz okolja učenca, izkustvenega učenja in neposrednega družbenega sveta, v katerem živi. Teme iz lokalne zgodovine in raziskovanja domačega okolja bi morali dodati pri vseh družboslovnih predmetih, nanašajoč se na aktualno družbenopolitično in drugo problematiko. S tem, ko bi dodali teme, na katerih bi morali v sodobnem šolskem sistemu graditi učenčevo znanje, bi morali široke, prezahtevne in odvečne teme tudi izpustiti.

⁴¹ Didaktična načela so znanstveno-strokovno utemeljene smernice, ki so učitelju v pomoč pri pripravi in izvajanju izobraževalnega procesa. Didaktična načela zajemajo: družbene dimenzije (enakopravnost, enake možnosti učencev); integrativno vlogo šole (ustvarjanje pogojev za sožitje različnosti); princip učinkovitosti in storilnosti šole (država in družba zahtevata določeno uspešnost). Domačijska bližina je eno od didaktičnih načel, ki so usmerjena v OŠ, vendar nanjo niso omejena.

Ad1 – UČNI CILJI:

Prevladuje učno-ciljno oz. kombinacija učno-ciljnega in procesnega načrtovanja. S področja lokalne zgodovine imajo učni načrti predvsem zapisane kognitivne cilje, le nekateri pa tudi socialno-čustvene, ki so zapisani implicitno in so umeščeni predvsem v čustveno doživljanje ter vrednotenje domačega okoliša in njegove preteklosti. Pri učnih ciljih je podobno kot pri učnih vsebinah, saj so le-ti navedeni zelo osiromašeno. **V osnovni šoli smo pri obveznih in izbirnih predmetih tako zasledili 11 predmetov, ki vsebujejo po največ 1 (razen pri turistični vzgoji) splošni oz. operativni učni cilj v neposredni povezavi z lokalno zgodovino, v gimnaziji pa 7 predmetov.**

R2 - Raziskovalno vprašanje 2: Ali je nakazan vsebinsko-ciljni transfer v medpredmetnih povezavah z elementi lokalne zgodovine in kolikšna je vertikalna povezanost učnih vsebin z drugimi predmetnimi področji?

H2: Vsebinski transfer je v učni načrtih slabo opredeljen, saj ne opozarja na prenos konkretnih podatkov in pojmov v življenje učenca. Vertikalna povezanost z drugimi predmetnimi področji je sicer nakazana, vendar slabo operacionalizirana.

Rezultati analize nam nazorno prikazujejo, da je učnih načrtov, ki jasno narekujejo povezave s predmetom zgodovina in drugimi sorodnimi predmeti, ki bi lahko vključevali lokalno zgodovino na ravni vertikalne povezanosti, zelo malo.

Hipotezo št. 2 lahko potrdimo.

Ad2 – MEDPREDMETNE POVEZAVE:

Medpredmetne povezave so v večini učnih načrtov zgolj nakazane, niso pa operacionalizirane, kar pomeni, da so na izvedbeni ravni prepuščene učiteljem.

Pri učnih načrtih so nakazane predvsem korelacije med predmeti (ponavadi se ti predmeti ponavljajo); **brez navedbe za kakšne povezave gre** (vertikalna, horizontalna); **brez primerov učne vsebine v različni koncentrični ali spiralni strukturi; brez specialnodidaktičnih in drugih priporočil ali dejavnosti.**

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Rezultati analize nam nazorno prikazujejo, da **je učnih načrtov, ki jasno narekujejo povezave s predmetom zgodovina in drugimi sorodnimi predmeti, ki bi lahko vključevali lokalno zgodovino na ravni vertikalne povezanosti, zelo malo - v osnovni šoli so 4, v gimnaziji pa 3.**

Potemtakem so premiki nujno potrebni, tako na vsebinski ravni medpredmetnih povezav, kot tudi na ravni procesnih znanj. Pojme in vsebine, ki jih obravnavajo analizirani učni načrti, je smiselno preučevati iz različnih perspektiv - primarno izhajajoč iz domačega okolja, lastnega izkustva in poznavanja lokalnih zakonitosti družbenega in drugega delovanja. Predmetne vsebine bi se morale temeljiteje vertikalno in horizontalno prepletati in povezovati.

R3 - Raziskovalno vprašanje 3: Katere so ključne problematične točke odprtosti obstoječih učnih načrtov iz vidika odkrivanja domačega kraja in poznavanja lastne zgodovinsko-kulturne identitete?

H3: Odprtost učnih načrtov je iz vidika prilagajanja učnih vsebin, dejavnosti in drugega dobro zasnovana, saj so učni načrti fleksibilni in dovolj prožni za nadaljnjo umestitev elementov lokalne zgodovine v učni proces in šolski kurikulum.

Hipotezo št. 3 lahko le delno potrdimo, saj so učni načrti niso dovolj fleksibilni in nazorni pri nakazovanju vsebin, ciljev in dejavnosti za aktivnejšo udeležbo učencev v izobraževalnem procesu.

Ad3 – ODPRTOST UČNEGA NAČRTA:

Odprtost učnega načrta se v analizi kaže kot zmožnost, ki dopušča fleksibilnost pri izbiri učnih vsebin, dejavnosti, metod, oblik dela, strukturiranje učne vsebine ipd.

Na podlagi analiziranih učnih načrtov ugotavljamo, da so le-ti le dovolj odprti in fleksibilni:

► **v osnovni šoli je dobro zasnovanih učnih načrtov 5:** družba, geografija, spoznavanje okolja, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, turistična vzgoja.

► **v gimnaziji 4:** geografija, študij okolja, umetnostna zgodovina, državljanska kultura.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Premalo odprtih načrtov, ki narekujejo večjo izbirnost in fleksibilnost je 13 za osnovno šolo in 10 za gimnazijo. V tabeli A in B smo jih dodatno označili z zvezdico.

Poleg tega ugotavljamo, da so učni načrti nesistematično načrtovani znotraj predmeta in med predmeti; ne izhajajo iz izkustva dijakov in njihove lastne aktivnosti; so preobsežni in s tem ne dopuščajo implementacije novih vsebin s področja raziskovanja domačega okolja ter ne vsebujejo konkretnih smernic za dodatne izbirne vsebine in dejavnosti na ravni medpredmetnega povezovanja. Učni načrti bi v svoji primarni zasnovi lahko bili veliko bolj fleksibilni in nazorni pri nakazovanju vsebin, ciljev in dejavnosti za aktivnejšo udeležbo učencev v izobraževalnem procesu.

Učni načrt bi moral biti bolj odprt in naj ne bi predpisovali vsebin pouka v podrobnostih.

Učitelj bi lahko po *lastni presoji* izbral tiste probleme, rešitve in pojme, ki se mu zdijo bistveni za razumevanje lokalne zgodovine. Pri tem je zanimivo razmišljanje dr. Repeta, ki pravi, da »*sedanji učni načrti dajejo dovolj odprtosti in avtonomije, avtonomija učiteljev pa ni toliko odvisna od učnih načrtov kot splošne klime v družbi, npr. ali učitelji želijo obravnavati tudi problematične teme ali se temu raje izognejo, da ne bi bili deležni takšnih ali drugačnih očitkov*⁴².«

Menimo, da je odprtost učnega načrta pomembna predvsem iz vidika izbirnosti. Pri tem bi morali v družboslovne predmete vpeljati na eni strani obvezne vsebine (s točno določenimi cilji in urami realizacije le-teh) ter na drugi strani dodatne vsebine in dejavnosti, ki bi bile namenjene izbirnosti. Glede na lastno presojo in želje učencev bi moral učitelj vključiti predvsem primesi iz raziskovanja domačega okolja in lokalne zgodovine. Iz metodičnega vidika bi moral učitelj pri načrtovanju dela upoštevati aktivne metode in oblike dela, ki učence motivirajo in jih vpeljujejo v samostojno delo z zgodovinskimi viri in slikovnim gradivom; delom na terenu; samostojnim raziskovanjem domačega okolja, problemskim učenjem in projektnim delom; vrednotenjem lastnih spoznanj o okolju in nadaljnjim samoizobraževanjem.

⁴² Pirc, Vanja (2007). Družinska šolska reforma. Mladina. [http:// www.mladina.si](http://www.mladina.si) (januar, 2008).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

R4 - Nevralgično raziskovalno vprašanje 4: Ali so učni načrti za družboslovne predmete vsebinsko-ciljno (pre)skromni iz vidika vključenosti poznavanja in raziskovanja lokalne zgodovine?

Kako lahko namreč težimo k poznavanju in razumevanju meddržavnih ter svetovnih odnosov, kultur in procesov, če ne gradimo na državljanski vzgoji in edukaciji, izhajajoč iz primarnega okolja, ki je izhodiščna točka za razvoj različnih sposobnosti, veščin, komunikacije, participacije ter soodgovornosti v družbenem življenju naših otrok.

H4: Učni načrti niso dovolj široko zasnovani v smislu konstrukcije znanja izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja učencev.

Hiotezo št. 4 lahko potrdimo.

Ad4: Zanimiva spoznanja, do katerih smo prišli z analizo učnih načrtov v devetletni osnovni šoli in splošni gimnaziji kažejo, **da lokalna zgodovina ni zadostno zastopana in umeščena v sodoben učni načrt, učne vsebine in učne cilje.** Čeprav sodobni pouk družboslovnih predmetov dopušča veliko mero učiteljeve svobode pri vertikalni oz. horizontalni povezanosti učnih vsebin, izboru aktivnih in alternativnih pristopov dela, navajanju na samostojno raziskovanje ipd., ne moremo prezreti dejstva, da lokalna zgodovina ni nikjer v družboslovnih učnih načrtih natančno navedena.

Menimo, da bi morala njena vloga in pomen učenca spremljati vse od 1. do 9. razreda, kjer bi na podlagi aktualne problematike že znal samostojno in kritično vrednotiti položaj lastnega okolja, družbeno-političnih procesov in zgodovine v primerjavi z dogodki in procesi na nacionalni, meddržavni in svetovni ravni. Sleherni tematski sklop pri družboslovnih predmetih bi moral vsebovati nekaj ključnih poudarkov za nadaljnje preučevanje lokalne zgodovine in njene vloge za razvoj nacionalne identitete, vrednotenje kulturne dediščine in samozavedanje.

Učence bi morali navajati, da izhajajo iz spoznanj o svojem domačem oz. bližnjem okolju, ki jih potem ustrezno kontinuirano vgrajujejo v sistem novo osvojenih znanj širšega obsega. Prav tako bi morala potekati aplikacija novega splošnega znanja na lokalno raven, kjer bi učenec samostojno primerjal, interpretiral in analiziral svetovne pojave in posledice njihovih procesov na lokalnem nivoju.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Lokalna zgodovina je tisti temelj, ki je nujno potreben za nadaljnjo izgradnjo znanja in razumevanja časovnih in prostorskih zgodovinskih predstav, zgodovinskega mišljenja in dojemljivosti za življenje v pluralni sodobni družbi.

2.6 PREDLOGI ZA NADALJNJE DELO - KONCEPTUALNA IZHODIŠČA

V nadaljevanju podajamo nekaj iztočnic in predlogov za nadaljnje delo in posodabljanje učnih načrtov:

- posodabljanje na ravni načrtovanega kurikula (posodobitve na ravni vsebin, ciljev in medpredmetnih povezav z elementi lokalne zgodovine);
- posodabljanje na izvedbeni ravni (vpeljevanje sprememb v šole; didaktični pristopi in strategije; avtonomnost učitelja);
- **lokalna zgodovina naj bi bila zastopana kot kroskurikularna tema in implementirana v kurikulum:** z upoštevanjem specifičnosti predmetnih področij naj bi učni načrti smiselno vključevali teme za trajnostni in celostni otrokov razvoj, kamor uvrščamo tudi raziskovanje in poznavanje lokalne zgodovine;
- fleksibilnost učnega procesa naj bi bila bolj poudarjena;
- večja avtonomija učitelja pri uresničevanju ciljev predmeta in izboru dodatnih (posebnih) vsebin;
- večja konkretizacija pomena in vloge lokalne zgodovine v razvoju in družbenem delovanju učencev in dijakov;
- bolj poudarjen pomen življenjskih kompetenc ;
- povečana kakovost in trajnost pridobljenega znanja: z razvijanjem različnih strategij mišljenja; s problemskim pristopom in drugimi (aktivnimi) učnimi oblikami.

3 ANALIZA UČBENIKOV ZA DRUŽBOSLOVNE PREDMETE

ANALIZA VSEBIN, VRAŠANJ IN NALOG V IZBRANIH UČBENIKIH IN DELOVNIH UČBENIKIH ZA OBVEZNE DRUŽBOSLOVNE PREDMETE V OSNOVNI ŠOLI IN V SPLOŠNI GIMNAZIJI

Razvoj sodobne didaktike je botroval k nastanku in nenehnemu posodabljanju novih smernic pri zasnovi učbenikov. Smernice se nanašajo predvsem na učenca, kateremu naj bi strokovno neoporečen učbenik služil v vlogi osnovnega sredstva za učenje. Učbenik v vlogi osnovne šolske knjige in prenašalca učnih vsebin ter učnih ciljev v proces izobraževanja in samoizobraževanja mora učence ustrezno motivirati in zadrževati njihovo pozornost skozi vsebinske sklope.

Z analizo izbranih učbenikov družboslovnih predmetov v osnovni in srednji šoli smo želeli prikazati vpletenost lokalne zgodovine na vsebinski ravni, pri vprašanjih in nalogah oz. napotkih za samostojno delo učenca. Zanimalo nas je predvsem, ali je besedilo dovolj aktualno in sili učenca k aplikaciji novega znanja v domače okolje in obratno. Pozorni smo bili predvsem na predloge za praktične in miselne dejavnosti; poskuse in opazovanja, preko katerih naj bi učenci dobili realistične, celostne in doživljajske izkušnje.

V raziskovalni študiji smo analizirali **91 učbenikov in delovnih učbenikov** pri različnih družboslovnih predmetih, razen pri zgodovini. Ugotovili smo, da so učna gradiva skladna z učnimi načrti, z didaktičnega vidika poznavanja lokalne zgodovine, lastnega identificiranja v okolju in raziskovanja domačega okoliša, pa niso povsem ustrezna, saj je v njih preveč poudarjeno znanje širšega družbenega okoliša. Ker je učbenik prepogosto vodilo učitelju pri pripravi učne ure, potemtakem je tudi celoten vzgojno-izobraževalnim proces usmerjen k odkrivanju in razumevanju širših družbeno-socialnih pojavov, manj pa domačih.

Analizirane učbenike in delovne učbenike smo predstavili po naslovih poglavij-vsebinah, ki vsebujejo vsebinske elemente lokalne zgodovine, straneh le-teh in vprašanjih ter nalogah. Učbenike smo med seboj primerjali tudi na podlagi izdaje različnih založb, ki omogočajo in ponujajo večjo možnost izbire učiteljem. Izpostavili smo tiste, ki so najbolj kakovostni iz vidika razvoja lokalne zgodovine, zgodovinske zvesti in narodne identitete pri mladih.

V zaključku smo vse izpisane naloge in vprašanja, ki so vsebinsko-ciljno naravnana k preučevanju lokalne zgodovine, ustrezno razvrstili med produktivna in neproduktivna, ter nadaljnje produktivna vprašanja tudi podrobneje analizirali.

3.1 REZULTATI IN INTERPRETACIJA - LOKALNA ZGODOVINA V UČBENIKIH

3.1.1 DRUŽBOSLOVNI UČBENIKI IN DELOVNI UČBENIKI V OSNOVNI ŠOLI

Tabela C: Število družboslovnih učbenikov in različnih založb glede na obvezni družboslovni predmet / razred osnovne šole

Družboslovni predmeti Osemletna in devetletna osnovna šola/razred	1. r	2. r	3. r	4. r	5. r	6. r	7. r	8. r	9. r	Število različnih založb
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA							✓ ³	✓ ²		3 <i>i2, DZS, Modrijan</i>
GEOGRAFIJA						✓ ²	✓ ³	✓ ¹	✓ ¹	2 <i>MK, Modrijan</i>
GLASBENA VZGOJA	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ²	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	3 <i>MK, DZS, Izolit</i>
LIKOVNA VZGOJA	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ²	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	2 <i>Debora, Modrijan</i>
SLOVENŠČINA	✓ ²	✓ ¹	✓ ¹	✓ ³	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓ ²	5 <i>DZS, MK, Rokus, Izolit, Modrijan</i>
SPOZNAVANJE OKOLJA	✓ ⁶	✓ ²	✓ ¹							3 <i>DZS, MK, Rokus</i>
SPOZNAVANJE DRUŽBE				✓ ⁶	✓ ³					4 <i>i2, MK, DZS Modrijan</i>

Oznake: ✓ - kljukica pomeni, da je bil družboslovni učbenik pri določenem predmetu pregledan; ✓ⁿ - številka nad kljukico pomeni število pregledanih učbenikov oz. delovnih učbenikov; **prazen obarvani kvadrat** pa pomeni, da v razredu ni izbranega predmeta.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Tabela C predstavlja Število družboslovnih učbenikov in različnih založb glede na obvezni družboslovni predmet ter razred v devetletni osnovni šoli. Analizirali smo tudi učbenike, ki so bili v uporabi za časa osemletne osnovne šole in so še dandanes aktualni. Ustrezno smo jih kategorizirali in umestili v nov devetletni osnovnošolski sistem.

Podobo predstavitev smo nanizali tudi v tabeli D in tabeli E – v nadaljevanju.

Tabela D: Število družboslovnih učbenikov in različnih založb glede na izbirni družboslovni predmet in razred osnovne šole

Družboslovni predmeti Osemletna in devetletna osnovna šola/razred	1. r	2. r	3. r	4. r	5. r	6. r	7. r	8. r	9. r	Število različnih založb
UMETNOSTNA ZGODOVINA KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE ŽIVLJENJE UPODOBLJENO V UMETNOSTI							✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	1 <i>Modrijan</i>
LIKOVNO SNOVANJE I, II, III							✓ ²	✓ ¹	✓ ¹	1 <i>Debora</i>
GEOGRAFIJA: ČLOVEK IN ZEMLJA								✓ ¹		1 <i>Modrijan</i>
SODOBNA PRIPRAVA HRANE							✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	1 <i>Modrijan</i>
RETORIKA									✓ ¹	1 <i>i2</i>
OKOLJSKA VZGOJA										1

Oznake: ✓ - kljukica pomeni, da je bil družboslovni učbenik pri določenem predmetu pregledan; ✓^a - številka nad kljukico pomeni število pregledanih učbenikov oz. delovnih učbenikov; **prazen obarvani kvadrataček** pa pomeni, da v razredu ni izbranega predmeta.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Tabela E: Število družboslovnih učbenikov in različnih založb glede na obvezni družboslovni predmet in letnik srednje šole

Družboslovni predmeti Splošna GIMNAZIJA Obvezni predmeti/ letnik	1. letnik	2. letnik	3. letnik	4. letnik	Število različnih založb
GEOGRAFIJA	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	2 DZS, MK
GLASBA					
FILOZOFIJA			✓ ¹	✓ ¹	1 MK
LIKOVNA UMETNOST					
PSIHOLOGIJA		✓ ¹		✓ ¹	1 DZS
SLOVENŠČINA	✓ ³	✓ ³	✓ ¹	✓ ¹	3 Rokus, Obzorja, DZS
SOCIOLOGIJA		✓ ¹	✓ ¹	✓ ¹	1 DZS

Oznake: ✓ - kljukica pomeni, da je bil družboslovni učbenik pri določenem predmetu pregledan; ✓³ - številka nad kljukico pomeni število pregledanih učbenikov oz. delovnih učbenikov; prazen obarvani kvadratik pa pomeni, da v razredu ni izbranega predmeta.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

3.1.2 SPOZNAVANJE OKOLJA IN SPOZNAVANJE DRUŽBE (1.- 5. razred)

Tabela 1: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe - 1. razred

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
NARAVA IN DRUŽBA 1, 1. zvezek 📖 Vrščaj, D. et. al.(2001) ⁴³ V ŠOLI	11	<i>Ugotovi, kateri pomembni Slovenci so nekoč hodili v tvojo šolo.</i>
NARAVA IN DRUŽBA 1, 2. zvezek 📖 Vrščaj, D. et. al.(2001) ⁴⁴ IZ BABIČINE SKRINJE	7	<i>Oglej si zbirko starih igrač, avtomobilov, oblačil...v muzeju. Poslušaj zgodbe iz preteklosti. Razišči, kaj so nekoč kuhale naše babice.</i>
V ŠOLI MOJE BABICE	9	<i>Pogovarjaj se s starejšimi ljudmi o šoli in igrah v preteklosti.</i>
USTANOVE	15	<i>Sprehodi se po bližnji okolici in si oglej pomembne zgradbe. Katere ustanove so v tvojem kraju. Obišči katero.</i>
NA SPREHODU PO MOJEM KRAJU	16	<i>V preglednici označi, katere ustanove so v tvojem kraju ter ali si že bil tam (knjižnica, muzej, gledališče itd.) Nariši zgradbo, ki ti je bila na sprehodu najbolj všeč.</i>

Naloge se nanašajo na izkušnje starih staršev in poznavanje domačega kraja. Več nalog s področja opazovanja in preučevanja zgodovine domačega kraja je v drugem zvezku Narave in družbe.

⁴³ Vrščaj, D., Strgar, J., Hrvatín Kralj, D., Udir, V., Pretnar, S. (2001). Narava in družba 1. Delovni učbenik za 1. razred osemletne osnovne šole. 1. zvezek. Ljubljana: DZS.

⁴⁴ Vrščaj, D., Strgar, J., Hrvatín Kralj, D., Udir, V., Pretnar, S. (2001). Narava in družba 1. Delovni učbenik za 1. razred osemletne osnovne šole. 2. zvezek. Ljubljana: DZS.

3.1.3 SPOZNAVANJE OKOLJA

Tabela 2: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje okolja - 1. razred

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
ODKRIVAM SVOJE OKOLJE 1, 1. del 📖 Petauer, M., et. al. (2002) ⁴⁵ <i>POGLEDAM NAOKROG</i>	21 22	<i>Opazuje bližnjo okolico šole na učnem sprehodu in prepozna naravne in kulturne sestavine okolja.</i> <i>Opazuje različne stavbe v okolici šole, prepozna vrste stavb in jih primerja, ugotavlja namembnost stavb.</i>
<i>BILO JE NEKOČ, DANES PA ...</i>	29	<i>Spoznava življenje v preteklosti in primerja takratno življenje z današnjim. Spozna slovenske običaje.</i>
ODKRIVAM SVOJE OKOLJE 1, 2. del 📖 Petauer, M., et. al. (2002) ⁴⁶	/	/
DOTIK OKOLJA 1 📖 Hergan, I., Kolar, M., Kovač, T. (2003) ⁴⁷	/	/
OPAZUJEM, RAZISKUJEM, RAZMIŠLJAM 📖 Kralj Hrvatina, D., et. al. (1999) ⁴⁸ <i>KO JE BILA BABICA MAJHNA</i> <i>PRAZNUJEMO</i>	12 30	<i>Otrokom zastavimo problem: Ali je bilo v času, ko sta bila babica in dedek prvošolca, enako? Kaj je enako in kaj se je spremenilo od časov, ko je bila babica majhna?</i> <i>Raziskava: ogled stare hiše, muzeja, pogovor z babico oz. dedkom.</i> <i>Pripravimo razstavo starih izdelkov.</i> <i>Pogovor o praznovanjih, značilnosti praznovanj, obredih in običajih.</i> <i>Otroci pripovedujejo o svojih praznovanjih in si delijo skupna doživetja. Prikažemo smisel praznika in jih vpeljemo v ljudsko izročilo ter obujanje in ohranjanje kulturne tradicije.</i>

⁴⁵ Petauer, M., Prevolšek, V., Šalej, D., Vovk Korže, A. (2002). Odkrivam svoje okolje 1. Delovni učbenik za 1. razred devetletne osnovne šole - 1. del. Ljubljana: Rokus.

⁴⁶ Petauer, M., Prevolšek, V., Šalej, D., Vovk Korže, A. (2002). Odkrivam svoje okolje 1. Delovni učbenik za 1. razred devetletne osnovne šole - 2. del. Ljubljana: Rokus.

⁴⁷ Hergan, I., Kolar, M., Kovač, T. (2003). Dotik okolja 1. Učbenik za spoznavanje okolja v prvem razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.

⁴⁸ Kralj Hrvatina, D., Strgar, J., Udir, V., Vrščaj, D. (1999). Opazujem, raziskujem, razmišljam. Učbenik za spoznavanje okolja v 1. razredu. Ljubljana: DZS.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Prikazane naloge eksplicitno ne obravnavajo širše lokalne zgodovine, saj je starostna stopnja otrok primerna bolj za pripovedovanje in razmišljanje o lastnem izkustvu oz. ožjem domačem okolju, ki jih obdaja. Potemtakem ni potrebno zapisovati ciljev s področja lokalne zgodovine, saj bodo učenci pri spoznavanju preteklosti in pogovoru o sedanosti izhajali iz lastnih spoznanj, ki so neposredno vezana na domače okolje. To pomeni, da se lahko naloge nanašajo na lastna spoznanja otrok, vezana na domače okolje.

3.1.4 SPOZNAVANJE OKOLJA IN SPOZNAVANJE DRUŽBE

Tabela 3: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje okolja in spoznavanje družbe

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE 📖 Martinčič, M. et al.(2000) ⁴⁹ NEKOČ IN DANES	30	<i>Ali so v vašem domačem kraju moderne stavbe? Ali so tudi stare stavbe? Oglejte si jih.</i> <i>Vprašajte stare starše, katere stavbe so pričeli graditi, ko so bili oni majhni. Zbirajte slike ali fotografije o starih hišah. Zberite tudi starinske predmete. Pripravite razstavo z naslovom Kako je bilo nekoč in kako je danes.</i>
OD DOMA DO ŠOLE 2 📖 Antić, M. et al. (2003) ⁵⁰	/	/

Naloge se nanašajo na poznavanje različnih zgradb in stavb v domačem kraju.

⁴⁹ Martinčič, M., Adamič, M., Dabsch, J., Jarolim, F., Svolba, E. (2000). Spoznavanje narave in družbe za 2. razred osnovne šole. Delovni učbenik. Ljubljana: DZS.

⁵⁰ Antić, M., Bajd, B., Ferbar, J., Grgičević, D., Krnel, D., Pečar, M. (2003). Od doma do šole 2. Spoznavanje narave in družbe za 2. razred osnovne šole. Delovni zvezek. Ljubljana: Modrijan.

3.1.5 SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE (OKOLJA)

Tabela 4: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe (okolja)

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
TU SEM DOMA 1 Umek, M., Janša Zorn, O., Košak, M. (1997) ⁵¹		
NAJBOLJE POZNAMO OKOLICO DOMA	6	V kakšni okolici živiš?
DOMAČA POKRAJINA	15	Kaj že veš o svoji domači pokrajini?
ZEMLJEPISNA IMENA	17	Kako imenujete najnovejši del vašega kraja ali novejšo pomembnejšo zgradbo?
DOMAČA POKRAJINA Z RAZGLLEDNE TOČKE	24	Ali v družini oz. s prijatelji uporabljate svoja imena za posamezne dele domačega kraja, posamezne zgradbe, skrite koticke? Zapiši jih. Nariši, kakor vidiš pokrajino v posameznih smereh.
LJUDJE SMO DRUŽBENA BITJA	32	Izberi si predmet, ki te obdaja. Ugotovi, kako je nastajal in kdo vse je pri tem sodeloval.
ŽIVLJENJE V DOMAČI POKRAJINI		
BIVALIŠČA V NASELJIH	36	Prilepi oz. nariši sliko domačega kraja.
TUDI HIŠE SE SPREMINJAJO	38	V kateri tip spadajo starejše hiše v domači pokrajini? Iz katerih materialov so bile grajene starejše hiše? Kaj se najpogosteje spreminja pri obnovi kmečkih hiš?
KAKŠNE SO BILE NEKOČ HIŠE V MESTIH	40	Nariši sodobno kmečko hišo, kakršno vidiš v domači pokrajini.
NA KMETIJI ŽIVLJENJE NA	52	V domačem oz. bližnjem mestu si pazljivo oglej starejše hiše in odgovori na vprašanja.

⁵¹ Umek, M., Janša Zorn, O., Košak, M. (1997). Tu sem doma 1. Domača pokrajina. Spoznavanje družbe za 4. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

PODEŽELJU NEKOČ		<i>Obišči kmetijo v domačem okolju.</i>
OBRT IN ZAČETKI INDUSTRIJE	56	<i>Razloži, zakaj danes na požetih poljih ne vidimo več snopov? Ugotovi, katera industrija je najstarejša v tvojem kraju. Opiši jo. Obišči tovarno in obrtno delavnico v domači pokrajini. Kakšna je njuna vloga v življenju ljudi v domači pokrajini? Katere tovarne so še v bližini? Kaj v njih izdelujejo?</i>
SKRB ZA DOMAČI KRAJ	66	<i>Kaj bi bilo potrebno najprej zgraditi ali urediti v domačem kraju?</i>
KAKO PREŽIVLJAMO PROSTI ČAS	72	<i>Kaj so najraje delali tvoji starši, ko so bili tvojih let? Prosi jih, naj te naučijo kakšno igro, ki so se jo igrali. Zapiši jo. Katere prireditve in dejavnosti bodo potekale v domačem ali bližnjih krajih v naslednjih tednih?</i>
DOMAČI KRAJ V PRETEKLOSTI	82	<i>Časovni trak življenja družinskih članov in učenca.</i>
ZGODOVINA MOJEGA ŽIVLJENJA	85	<i>V bližnjem muzeju vprašaj, ali je v tvojem kraju kaj prazgodovinskih najdb.</i>
PRAZGODOVINA	90	<i>S pomočjo Atlasa za spoznavanje družbe ugotovi, kje v tvoji bližini so bili najdeni ostanki iz rimske dobe.</i>
PRIHOD RIMLJANOV-STARI VEK	92	<i>S pomočjo Atlasa za spoznavanje družbe naše najboljšane gradove v svoji pokrajini. Naštet tudi tiste, ki v atlasu niso prikazani. Obišči enega od gradov, primerjaj z gradom v učbenikom in ga nariši.</i>
SREDNJEVEŠKI GRADOVI	98	<i>Poišči doma stare družinske fotografije in vprašaj starše, kdo je na slikah. Ugotovi, ob kateri priložnosti so bile slike posnete. Primerjaj oblačila na slikah z današnjimi. Opaziš kakšne razlike? Opiši jih.</i>
STARE SLIKE PRIPOVEDUJEJO	100	<i>Ugotovi, kateri kulturni spomeniki so v tvojem kraju, kdaj in v zvezi s čim so nastali. Naštet kulturne spomenike v domači pokrajini.</i>
SPOMENIKI PRIPOVEDUJEJO	102	<i>Zberi fotografije kulturnih spomenikov in jih nalepi v zvezek. Zbirajte fotografije posameznih kulturnih spomenikov v svojem kraju in v domači pokrajini ter pripravite razstavo v razredu.</i>
GREMO V MUZEJ	104	<i>S pomočjo staršev oz. sosedov opiši dogodek, ki mu je posamezen spomenik posvečen.</i>
STARE ŠEGE IN NAVADE DOGODKI IZ PRETEKLOSTI - NARAVNE NESREČE	106	<i>Kakšne vrste muzej je v tvojem kraju ali njegovi bližini? Ugotovi, kakšne šege in običaji so se ohranili v vašem kraju in okolici. V svojem kraju opazuj pustovanje in ga opiši. Ali ima tudi tvoja družina kakšne posebne navade? Ali je tvoj domači kraj v preteklosti prizadela kaka naravna ali druga nesreča?</i>
POKRAJINSKE ZNAČILNOSTI	120	<i>Ali bodo arheologi čez 100 let našli veliko ali malo ostankov iz našega</i>

ALI ŠE ŽIVIMO Z NARAVO?		<i>življenja? Kje bo ostankov največ? Kaj lahko narediš, da bodo naši zanamci živeli v čimbolj čistem okolju?</i>
POVEZANOST LJUDI, KRAJEV IN POKRAJIN ⁹ <i>PROMET V PRETEKLOSTI</i>	124	<i>Kakšen je bil promet nekoč v domači pokrajini? Ali so naselja v domači pokrajini dobro povezana? V katere smeri gredo iz domačega kraja prometne poti?</i>
NASELJA V DOMAČI POKRAJINI <i>SPREHOD PO STAREM MESTU</i>	140	<i>Ugotovi, kje so nastala mesta v domači pokrajini? Obišči stari del najbližjega mesta v svoji okolici. Ugotovi, kakšne so ulice, kako visoke so hiše, kakšne dejavnosti so v pritličju. Po čem se ločijo stari deli mesta od novih. Ugotovi, katere stavbe so najstarejše, in skušaj ugotoviti koliko so stare. Kako bi obrazložil poimenovanje ulic?</i>
DOMAČA POKRAJINA KOT CELOTA <i>KAJ NAS V POKRAJINI POVEZUJE</i>	144	<i>Kako ste povezani v domači pokrajini danes in kako so bili v preteklosti? Predstavi družbene in naravne pojave domače pokrajine z zemljevidom, fotografijami, risbami ipd. Z miselnim vzorcem prikaži medsebojno povezanost naravnih in družbenih pojavov.</i>
<i>VIDEZ POKRAJINE</i>	146	<i>Skupaj s sošolci naredite načrt in organizirajte ekskurzijo v večje središče domače pokrajine; z vrsto virov in literature zberite glavne podatke o mestu danes in njegovi zgodovini; naredite program ekskurzije; svoja spoznanja predstavite.</i>
<i>EKSKURZIJA V VEČJE SREDIŠČE DOMAČE</i>	150	
DRUŽBA ZA ČETRTOŠOLLC(K)E 📖 Arko, P., et al. (2004) ⁵²	/	/
DRUŽBA 4 📖 Hriberšek Balkovec, E., et al. (2003) ⁵³	/	/
Z DRUŽBO V DRUŽBO 📖 Bogataj, J., et al. (2000) ⁵⁴ <i>TO JE NAJIN KRAJ - Razvoj domačega kraja</i>	100	<i>Če boš povprašal starše ali stare starše, ti bodo povedali veliko o spremembah v domačem kraju v času njihove mladosti.</i>

⁵² Arko, P., et al. (2004). Družba za četrtošolk@e. DRUŽBA; učbenik za družbo v 4. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.

⁵³ Hriberšek Balkovec, E., et al. (2003). DRUŽBA 4. Učbenik za 4. razred devetletke. Ljubljana: DZS.

⁵⁴ Bogataj, J., Hazler, V., Budnar, M. Ivanšek, D., Zabukovec, M. (2000). Z družbo v družbo 4. Učbenik za spoznavanje družbe za 4. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

UREJENOST KRAJA	127	<i>Kaj je v tvojem kraju lepo urejeno?</i>
SPOZNAJMO NARAVO 4 ☒ Ocepek, R., Smolej, I., Petkovšek, Z. (2000) ⁵⁵	/	/
DRUŽINE NAŠIH BABIC	38	/
TIPI DOMOV SKOZI ČAS	43	/
PRAZNUJEMO RAZLIČNE PRAZNIKE	48	/
SKRBIMO ZA DOMAČI KRAJ	64- 81	/
VARUJEMO NAŠO SKUPNO DEDIŠČINO	82- 97	/
DRUŽBA IN JAZ ☒ Umek, M., Janša Zorn (2006) ⁵⁶	/	/
TU SEM DOMA 2 ☒ Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002) ⁵⁷		
LJUBLJANA - GLAVNO MESTO SLOVENIJE¹³	38	<i>Ob ogledu starega mesta poišči stavbe, ki imajo znak za kulturni spomenik.</i>
ŠEGE IN NAVADE V ALPSKEM SVETU	46	<i>Opiši najbolj znane šege in navade v domači pokrajini. Naštej nekaj jedi, ki so značilne za domačo pokrajino.</i>
SVOJEVRSTEN SVET KRAŠKIH JAM	68	<i>Ali poznaš narodno nošo iz domačega okolja? Kdaj in kje se uporablja?</i>
GORICE IN VINOGRADNIŠTVO	91	<i>Ugotovi, ali so v širši domači pokrajini še jame ali brezna, ki jih ne najdeš na zemljevidu. Poizvedi, ali se o njih pletejo kakšne zgodbe.</i>
		<i>Ali poznaš kakšne vesele navade iz domačega okolja, ki so povezane s katero od kmetijskih dejavnosti?</i>

⁵⁵ Ocepek, R., Smolej, I., Petkovšek, Z. (2000). Spoznavajmo naravo 4. Ljubljana: DZS.

⁵⁶ Umek, M., Janša Zorn (2006). Družba in jaz. Družba za 4. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan. DRUŽBA IN JAZ⁽¹⁴⁾. Družba za 4. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

⁵⁷ Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002). Tu sem doma 2. Naravne enote Slovenije. Spoznavanje družbe za 5. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

OBRTI, KI IZGINJAJO	99	Obišči kakega obrtnika in se pogovori z njim o njegovem delu.
SREČANJE Z DEDIŠČINO	106	Katere šege ob poroki so značilne za tvojo pokrajino?
DRUŽBA JAZ, TI, MI VSI 📖 Tomšič, Ž., Večerič, D., Zornik, L. (2003) ⁵⁸	/	/
Z DRUŽBO V DRUŽBO 5 📖 Bogataj, J. et al. (2001) ⁵⁹		/
NAJINA DOMAČA POKRAJINA	36	

Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje okolja in Spoznavanje družbe je zelo dobro zastopana pri nalogah, predvsem v učbenikih Tu sem doma in Družba in Jaz. V ostalih učbenikih je manj nalog v povezavi z lokalno zgodovino oz. jih ni. Naloge se nanašajo na različne vidike poznavanja domačega okolja oz. kraja.

3.1.6 GEOGRAFIJA

Tabela 5: Lokalna zgodovina v učbenikih za Geografijo

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
ŽIVIM V EVROPI 📖 Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (1998) ⁶⁰	/	/

⁵⁸ Tomšič, Ž., Večerič, D., Zornik, L. (2003). DRUŽBA. Jaz, ti, mi vsi. Učbenik za družbo v petem razredu 9-letne osnovne šole in spoznavanje družbe v četrtem razredu 8-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

⁵⁹ Bogataj, J., Hazler, V., Budnar, M. Ivanšek, Lipovšek, I., Zabukovec, M. (2001). Z družbo v družbo 5. Učbenik za spoznavanje družbe za 5. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

⁶⁰ Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (1998). ŽIVIM V EVROPI. Živim v Evropi. Zemljepis za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

<p>PLANET ZEMLJA IN VEROPA</p> <p>📖 Brinovec, S., Košak, M. (1998)⁶¹</p> <p>KARTOGRAFIJA</p>	36	<p><i>Vzemi zemljevid čim večjega merila, kjer je vrisan tudi tvoj domači kraj, pojdi na bližnji večji hrib oz. podoben kraj, kjer boš ime dober razgled in poskusi primerjati zemljevid in pokrajino pred seboj. Ob zemljevidu Slovenije poskusi opisati pokrajine svoje okolice ali pot do bližnjega večjega mesta.</i></p>
<p>SPOZNAVAJMO EVROPO IN AZIJO</p> <p>📖 Senegačnik, J., Drobnjak, B. (2003)⁶²</p>	/	/
<p>SODOBNI SVET</p> <p>📖 Kolenc Kolnik, K., Otič, M., Vovk, A. (1998)⁶³</p>	/	/
<p>GEOGRAFIJA 7</p> <p>📖 Bahar, I., Košak, M. (2000)⁶⁴</p>	/	/
<p>ŽIVIM V SLOVENIJI</p> <p>📖 Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (2000)⁶⁵</p> <p>PREBIVALSTVO SLOVENIJE DOŽIVLJA SPREMEMBE</p>	45	<p><i>Zakaj je največ naših zdomcev v Nemčiji, Avstriji in Švici? Kako je s tem pojavom v tvojem kraju?</i></p>
<p>GEOGRAFIJA</p> <p>📖 Račič, J., Večerič, D. (2002)⁶⁶</p> <p>SLOVENIJA V EVROPI- Kakšno je moje naselje S čim se ukvarjamo in kako</p>	17	<p><i>Opiši kakovost bivanja v tvojem okolju.</i></p>
	18	<p><i>Ali veš za kakšen primer stečaja v tvojem okolju? Kako so razrešili problem</i></p>

⁶¹ Brinovec, S., Košak, M. (1998). PLANET ZEMLJA IN EVROPA: Zemljepis za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

⁶² Senegačnik, J., Drobnjak, B. (2003). Spoznavamo Evropo in Azijo. Geografija za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

⁶³ Kolenc Kolnik, K., Otič, M., Vovk, A. (1998). Sodobni svet. Geografija za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

⁶⁴ Bahar, I., Košak, M. (2000). GEOGRAFIJA 7. Za sedmi razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

⁶⁵ Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (2000). Živim v Sloveniji. Geografija za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

⁶⁶ Račič, J., Večerič, D. (2002). Geografija za osmi razred 8-letne osnovne šole in deveti razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

gospodarimo?	23	brezposelnosti delavcev?
Industrija		Ali obstaja v tvojem šolskem okolišu industrijski obrat? Kaj proizvajajo? Od kod pridobivajo surovine in kam prodajajo izdelke? Kako poskrbijo za odpadke in čisto okolje?
Obrt	24	Katere obrti so se razvile v tvojem domačem kraju?
Turizem	27	Katero vrsto turizma bi razvijal v domačem kraju?
SLOVENSKE PORAJINE	48	Ali tudi o tvojem domačem kraju obstaja kakšna legenda ali pripoved?
Primorske pokrajine Slovenije	68	Razišči, od kod izhaja ime domačega kraja. Ali v bližini šole obstaja zavarovano območje? Preuči ga in opredeli dejavnosti, ki so prepovedane.

Lokalne zgodovine v učbenikih za Geografijo je največ v 7. razredu devetletne osnovne šole – v učbeniku Geografija. Ostali učbeniki so precej suhoparni v svoji tematski zasnovi iz vidika vključevanja lokalne zgodovine.

3.1.7 SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

Tabela 6: Lokalna zgodovina v učbenikih za Slovenski jezik in književnost

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
S SLIKANICO SE IGRAM IN UČIM 📖 Medved Udovič, V., Jamnik, T. (2000) ⁶⁷	/	/
NA MAVRICO PO PRAVLJICO 📖 Grginič, M., Medved Udovič, V., Saksida, I. (2000) ⁶⁸	/	/
SLOVENSKI JEZIK 2 📖 Porenta, A. (1998) ⁶⁹ OPIS KRAJA	104	Opiši hišo, v kateri živiš.

⁶⁷ Medved Udovič, V., Jamnik, T. (2000). S slikanico se igram in učim. Učbenik za pouk slovenščine za prvi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

⁶⁸ Grginič, M., Medved Udovič, V., Saksida, I. (2000). Na mavrico po pravljico. Berilo za 1. razred osnovne šole in 2. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Izolit.

⁶⁹ Porenta, A. (1998). Slovenski jezik 2. Delovni učbenik za 2. razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.

S SLIKANICO SE IGRAM IN UČIM 📖 Medved Udovič, V., Zrimšek, N. (2002) ⁷⁰	/	/
SVET IZ BESED 4 📖 Kenda, J., Jakob., Blažič, M., Lango J., Frigelj, J., Hodnik, I. (2007) ⁷¹	/	/
ZNANKA ALI UGANKA 4 📖 Jeretina Anžin, D., Hrovat, S., Javh, N. (2006) ⁷²	/	/
BABICA, TI LOVIŠ 📖 Golob, B., Kordigel, M., Saksida, I. (2002) ⁷³	/	/
GRADIM SLOVENSKI JEZIK 5 📖 Kapko, D. et al. (2007) ⁷⁴	/	/
HEJ, HOJ, OSTANI Z MENOJ 📖 Šubic, D., Bitenc, F. (2003) ⁷⁵	/	/
GRADIM SLOVENSKI JEZIK 6 📖 Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007) ⁷⁶	/	/
SVET IZ BESED 6 📖 Blažič, M. et al. (2004) ⁷⁷	/	/
SVET IZ BESED 7 📖 Blažič, M. et al. (2002) ⁷⁸		
VESOLJNI POTOP IN KURENT	209	<i>V dnevnem časopisju v času pusta poiščite članke o pustovanju oz. pustnih šegah in navadah doma in v svetu. Besedilo Vesoljni potop in Kurent poskusite prevesti v narečje, ki je vam najbližje.</i>

⁷⁰ Medved Udovič, V., Zrimšek, N. (2002). S slikanico se igram in učim. Slovenščina za tretji razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

⁷¹ Kenda, J., Jakob., Blažič, M., Lango J., Frigelj, J., Hodnik, I. (2007). Svet iz besed 4. Berilo za 4. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁷² Jeretina Anžin, D., Hrovat, S., Javh, N. (2006). Znanka ali uganka 4. Samostojni delovni učbenik Slovenščine za 4. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

⁷³ Golob, B., Kordigel, M., Saksida, I. (2002). Babica, ti loviš. Berilo za četrti razred 9-letne in tretji razred 8-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

⁷⁴ Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Gradim slovenski jezik 5. Učbenik za slovenščino v petem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁷⁵ Šubic, D., Bitenc, F. (2003). Hej, hoj, ostani z menoj. Učbenik za pouk slovenščine v petem razredu devetletne in četrtem razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁷⁶ Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Gradim slovenski jezik 6. Učbenik za slovenščino v šestem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁷⁷ Blažič, M., Cigut, N., Kenda, J., Megloič, D., Seliškar, M., Svetina, P. (2004). Svet iz besed 6. Samostojni delovni učbenik za branje v 6. razredu devetletne osnovne šole in 5. razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

<i>AJDA IN SLOVENC</i>	214	<i>Obiščite ljudi, ki znajo povedati kakšno ljudsko pripoved, ali knjižnice, kjer imajo spravljene zbirke te neprecenljive ljudske ustvarjalnosti, in pripravite razredno zbirko ljudskih pripovedi. Ugotovite, zakaj so Slovenci v preteklosti sejali ajdo. Kaj je ajda pomenila našim prednikom?</i>
SLOVENŠČINA ZA VSAK DAN 7 📖 Drusany, N. et al. (2007) ⁷⁹	/	/
SLOVENŠČINA ZA VSAK DAN 8 📖 Drusany, N. et al. (2007) ⁸⁰	/	/
SVET IZ BESED 8 📖 Blažič, M., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2005) ⁸¹ <i>KAM JE MAMA ŠLA?</i> <i>DRAMILO</i>	32 170	<i>Po pripovedovanju starejše osebe (babice, dedka, sosede...) oblikujte kratke zapise o njenem otroštvu. Sestavite kviz o svojem kraju. (Naredite plakat o Sloveniji. Napišite kratko reklamo in utemeljite, zakaj naj bi turisti obiskali Slovenijo.)</i>
SLOVENŠČINA ZA VSAK DAN 9 📖 Drusany, N. et al. (2007) ⁸²	/	/
SVET IZ BESED 9 📖 Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2003) ⁸³ <i>PRVA RAZGLEDNICA</i>	141	<i>Na poti domov se za trenutek ustavite in poskušajte zaznati zvoke, vonjave, barve, podobe - skratka vse dražljaje okoli sebe. Doma iz občutkov in slik, ki ste si jih zapomnili, napišite prijatelju razglednico.</i>

Učbeniki in berila za slovenski jezik in književnost ne vključujejo lokalne zgodovine. Nekaj jo je zaslediti le v samostojnih delovnih učbenikih Svet iz besed, kjer so naloge naravnane na ustno zgodovino in ne na odkrivanje sledov preteklosti v domačem okolišu.

⁷⁸ Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Meglič, D., Žveglič, M., Svetina, P. (2002). Svet iz besed 7. Delovni učbenik za branje v 7. razredu devetletne osnovne šole in 6. razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

⁷⁹ Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Bešner Turk, M. (2007). Slovenščina za vsak dan 7. Učbenik za slovenščino v sedmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁸⁰ Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Bešner Turk, M. (2007). Slovenščina za vsak dan 8. Učbenik za slovenščino v osmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁸¹ Blažič, M., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2005). Svet iz besed 8. Samostojni delovni učbenik za branje v 8. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

⁸² Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Bešner Turk, M. (2007). Slovenščina za vsak dan 9. Učbenik za slovenščino v devetem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁸³ Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2003). Svet iz besed 9. Samostojni delovni učbenik za branje v 9. razredu devetletne osnovne. Ljubljana: Rokus.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

3.1.8 DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA

Tabela 7: Lokalna zgodovina v učbenikih za Državljanstvo in etiko

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004) ⁸⁴ ŽIVLJENJE V SKUPNOSTI	32	<i>Na kakšen način lahko prispevaš k ohranjanju nacionalne identitete.</i>
ETIKA IN DRUŽBA Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (1998) ⁸⁵	/	/
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA Černič Istenič, M et. al. (1999) ⁸⁶	/	/
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004) ⁸⁷ RELIGIOZNOST NEKOČ IN DANES UČENJE DEMOKRACIJE DRUŽBA PRIHODNOSTI	32 51 68	<i>Opiši primere (ne)strpnosti do (ne)verujočih v tvojem okolju in jih analiziraj. Opišite, kako vam je uspelo doma, v šoli ali v svojem kraju vplivati na lokalne odločitve, ki so zadevale vaše življenje. Poiščite rešitve in potrebne ukrepe s katerimi bi lahko prispevali k varovanju okolja v kraju, va kateremu živite, in hkrati s tem tudi k ohranitvi narave in okolja za prihodnje generacije.</i>
ETIKA IN DRUŽBA Rot, A. (1997) ⁸⁸ DRUŽBA - Šola je del družbe RELIGIJA IN ETIKA - Religije po svetu	28 56	<i>Upoštevaj podatke o šoli; kratko zgodovino šole in značilnosti kraja v katerem je šola. V svojem okolišu poišči ljudi različnih verovanj in opiši kak njihov običaj Pripravi poročilo o svoji šoli v povezavi z njeno okolico..</i>

⁸⁴ Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Žvegljč, M., Svetina, P. (2003). Svet iz besed 9. Samostojni delovni učbenik za branje v 9. razredu devetletne osnovne. Ljubljana: Rokus.

⁸⁵ Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (1998). Etika in družba. Učbenik za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁸⁶ Černič Istenič, M et. al. (1999). Državljanstvo in etika. Učbenik za 7. razred. Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.

⁸⁷ Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004). Državljanstvo in etika. Učbenik za državljansko vzgojo in etiko v 8. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁸⁸ Rot, A. (1997). Etika in družba za osnovno šolo. Ljubljana: Modrijan.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Učbeniki za Državljanstvo vzgojo in etiko so usmerjeni predvsem k analiziranju in odkrivanju socioloških procesov v domačem okolju. Učbenik Etika in družba iz leta 1997 v dveh nalogah navaja učence k raziskovanju in razmisleku o življenju nekoč v domačem kraju.

3.1.9 GLASBENA IN LIKOVNA VZGOJA

Tabela 8: Lokalna zgodovina v učbenikih za Glasbeno in likovno vzgojo

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	Stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
GLASBA 1 📖 Pesek, A. (2002) ⁸⁹	/	/
GLASBA 2 📖 Pesek, A. (2003) ⁹⁰	/	/
GLASBENA SLIKANICA 3 📖 Oblak, B. (2005) ⁹¹	/	/
GLASBA 4 📖 Pesek, A. (2004) ⁹² DRUŽENJE OB GLASBI	8	<i>Kje in kakšne koncerte prirejajo v tvojem kraju? Nalepi sliko s prireditve. Napiši naslove koncertnih prireditev. Napiši naslove ljudskih in umetnih pesmi, ki jih znajo zapeti tvoji stari starši.</i>
MOJA GLASBA 5 📖 Oblak, B. (2003) ⁹³	/	/
GLASBENO POPOTOVANJE 5 📖 Andabaka, L. et. al. (2005) ⁹⁴ SLOVENSKA LJUDSKA GLASBA GLASBENE PRIREDITVE IN GLASBENE USTANOVE	6 14	<i>Poznaš ljudsko pesem, ki je značilna za tvojo pokrajino? Pozanimaj se, ali je v tvojem kraju kakšna glasbena ustanova? Ali je v tvojem kraju kakšen glasbeni festival?</i>

⁸⁹ Pesek, A. (2002). Glasba 1. Zapijmo, zaigramo in zaplešimo. Delovni učbenik za 1. razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.

⁹⁰ Pesek, A. (2003). Glasba 2. Z igro v glasbeni svet. Delovni učbenik za 2. razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga

⁹¹ Oblak, B., Prelog, M. (2005). Glasbena slikanica 3. Učbenik za 3. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁹² Pesek, A. (2004). Glasba 4. Delovni zvezek za 4. razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.

⁹³ Oblak, B. (2003). Moja glasba 5. Delovni zvezek za glasbeno vzgojo v 4. razredu osemletne in 5. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Izolit.

GLASBA do 18. stoletja 📖 Oblak, B. (2003) ⁹⁵	/	/
GLASBA v 18. in 19. stoletju 📖 Oblak, B. (2004) ⁹⁶	/	/
GLASBA v 20. stoletju 📖 Oblak, B. (2002) ⁹⁷	/	/
LIKOVNE IGRARIJE 1 📖 Tacol, T. (2001) ⁹⁸	/	/
LIKOVNE IGRARIJE 2 📖 Tacol, T. (2002) ⁹⁹	/	/
LIKOVNE IGRARIJE 3 📖 Tacol, T. (2003) ¹⁰⁰	/	/
LIKOVNO IZRAŽANJE 4 📖 Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2005) ¹⁰¹	/	/
LIKOVNO IZRAŽANJE 📖 Tacol, T. (2000) ¹⁰²	/	/
SPOZNAJMO LIKOVNI SVET 📖 Tepina, B. (2006) ¹⁰³	/	/
LIKOVNO IZRAŽANJE 📖 Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2006) ¹⁰⁴	/	/
LIKOVNA VZGOJA 7 📖 Ciuha, P. (2006) ¹⁰⁵	/	/

⁹⁴ Andabaka, L., Kovačič, M., Lotrič, B., Stefanija, L., Škrjanc, R. (2005). Glasbeno popotovanje 5. Učbenik za pouk glasbe v 5. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁹⁵ Oblak, B. (2003). Glasba do 18. stoletja. Učbenik za glasbeno vzgojo v 7. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁹⁶ Oblak, B. (2004). Glasba v 18. in 19. stoletju. Učbenik za glasbeno vzgojo v 8. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁹⁷ Oblak, B. (2002). Glasba v 20. stoletju. Učbenik za glasbeno vzgojo v 9. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁹⁸ Tacol, T. (2001). Likovne igrarije 1. Učbenik za likovno vzgojo v 1. razredu osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.

⁹⁹ Tacol, T. (2002). Likovne igrarije 2. Učbenik za likovno vzgojo v 2. razredu osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.

¹⁰⁰ Tacol, T. (2003). Likovne igrarije 3. Učbenik za likovno vzgojo v 3. razredu osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.

¹⁰¹ Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2005). Likovno izražanje 4. Učbenik za likovno vzgojo v 4. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Debora založništvo.

¹⁰² Tacol, T. (2000). Likovno izražanje. Učbenik za 5. razred. Ljubljana: DEBORA.

¹⁰³ Tepina, B. (2006). Spoznajmo likovni svet. Likovna vzgoja za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

¹⁰⁴ Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2006). Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 6. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

LIKOVNO IZRAŽANJE 📖 Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004) ¹⁰⁶	/	/
LIKOVNO IZRAŽANJE 📖 Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004) ¹⁰⁷	/	/

Le dva od pregledanih učbenikov vključujeta tudi naloge, ki se našajo na poznavanje glasbe oz. glasbenega življenja v domačem kraju.

3.1.10 IZBIRNI PREDMETI

Tabela 9: Lokalna zgodovina v učbenikih za izbirne predmete: likovno snovanje, sodobna priprava hrane, umetnostna zgodovina, človek in zemlja, retorika

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
LIKOVNO IZRAŽANJE in LIKOVNO SNOVANJE 📖 Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2003) ¹⁰⁸ KIP (PLASTIKA) OBLIKOVANJE KIPA VRSTE GRADENJ	56 71 97	<i>Opiši kakšen kip iz kraja, v katerem živiš. Oglej si kipe v domačem kraju in razmisli o materialih, iz katerih so izdelani. Najtej nekaj zgledov za masivne, skeletne in ploske gradnje. Poišči jih v domačem ali drugem kraju.</i>
LIKOVNO IZRAŽANJE 📖 Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004) ¹⁰⁹ UPORABNA UMETNOST	90	<i>Doma si oglej različne uporabne in okrasne predmete. V svojem domačem kraju opazuj različne stavbe. Razmisli o načinih gradnje, konstrukciji in materialih ter</i>

¹⁰⁵ Ciuha, P. (2006). Likovna vzgoja 7. Učbenik za likovno vzgojo v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

¹⁰⁶ Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora založništvo.

¹⁰⁷ Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 9. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.

¹⁰⁸ Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2003). Likovno izražanje in Likovno snovanje 1. Učbenik za likovno vzgojo v 7. razredu devetletne osnovne šole. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje v 7. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora založništvo.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

ARHITEKTURA	98	<i>primernosti kombiniranja različnih vidnih gradbenih materialov.</i>
LIKOVNO SNOVANJE I Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004) ¹¹⁰	/	/
LIKOVNO SNOVANJE II Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2002) ¹¹¹	/	/
LIKOVNO SNOVANJE III Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004) ¹¹²	/	/
SODOBNA PRIPRAVA HRANE Koch, V. (2003) ¹¹³	/	/
UMETNOSTNA ZGODOVINA Golob, N. (2006) ¹¹⁴	/	/
ČLOVEK IN ZEMLJA Popit, S., Resnik Planinc, T. (2004) ¹¹⁵	/	/
RETORIKA Zidar Gale, T., Ž. Žagar, I., Žmavc, J., Pirc, V. (2007) ¹¹⁶	/	/

V učbenikih je zelo malo vprašanj in nalog, ki bi se na kakršenkoli način nanašale na lokalno zgodovino oz. domači kraj, razen za izbirni predmet Likovno izražanje.

¹⁰⁹ Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora založništvo.

¹¹⁰ Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). Likovno snovanje I. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje I za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.

¹¹¹ Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2002). Likovno snovanje II Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje II za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.

¹¹² Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2004). Likovno snovanje III. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje III za 9. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DEBORA.

¹¹³ Koch, V. (2003). Sodobna priprava hrane. Učbenik za izbirni predmet v 7., 8. in 9. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

¹¹⁴ Golob, N. (2006). Življenje upodobljeno v umetnosti. Učbenik za izbirni predmet umetnostna zgodovina v 7., 8. ali 9. razredu šole. Ljubljana: Modrijan.

¹¹⁵ Popit, S., Resnik Planinc, T. (2004). Življenje človeka na Zemlji. Učbenik za izbirni predmet človek in Zemlja v 8. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

¹¹⁶ Zidar Gale, T., Ž. Žagar, I., Žmavc, J., Pirc, V. (2007). Retorika. Uvod v govorniško veščino. Učbenik za retoriko kot obvezni izbirni predmet v 9. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: i2.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

3.2 DRUŽBOSLOVNI UČBENIKI ZA GIMNAZIJO

3.2.1 PSIHOLOGIJA V GIMNAZIJI

Tabela 10: Lokalna zgodovina v učbenikih za Psihologijo

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
UVOD V PSIGOLOGIJO 📖 Kompare, A. et al (2002) ¹¹⁷	/	/
PSIHOLOGIJA, Spoznanja in dileme 📖 Kompare, A. et al (2002) ¹¹⁸	/	/

V učbenikih ni vprašanj, ki bi se na kakršenkoli način nanašala na lokalno zgodovino oz. domači kraj.

3.2.2 SOCIOLOGIJA V GIMNAZIJI

Tabela 11: Lokalna zgodovina v učbenikih za Sociologijo

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
SOCIOLOGIJA 📖 Barle, A. et al (2004) ¹¹⁹	262	<i>Razmislite o okolju, v katerem prebivate: kako bi ga opredelili z vidika prostorskih skupnosti?</i>
Uvod v SOCIOLOGIJO 📖 Barle, A. et al (2003) ¹²⁰	/	/

V učbenikih skoraj ni vprašanj, ki bi se nanašala na lokalno zgodovino oz. domači kraj.

¹¹⁷ Kompare, A. et al (2002). UVOD V PSIHOLOGIJO. Učbenik za psihologijo v 2. letniku gimnazijskega in srednjega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

¹¹⁸ Kompare, A. et al (2002). PSIHOLOGIJA, Spoznanja in dileme. Učbenik za psihologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

¹¹⁹ Barle, A. et al (2004). SOCIOLOGIJA. Učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

¹²⁰ Barle, A. et al (2003). Uvod v SOCIOLOGIJO. Učbenik za sociologijo v 2. oz 3. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

3.2.3 GEOGRAFIJA V GIMNAZIJI

Tabela 12: Lokalna zgodovina v učbenikih za Geografijo

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
GEOGRAFIJA EVROPE 📖 Brinovec, S., Drobnjak, B., Pak, M., Senegačnik, J. (1998) ¹²¹	/	/
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE 📖 Gams, I. (1996) ¹²²	33	<i>Brez pomoči atlasa, učbenika ali drugih virov skušaj za vodotok, ki je najbližji domačemu kraju, narisati preprost hidrogram. Naštej nekaj gospodarskih dejavnosti, odvisnih od vodotoka, ki si ga izbral v bližini domačega kraja. Naštej gospodarske dejavnosti, ki stalno onesnažujejo vodotok v tvojem domačem kraju. Kje ležijo tvojemu kraju najbližja območja šotišč ali barij?</i>
VODOVJE	35	
PRST IN RASTLINSTVO	43	
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE 📖 Likar, M., Popit, S., Šturm, S. (2006) ¹²³	/	/
OBČA GEOGRAFIJA 📖 Kunaver, J. (1995) ¹²⁴		

Pri pregledu štirih učbenikih za predmet geografija, le en učbenik vključuje naloge, ki so povezane tudi z domačim krajem.

¹²¹ Brinovec, S., Drobnjak, B., Pak, M., Senegačnik, J. (1998). Geografija Evrope. Učbenik za piuk geografije v 2. in 3. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

¹²² Gams, I. (1996). Geografske značilnosti Slovenije. Učbenik za pouk geografije v 3. letniku gimnazije in za dijake v 4. letniku, ki bodo opravljali maturo iz predmeta geografija. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

¹²³ Likar, M., Popit, S., Šturm, S. (2006). Geografske značilnosti Slovenije-učbenik za 3. letnik gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Mladinska knjiga.

¹²⁴ Kunaver, J. (1995). Obča geografija. Učbenik za geografijo v 1. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

3.2.4 SLOVENŠČINA V GIMNAZIJI

Tabela 13: Lokalna zgodovina v učbenikih za Slovenščino

UČBENIK/ AVTOR POGLAVJE/TEMA	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
KNJIŽEVNOST V 1. IN 2. LETNIKU GIMNAZIJE 📖 Erhatic, B. (2007) ¹²⁵	/	/
BRANJA 1 📖 Krakar Vogel, B., et al. (2000) ¹²⁶	/	/
SVET KNJIŽEVNOSTI 1 📖 Kos, J. (2000) ¹²⁷	/	/
BRANJA 2 📖 Krakar Vogel, B., et al. (2001) ¹²⁸	/	/
SVET KNJIŽEVNOSTI 2 📖 Kos, J., Virk, T., Barbarič, N. (2001) ¹²⁹	/	/
NA PRAGU BESEDILA 3 📖 Bešter Turk, M., et. al. (2001) ¹³⁰	/	/
NA PRAGU BESEDILA 4 📖 Bešter Turk, M., et. al. (2002) ¹³¹	/	/

V učbenikih ni vprašanj, ki bi se na kakršenkoli način nanašala na lokalno zgodovino oz. domači kraj.

¹²⁵ Erhatic, B. (2007). Književnost v 1. in 2. letniku gimnazije. Piročnik za maturo. Maribor: Založba Obzorja.

¹²⁶ Krakar Vogel, B., et al. (2000). Branja 1. Učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.

¹²⁷ Kos, J. (2000). Svet književnosti 1. Maribor: Založba obzorja.

¹²⁸ Krakar Vogel, B., et al. (2001). Branja 2. Učbenik za slovenščino v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.

¹²⁹ Kos, J., Virk, T., Barbarič, N. (2001). Svet književnosti 2. Učbenik za slovenščino-književnost v 2. letniku gimnazij in srednjih tehniških oz. strokovnih šol. Maribor: Založba Obzorja.

¹³⁰ Bešter Turk, M., et. al. (2001). Na pragu besedila 3. Učbenik za slovenščino-jezik v 3. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol. Ljubljana: Rokus Klett.

¹³¹ Bešter Turk, M., et. al. (2002). Na pragu besedila 4. Učbenik za slovenski jezik v 4. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Rokus Klett.

3.2.5 FILOZOFIJA V GIMNAZIJI

Tabela 14: Lokalna zgodovina v učbenikih za Filozofijo

UČBENIK/ AVTOR	stran	NALOGE OZ. VPRAŠANJA V POVEZAVI Z LOKALNO ZGODOVINO
POGLAVJE/TEMA		
FILOZOFIJA ZA GIMNAZIJE 📖 Miščevič, N. e tal. (2002) ¹³²	/	/

V analiziranem učbeniku za filozofijo ni vprašanj, ki bi se nanašala na lokalno zgodovino oz. domači kraj.

3.3 DELEŽ IN VRSTE PRODUKTIVNIH VPRAŠANJ V IZBRANIH UČBENIKIH IN NEKATERIH DELOVNIH UČBENIKIH V DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI

Vprašanja, ki so najpogosteje uporabljena v učnem procesu, delimo na produktivna – operacijska in neproduktivna – neoperacijska¹³³. Produktivna vprašanja, ki smo jih pri analizi tudi izpostavili, spodbujajo produktivne dejavnosti; raziskovalno delo; vodijo v svet izkustva; preverjanja in samostojnega odkrivanja. Neproduktivna vprašanja so tista, ki nam odgovore ponujajo v knjigi ali na šolski tabli, iz sekundarnih virov; odgovori na vprašanja so dokončni in neproblemski; ne spodbujajo k samostojnemu raziskovanju; izkustvenemu in konstruktivističnemu učenju.

Vrste produktivnih vprašanj v povezavi z lokalno zgodovino smo povzeli po izbranih učbenikih in delovnih učbenikih za osnovno šolo, ki vsebujejo največje število nalog in vprašanj v povezavi s ciljnim raziskovalnim problemom.

¹³² Miščevič, N. e tal. (2002). Filozofija za gimnazije. Učbenik za filozofijo za 3. ali 4. letnik gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

¹³³ Elstgeest, J. (1985). The right question at the right time. Primary science: Taking the plunge (str. 36-46). London: Heinemann. <http://www.exploratorium.edu/resources/classroom/openquestion.html> (december, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Spodnja razpredelnica prikazuje kratice za vrste produktivnih vprašanj, ki se pojavljajo v obveznem učnem čtivu.

UP	Vprašanja in naloge, ki usmerjajo pozornost.
MŠ	Vprašanja in naloge za merjenje in štetje.
PV	Primerjalna vprašanja in naloge.
AV	Akcijska vprašanja in naloge.
PR	Problemska vprašanja in naloge.
MV	Miselna vprašanja in naloge (Kako, zakaj?).

Kratka opredelitev produktivnih (operacijskih) vprašanj:

UP: najbolj enostavna vprašanja, ki usmerjajo učenčevo pozornost (opazovanje, uporaba čutil).

MŠ: samostojno delo učenca; zbiranje kvantitativnih podatkov s pomočjo različnih pripomočkov.

PV: od učencev zahtevajo primerjanje - iskanje podobnosti in razlik, razvrščanje, urejanje podatkov.

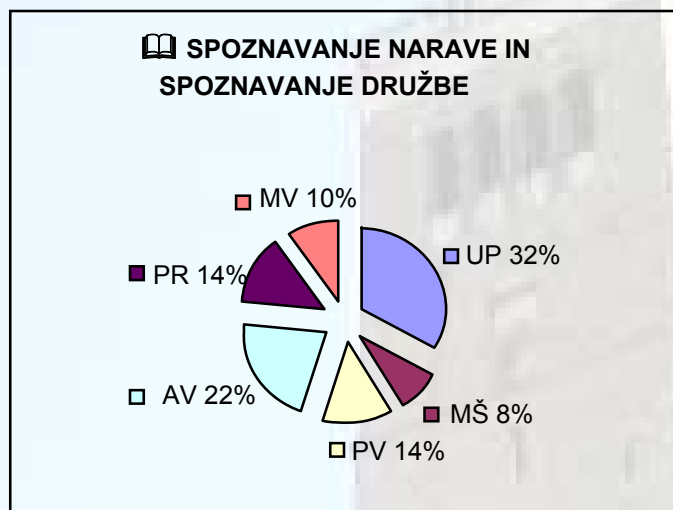
AV: vprašanja z veliko vzgojno vrednostjo; akcijsko-raziskovalno delo učencev; izkustveno učenje; ugotavljanje posledic dejanj; to so vprašanja in naloge, ki sprašujejo po posledici.

PR: iskanje rešitev; postavljanje hipotez; reševanje problemov oz. vzrokov za vnaprej opredeljene posledice.

MV: vprašanja za razmislek (Kako?, Zakaj?, Kaj misliš, zakaj?); iskanje povezav; izražanje svojih misli in spoznanj na podlagi dobrega razumevanja in poznavanja tematske problematike; sklepanje; pojasnjevanje; razlaganje; oblikovanje domnev.

3.3.1 SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE (1. - 5. razred)

Graf 1: Produktivna vprašanja v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe (okolja)

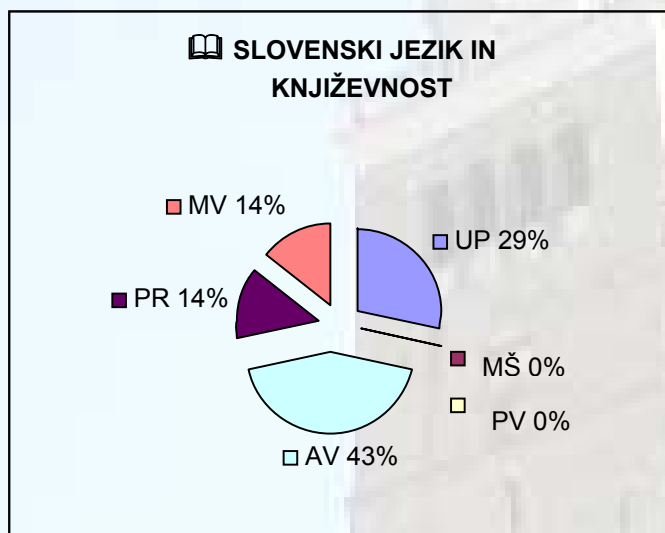
Graf 1 prikazuje zastopanost produktivnih vprašanj, ki smo jih zabeležili v izbranih učbenikih za spoznavanje okolja, spoznavanje narave in družbe ter spoznavanje družbe.

Med produktivnimi vprašanji v učbenikih in delovnih učbenikih za spoznavanje narave in spoznavanje družbe je največ:

- tistih, ki usmerjajo pozornost (32 %); to so najbolj enostavna vprašanja, ki usmerjajo učenčevo pozornost (opazovanje, uporaba čutil);
- sledijo akcijska vprašanja in naloge (22 %); vprašanja z veliko vzgojno vrednostjo; akcijsko-raziskovalno delo učencev; izkustveno učenje; ugotavljanje posledic dejanj (to so vprašanja in naloge, ki sprašujejo po posledici);
- problemskih (iskanje rešitev; postavljanje hipotez) 14 %;
- primerjalnih (od učencev zahtevajo primerjanje) 14 %;
- miselnih vprašanj in nalog je 10%; vprašanja za razmislek (Kako?, Zakaj? , Kaj misliš, zakaj?); iskanje povezav;
- najmanj pa je vprašanj in nalog za merjenje in štetje (8 %).

3.3.2 SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

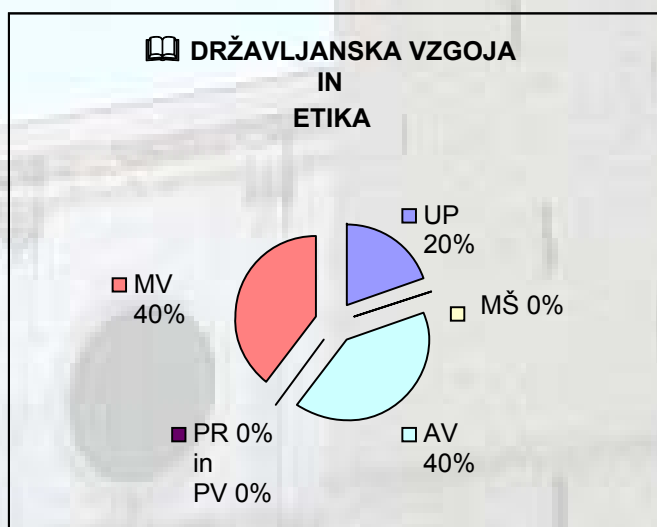
Graf 2: Produktivna vprašanja v učbenikih za Slovenski jezik in književnost

Graf 2 prikazuje vrsto produktivnih vprašanj v učbenikih za slovenski jezik: 43 % je akcijskih vprašanj in nalog; 29 % vprašanj in nalog, ki usmerjajo pozornost; sledijo jim problemska (14 %) in miselna vprašanja (14 %); učbeniki pa ne vsebujejo vprašanj za merjenje in štetje ter primerjalnih vprašanj in nalog.

3.3.3 DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA

Graf 3: Produktivna vprašanja v učbenikih za Državljanstvo vzgojo in etiko

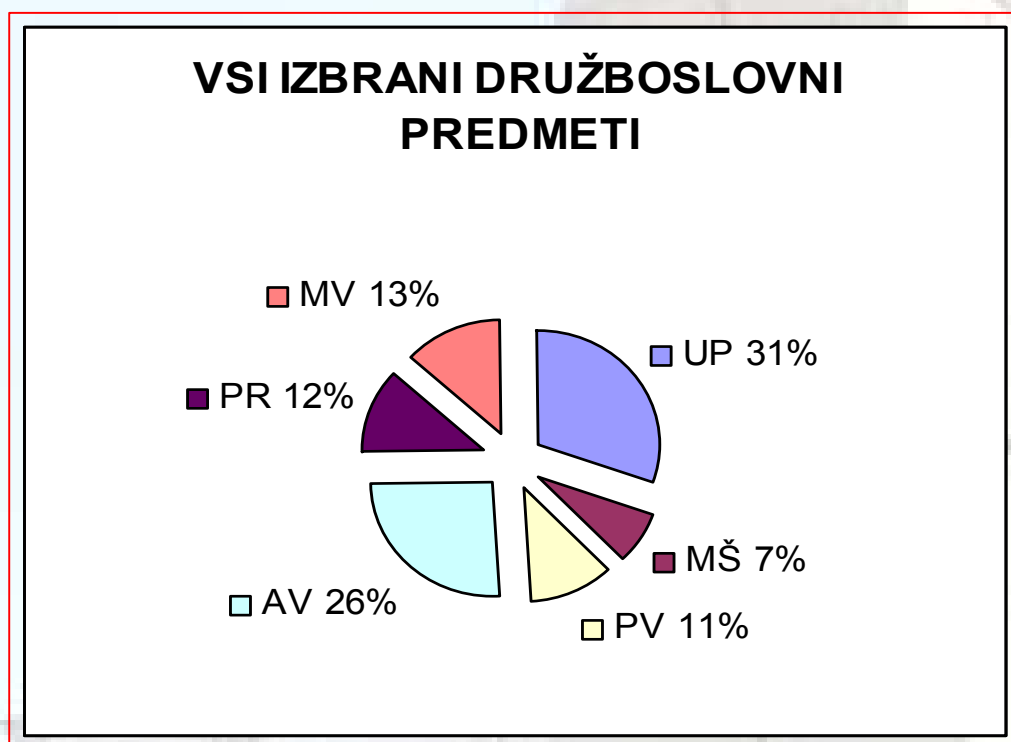
Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Graf 3 prikazuje zastopanost produktivnih vprašanj v učbenikih pri predmetu Državlјanska vzgoja in etika. V izbranih učbenikih za državljansko vzgojo in etiko smo med izbranimi produktivnimi vprašanji prišli do naslednjih zanimivih ugotovitev:

- akcijskih in miselnih vprašanj in nalog je sorazmerno v istem številu (40 %),
- sledijo jim vprašanja in naloge, ki usmerjajo otrokovo pozornost (20 %),
- primerjalnih, problemskih vprašanj in nalog ter tistih, ki narekujejo merjenje in štetje, pa ni bilo zaslediti.

3.3.4 VSI IZBRANI DRUŽBOSLOVNI PREDMETI v DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI

Graf 4: Produktivna vprašanja v učbenikih za izbrane družboslovne predmete

Graf 4 prikazuje delež produktivnih vprašanj v vseh družboslovnih učbenikih in delovnih učbenikih za osnovno šolo. Analizirali smo tista vprašanja in naloge, ki so bila najbolj pogosto zastopana v družboslovnih učbenikih v povezavi s ciljnim raziskovalnim problemom.

Največje število nalog in vprašanj, ki so vsebinsko-ciljno vezana na lokalno zgodovino, smo našli v izbranih učbenikih za spoznavanje okolja in spoznavanje družbe od 1. do 5. razreda osnovne šole; državljanska vzgoja in etika ter slovenski jezik in književnost.

Delež produktivnih vprašanj in nalog glede na dane kategorije je naslednji:

- vprašanja in naloge, ki usmerjajo pozornost (31 %);
- akcijska vprašanja (26 %);
- miselna vprašanja in naloge (13 %);
- problemska vprašanja (12 %);
- primerjalna vprašanja (11 %)
- vprašanja in naloge, ki narekujejo zbiranje kvantitativnih podatkov (7 %).

3.4 POVZETEK GLAVNIH UGOTOVITEV ANALIZE UČBENIKOV

Z analizo učbenikov smo želeli poiskati odgovore na več raziskovalnih vprašanj in potrditi hipoteze.

5. Kakšna je kakovost učbenikov z vidika vpletenosti poznavanja domačega okolja in lokalne zgodovine?

***H5:** Kakovost družboslovnih učbenikov iz vidika vpletenosti poznavanja domačega okolja in lokalne zgodovine je slabša, saj vsebine in naloge oz. vprašanja v učbenikih ne vsebujejo pristopov, ki silijo učenca k identifikaciji z lastnim okoljem.*

6. Ali vprašanja in naloge v učbenikih spodbujajo učence k razmisleku, opazovanju, raziskovanju ter analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju in pri katerem predmetu je to najbolj zastopano?

***H6:** Vprašanja in naloge v družboslovnih učbenikih usmerjajo učenčevo pozornost v raziskovanje domačega okolja predvsem v prvem in deloma drugem triletju pri pouku spoznavanja družbe, manj pa je vprašanj, ki spodbujajo učence k razmisleku, opazovanju, raziskovanju in analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju.*

7. Kolikšen je delež produktivnih vprašanj in nalog, ki učencem približajo vedenje o lastnem in družbenem življenju v domačem okolju?

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

H7: Delež produktivnih vprašanj in nalog v družboslovnih učbenikih in delovnih učbenikih je sorazmerno majhen, saj so naloge predvsem neproduktivno naravnane.

8. Kolikšna je vrednost učbenikov z vidika konstrukcije znanja izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja otrok in kako se le-ta izkazuje glede na založbo, ki je učbenik izdala?

H8: Vrednost učbenikov z vidika konstrukcije znanja izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja otrok je slaba, najbolj kakovostni pa so v omenjeni kategoriji učbeniki izdani pri založbi DZS.

R5 - Raziskovalno vprašanje 5: Kakšna je kakovost učbenikov z vidika vpletenosti poznavanja domačega okolja in lokalne zgodovine?

Učbeniki in delovni učbeniki (izbrani nadomestki učbenikov v nižjih razredih) imajo premalo poudarkov s področja lokalne zgodovine, narodne identitete ter državljske vzgoje in kulture, ki bi izhajala predvsem iz poznavanja in vrednotenja domačega okolja in šele nato širšega družbenega okolja. Analizirali smo 91 družboslovnih učbenikov in delovnih učbenikov ter ugotovitve predstavljamo v nadaljevanju.

Konkretno zasnovane vsebine in cilje z elementi lokalne zgodovine vsebujejo učbeniki iz naslednjih predmetnih področij:

1. Spoznavanje narave in družbe (1.razred, 1 učbenik):

📖 **NARAVA IN DRUŽBA 1- Vrščaj, D. et. al.(2001).**

2. Spoznavanje okolja (1.razred, 2 učbenika):

📖 **OPAŽUJEM, RAZISKUJEM, RAZMIŠLJAM - Kralj Hrvatina, D., et. al. (1999) in**

📖 **NARAVA IN DRUŽBA 1- Vrščaj, D. et. al.(2001).**

3. Spoznavanje narave in družbe (2.razred, 1učbenik):

📖 **SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE - Martinčič, M. et al.(2000).**

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

4. Spoznavanje družbe (4.razred, 3-je učbeniki):

📖 **ODKRIVAM SVOJE OKOLJE 1 - Petauer, M., et al. (2002);**

📖 **TU SEM DOMA 1 - Umek, M., Janša Zorn, O., Košak, M. (1997) in**

📖 **TU SEM DOMA 2 - Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002).**

5. Geografija (8.razred, 1 učbenik):

📖 **GEOGRAFIJA - Račič, J., Večerič, D. (2002).**

6. Slovenski jezik in književnost (7.razred-1 učbenik):

📖 **SVET IZ BESED 7 - Blažič, M. et al. (2002) in (8. razred 1 učbenik);**

📖 **SVET IZ BESED 8 - Blažič, M., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2005).**

7. Državlјanska vzgoja in etika (1 učbenik):

📖 **ETIKA IN DRUŽBA - Rot, A. (1997).**

8. Glasbena vzgoja (5. razred, 1 učbenik):

📖 **GLASBENO POPOTOVANJE 5 - Andabaka, L. et al. (2005).**

9. Izbirni predmet – likovno izražanje in likovno snovanje (2 učbenika):

📖 **LIKOVNO IZRAŽANJE in LIKOVNO SNOVANJE - Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. (2003).**

Skupno število učbenikov (od analiziranih 91) je **13 učbenikov za osnovno** šolo in **0 učbenikov za gimnazijo** (le ena naloga pri pouku geografije).

Na podlagi analiziranih učbenikov ugotavljamo, da jih le peščica vsebuje konkretne vsebine in naloge oz. vprašanja s področja raziskovanja in spoznavanja domačega okolja oz. domače zgodovine. Ti se pojavljajo zgolj v osnovnošolskem izobraževanju, preučevanja domačega kraja pa v nalogah, vsebinah in ciljih učbenikov za gimnazijo ni bilo moč zaslediti.

Hipotezo št. 5, ki pravi, da je kakovost družboslovnih učbenikov iz vidika vpletenosti poznavanja domačega okolja in lokalne zgodovine slabša, saj vsebine in naloge oz. vprašanja v učbenikih ne vsebujejo pristopov, ki silijo učenca k identifikaciji z lastnim okoljem, potrjujemo.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

R6 - Raziskovalno vprašanje 6: Ali vprašanja in naloge v učbenikih spodbujajo učence k razmisleku, opazovanju, raziskovanju ter analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju in pri katerem predmetu je to najbolj zastopano?

Učbenike smo natančno pregledali in izločili vsa vprašanja in naloge, ki zajemajo cilje s področja poznavanja in umeščenosti lokalne zgodovine. V učbenikih je zaslediti manj vsebin in ciljev s področja lokalne zgodovine ter bistveno več nalog ter vprašanj, ki se na to področje nanašajo. Največ vprašanj in nalog s področja raziskovanja domačega kraja smo zasledili pri predmetih in učbenikih, ki so predstavljeni v tabelah v nadaljevanju. Predstavili smo tiste učbenike z založbami, ki vsebujejo več kot 1 nalogo oz. vprašanje, ki je vezano na lokalno zgodovino.

Tabela 15: Lokalna zgodovina v učbenikih za Spoznavanje narave in družbe, Spoznavanje okolja in Spoznavanje družbe od 1. do 5. razreda osnovne šole

UČBENIK/ AVTOR	Število vprašanj in nalog v povezavi z lokalno zgodovino	Založba
NARAVA IN DRUŽBA 1 📖 Vrščaj, D. et. al.(2001)	7	DZS
ODKRIVAM SVOJE OKOLJE 1 📖 Petauer, M., et. al. (2002)	3	Rokus
OPAŽUJEM, RAZISKUJEM, RAZMIŠLJAM 📖 Kralj Hrvatini, D., et. al. (1999)	3	DZS
TU SEM DOMA 1 📖 Umek, M., Janša Zorn, O., Košak, M. (1997)	53	Modrijan
Z DRUŽBO V DRUŽBO 📖 Bogataj, J., et al. (2000)	2	Rokus
TU SEM DOMA 2 📖 Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002)	10	Modrijan

Predstavili smo tiste učbenike z založbami, ki vsebujejo več kot 1 nalogo oz. vprašanje, ki je vezano na lokalno zgodovino.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Tabela 16: Lokalna zgodovina v učbenikih za Geografijo; Slovenski jezik s književnostjo; Državljanstvo vzgojo in etiko; Glasbeno vzgojo

UČBENIK/ AVTOR	Število vprašanj in nalog v povezavi z lokalno zgodovino	Založba
GEOGRAFIJA		
📖 Račič, J., Večerič, D. (2002)	12	Založba MK
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI		
SLOVENIJE - gimnazija	4	Založba MK
📖 Gams, I. (1996)		
SVET IZ BESED 7		
📖 Blažič, M. et al. (2002)	4	Rokus
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN		
ETIKA		
📖 Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004)	3	DZS
ETIKA IN DRUŽBA		
📖 Rot, A. (1997)	3	Modrijan
GLASBENO POPOTOVANJE 5		
📖 Andabaka, L. et. al. (2005)	3	DZS

Tabela št. 16 predstavlja učbenike iz naslednjih predmetnih področij: geografija, slovenski jezik s književnostjo, državljanska vzgoja in etika, glasbena vzgoja. Izbrali smo zgolj tiste učbenike, ki vsebujejo več kot eno vprašanje oz. nalogo v povezavi z lokalno zgodovino. Največ vprašanj in nalog vsebuje učbenik za geografijo (Račič, J., Večerič, D., 2002) založbe Maldinska knjiga.

Tabela 17: Lokalna zgodovina v učbenikih za izbirne predmete

UČBENIK/ AVTOR	Število vprašanj in nalog v povezavi z lokalno zgodovino	Založba
LIKOVNO IZRAŽANJE in LIKOVNO SNOVANJE 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2003)	3	<i>Debora založništvo</i>
LIKOVNO IZRAŽANJE 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004)	2	<i>Debora založništvo</i>

Hipoteza 6 pravi, da vprašanja in naloge v družboslovnih učbenikih usmerjajo učenčevo pozornost v raziskovanje domačega okolja predvsem v prvem in deloma drugem triletju pri pouku spoznavanja družbe, manj pa je vprašanj, ki spodbujajo učence k razmisleku, opazovanju, raziskovanju in analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju. Glede na analizirano in predstavljeno v zgornjih tabelah, hipotezo št. 6 potrjujemo, saj je lokalna zgodovina najbolj pogosto zastopana pri pouku Spoznavanja družbe od 1.-5. razreda.

R7 - Raziskovalno vprašanje 7: Kolikšen je delež produktivnih vprašanj in nalog, ki učencem približajo vedenje o lastnem in družbenem življenju v domačem okolju?

H7: Delež produktivnih vprašanj in nalog v družboslovnih učbenikih in delovnih učbenikih je sorazmeroma majhen, saj so naloge predvsem neproduktivno naravnane.

Analizirali smo vprašanja in naloge, ki so bila najbolj pogosto zastopana v družboslovnih učbenikih v povezavi s ciljnimi raziskovalnimi problemom. Največje število nalog in vprašanj, ki so vsebinsko-ciljno vezana na lokalno zgodovino, smo našli v izbranih učbenikih za spoznavanje okolja in spoznavanje družbe od 1. do 5. razreda osnovne šole; državljanški vzgoji in etiki ter slovenskem jeziku in književnosti.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Delež produktivnih vprašanj in nalog glede na dane kategorije je naslednji:

- **31 % je bilo usmerjevalnih - UP vprašanj:** *to so najbolj enostavna vprašanja, ki usmerjajo učenčevo pozornost (opazovanje, uporaba čutil);*
- **26 % je bilo akcijskih - AV vprašanj:** *vprašanja z veliko vzgojno vrednostjo; akcijsko-raziskovalno delo učencev; izkustveno učenje; ugotavljanje posledic dejanj; to so vprašanja in naloge, ki sprašujejo po posledici;*
- **13 % miselnih vprašanj in nalog - MV:** *vprašanja za razmislek (Kako?, Zakaj?, Kaj misliš, zakaj?); iskanje povezav; izražanje svojih misli in spoznanj na podlagi dobrega razumevanja in poznavanja tematske problematike; sklepanje; pojasnjevanje; razlaganje; oblikovanje domnev.*
- **12 % problemsko naravnanih vprašanj in nalog - PR:** *iskanje rešitev; postavljanje hipotez; reševanje problemov oz. vzrokov za vnaprej opredeljene posledice;*
- **11 % je bilo primerjalnih - PV:** *od učencev zahtevajo primerjanje - iskanje podobnosti in razlik, razvrščanje, urejanje podatkov;*
- **7 % pa MŠ vprašanj in nalog:** *samostojno delo učenca; zbiranje kvantitativnih podatkov s pomočjo različnih pripomočkov .*

Hipotezo št. 7, ki pravi, da je delež produktivnih vprašanj in nalog v družboslovnih učbenikih in delovnih učbenikih sorazmeroma majhen, saj so naloge predvsem neproduktivno naravnane, v celoti potrjujemo.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

R8 - Raziskovalno vprašanje 8: Kolikšna je vrednost učbenikov z vidika konstrukcije znanja izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja učencev in kako se le-ta izkazuje glede na založbo, ki je učbenik izdala?

H8: Vrednost učbenikov z vidika konstrukcije znanja, izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja otrok, je majhna. V omenjeni kategoriji so bolj kakovostni učbeniki izdani pri založbi DZS.

Izbrane učbenike in delovne učbenike je iz vidika, ki smo si ga postavili kot kazalca oz. element kakovosti, težko določiti. Vsebine in cilje, ki so zapisani v učbenikih, smo predstavili v prejšnjih poglavjih. Vsi cilji so naravnani k spoznavanju domačega okolja učencev, zato je v ospredje postavljamo vprašanja izkustvenega učenja in konstruktivne didaktike.

Pri izkustvenem učenju (v najširšem smislu je vsako učenje izkustveno) je v primarni vlogi celovita izkušnja slehernega posameznika preko neposredne izkušnje - opazovanja - spoznavanja in ravnanja. Zanimalo nas je predvsem, ali so naloge in vprašanja naravnana k samostojnemu in aktivnemu delu učenca v neposrednem stiku z domačim okoljem.

Metode izkustvenega učenja, ki smo jih pri vsebinski analizi vprašanj in nalog vključili v raziskavo, so naslednje:

1. ustvarjalna, kritična razprava (s sošolci),
2. avtentični izdelki,
3. projektno delo (raziskovanje, zbiranje, preučevanje),
4. terensko delo (opazovanje, intervju), ekskurzije, ogledi.

Na podlagi analiziranih nalog in vprašanj z vidika samostojnega izkustvenega dela učencev ugotavljamo, da je največ nalog usmerjenih k spodbujanju:

- dela na terenu (v neposrednem stiku z domačim okoljem), kjer je v ospredju opazovanje z različnimi vrstami pridobivanja informacij (intervjuji, pogovori ipd.);
- izdelave različnih avtentičnih izdelkov v povezavi z lokalno zgodovino;
- projektne dela, ki temelji na samostojnem raziskovanju domačega okolja;
- kritični razpravi o lastnih pogledih na domače okolje s sošolci in drugimi.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Glede na Založniško hišo, ki se z avtorskim delom in izdajo učbenika najbolj zaveda pomena razvoja narodne identitete, izhajajoč iz temeljnega poznavanja domačega okolja, izpostavljam naslednje:

- *Spoznavanje narave in družbe: založba Modrijan*
- *Geografija: Založba Mladinska knjiga*
- *Državljska vzgoja in etika: Modrijan in založba DZS*
- *Izbirni predmet-likovno snovanje: Debora založništvo*

Hipotezo št. 8 potrjujemo; po pregledu vseh učbenikov lahko izpostavimo kot najbolj prilagojeni založniški hiši odkrivanju domačega kraja: založbi Modrijan in DZS.

Menimo, da so učbeniki in delovni učbeniki iz vidika didaktično-metodične kakovosti premalo problemsko naravnani. Mladim je namreč potrebno omogočiti čimbolj pristne stike z moralnimi, kulturno-estetskimi, zgodovinskimi in drugimi problemskimi situacijami, da bi samostojno in kritično spoznavali njihovo pomembnost, vrednotno zavest in življenjska vodila nadaljnjega ravnanja.

Problemskost¹³⁴ predstavlja najvišjo obliko poučevanja in učenja, zato je njegova vloga v učnem procesu zelo pomembna. Več o zastopanosti problemskih vprašanj v nadaljevanju.

3.5 KONČNI PREGLED UČBENIKOV IN DELOVNIH UČBENIKOV Z VSEBINSKO-CILJNIMI ELEMENTI LOKALNE ZGODOVINE

V spodnjih tabelah bomo opredeliti štiri analizirane **elemente, ki so naslednji:**

- 1 - VSEBINE z elementi lokalne zgodovine** (število poglavij ali tem)
- 2 - Število **NALOG in VPRAŠANJ** v povezavi z domačim okoljem** (različni vidiki)
- 3 – Število **NALOG in VPRAŠANJ** vezanih na lokalno zgodovino (konkretno)**
- 4 – **Vključenost **AKTIVNE VLOGE UČENCA**** pri samostojnem raziskovanju domačega okolja (spodbujanje z različnimi metodami in tehnikami izkustvenega učenja): terensko delo, samostojno raziskovalno delo - študija primera, projektno delo, razstava izdelkov.**

¹³⁴ Problemsko usmerjen pouk uvrščamo v hevristično učno strategijo, katere bistvo je aktivno učenje s samostojnim iskanjem, odkrivanjem, raziskovanjem in delom. Problemskost kot učno načelo je zavestno naravnano na intelektualne, vrednotne ali praktične situacije.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Tabela D: Končni pregled učbenikov in delovnih učbenikov s štirimi analiziranimi elementi

UČBENIKI IN DELOVNI UČBENIKI	1	2	3	4
NARAVA IN DRUŽBA - 📖 Vrščaj, D. et. al. (2001)	1	1	/	/
NARAVA IN DRUŽBA 1 - 📖 Vrščaj, D. et. al. (2001)	4	8	2	/
ODKRIVAM SVOJE OKOLJE 1 - 📖 Petauer, M., et. al. (2002)	2	3	2	✓
ODKRIVAM SVOJE OKOLJE 1 - 📖 Petauer, M., et. al. (2002)	/	/	/	/
DOTIK OKOLJA 1 - 📖 Hergan, I., Kolar, M., Kovač, T. (2003)	/	/	/	/
OPAŽUJEM, RAZISKUJEM, RAZMIŠLJAM - 📖 Kralj Hrvatina, D., et. al. (1999)	2	7	1	✓
SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE - 📖 Martinčič, M. et al.(2000)	1	4	2	✓
OD DOMA DO ŠOLE 2 - 📖 Antić, M. et al. (2003)	/	/	/	/
TU SEM DOMA 1 - 📖 Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002)	27	36	26	✓
Z DRUŽBO V DRUŽBO - 📖 Bogataj, J., et al. (2000)	2	2	2	/
DRUŽBA JAZ, TI, MI VSI - 📖 Tomšič, Ž., Večerič, D., Zornik, L. (2003)	/	/	/	/
Z DRUŽBO V DRUŽBO 5 - 📖 Bogataj, J. et al. (2001)	1	/	/	/
DRUŽBA 4 - 📖 Hriberšek Balkovec, E., et al. (2003)	/	/	/	/
TU SEM DOMA 2 - 📖 Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002)	6	7	6	✓
DRUŽBA IN JAZ - 📖 Umek, M., Janša Zorn (2006)	6	/	/	/
GEOGRAFIJA				
SPOZNAVAJMO EVROPO IN AZIJO - 📖 Senegačnik, J., Drobnjak, B. (2003)	/	/	/	/
ŽIVIM V SLOVENIJI - 📖 Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (2000)	/	2	1	/

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

ŽIVIM V EVROPI - 📖 Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (1998)	/	/	/	/
PLANET ZEMLJA IN VEROPA - 📖 Brinovec, S., Košak, M. (1998)	/	1	/	/
SODOBNI SVET - 📖 Kolenc Kolnik, K., Otič, M., Vovk, A. (1998)	/	/	/	/
GEOGRAFIJA 7 - 📖 Bahar, I., Košak, M. (2000)	/	/	/	/
GEOGRAFIJA - 📖 Račič, J., Večerič, D. (2002)	2	13	4	✓
SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST				
S SLIKANICO SE IGRAM IN UČIM - 📖 Medved Udovič, V., Jamnik, T. (2000)	/	/	/	/
NA MAVRICO PO PRAVLJICO - 📖 Grginič, M., Medved Udovič, V., Saksida, I. (2000)	/	/	/	/
SLOVENSKI JEZIK 2 📖 Porenta, A. (1998)	1	1	1	/
S SLIKANICO SE IGRAM IN UČIM - 📖 Medved Udovič, V., Zrimšek, N. (2002)	/	/	/	/
SVET IZ BESED 4 - 📖 Kenda, J. et al. (2007)	/	/	/	/
ZNANKA ALI UGANKA 4 - 📖 Jeretina Anžin, D., Hrovat, S., Javh, N. (2006)	/	/	/	/
BABICA, TI LOVIŠ - 📖 Golob, B., Kordigel, M., Saksida, I. (2002)	/	/	/	/
GRADIM SLOVENSKI JEZIK 5 - 📖 Kapko, D. et al. (2007)	/	/	/	/
HEJ, HOJ, OSTANI Z MENOJ - 📖 Šubic, D., Bitenc, F. (2003)	/	/	/	/
GRADIM SLOVENSKI JEZIK 6 - 📖 Kapko, D. et al. (2007)	/	/	/	/
SVET IZ BESED 6 - 📖 Blažič, M. et al. (2004)	/	/	/	/
SVET IZ BESED 7 - 📖 Blažič, M. et al. (2002)	/	4	/	✓
SLOVENŠČINA ZA VSAK DAN 7 - 📖 Drusany, N. et al. (2007)	/	/	/	/
SLOVENŠČINA ZA VSAK DAN 8 - 📖 Drusany, N. et al. (2007)	/	/	/	/

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

SVET IZ BESED 8 - 📖 Blažič, M., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2005)	/	1	1	✓
SLOVENŠČINA ZA VSAK DAN 9 - 📖 Drusany, N. et al. (2007)	/	/	/	/
SVET IZ BESED 9 - 📖 Blažič, M. et al. (2003)	/	1	/	/
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA				
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA - 📖 Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004)	/	1	/	/
ETIKA IN DRUŽBA - 📖 Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (1998)	/	/	/	/
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA - 📖 Černič Istenič, M et. al. (1999)	/	1	/	/
DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA 📖 Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004)	3	3	3	/
ETIKA IN DRUŽBA - 📖 Rot, A. (1997)	/	1	/	✓
GLASBENA IN LIKOVNA VZGOJA				
GLASBA 1 - 📖 Pesek, A. (2002)	/	/	/	/
GLASBA 2 - 📖 Pesek, A. (2003)	/	/	/	/
GLASBENA SLIKANICA 3 - 📖 Oblak, B. (2005)	/	/	/	/
GLASBA 4 - 📖 Pesek, A. (2004)	/	1	/	/
MOJA GLASBA 5 - 📖 Oblak, B. (2003)	/	/	/	/
GLASBENO POPOTOVANJE 5 - 📖 Andabaka, L.. et. al. (2005)	/	1	1	/
GLASBA do 18. stoletja - 📖 Oblak, B. (2003)	/	/	/	/
GLASBA v 18. in 19. stoletju - 📖 Oblak, B. (2004)	/	/	/	/
GLASBA v 20. stoletju - 📖 Oblak, B. (2002)	/	/	/	/
LIKOVNE IGRARIJE 1 - 📖 Tacol, T. (2001)	/	/	/	/

LIKOVNE IGRARIJE 2 - 📖 Tacol, T. (2002)	/	/	/	/
LIKOVNE IGRARIJE 3 - 📖 Tacol, T. (2003)	/	/	/	/
LIKOVNO IZRAŽANJE 4 - 📖 Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2005)	/	/	/	/
LIKOVNO IZRAŽANJE - 📖 Tacol, T. (2000)	/	/	/	/
SPOZNAJMO LIKOVNI SVET - 📖 Tepina, B. (2006)	/	/	/	/
IZBIRNI PREDMETI				
LIKOVNO IZRAŽANJE in LIKOVNO SNOVANJE - 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2003)	/	1	1	/
LIKOVNO IZRAŽANJE - 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004)	/	1	1	/
LIKOVNO SNOVANJE I - 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004)	/	/	/	/
LIKOVNO SNOVANJE II - 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2002)	/	/	/	/
LIKOVNO SNOVANJE III - 📖 Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004)	/	/	/	/
SODOBNA PRIPRAVA HRANE - 📖 Koch, V. (2003)	/	/	/	/
UMETNOSTNA ZGODOVINA - 📖 Golob, N. (2006)	/	/	/	/
ČLOVEK IN ZEMLJA - 📖 Popit, S., Resnik Planinc, T. (2004)	/	/	/	/
RETORIKA - 📖 Zidar Gale, T., Ž. Žagar, I., Žmavc, J., Pirc, V. (2007)	/	/	/	/
GIMNAZIJA				
UVOD V PSIGOLOGIJO - 📖 Kompare, A. et al (2002)	/	/	/	/
PSIHOLOGIJA, Spoznanja in dileme - 📖 Kompare, A. et al (2002)	/	/	/	/
SOCIOLOGIJA - 📖 Barle, A. et al (2004)	/	1	/	/
Uvod v SOCIOLOGIJO - 📖 Barle, A. et al (2003)	/	/	/	/

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

GEOGRAFIJA EVROPE - 📖 Brinovec, S., Drobnjak, B., Pak, M., Senegačnik, J. (1998)	/	/	/	/
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE - 📖 Gams, I. (1996)	/	4	/	/
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE - 📖 Likar, M., Popit, S., Šturm, S. (2006)	/	/	/	/
OBČA GEOGRAFIJA - 📖 Kunaver, J. (1995)	/	/	/	/
KNJIŽEVNOST V 1. IN 2. LETNIKU GIMNAZIJE - 📖 Erhatic, B. (2007)	/	/	/	/
BRANJA 1 - 📖 Krakar Vogel, B., et al. (2000)	/	/	/	/
SVET KNJIŽEVNOSTI 1 - 📖 Kos, J	/	/	/	/
BRANJA 2 - 📖 Krakar Vogel, B., et al. (2001)	/	/	/	/
SVET KNJIŽEVNOSTI 2 - 📖 Kos, J., Virk, T., Barbarič, N. (2001)	/	/	/	/
FILOZOFIJA ZA GIMNAZIJE - 📖 Miščević, N. e tal. (2002)	/	/	/	/
SKUPAJ	58	106	54	9

Tabela D prikazuje vse analizirane učbenike in delovne učbenike za družboslovne predmete v osnovni šoli in gimnaziji - skupaj 91.

Učbeniki vsebujejo elemente lokalne zgodovine v 58-ih poglavjih oz. učnih temah.

Število vprašanj in nalog, ki so iz družboslovno-naravoslovnega vidika usmerjene k raziskovanju domačega okolja je v vseh analiziranih gradivih **106**; od tega se **konkretno navezuje na preučevanje lokalne zgodovine 54 vprašanj in nalog.**

Največ elementov je zastopanih pri naslednjih predmetih:

- ▶ Spoznavanje narave in družbe;
- ▶ Spoznavanje okolja;
- ▶ Geografija;
- ▶ Državljska vzgoja in etika.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Pri aktivni vlogi učenca in samostojnemu raziskovanju lokalne zgodovine smo se na podlagi analiziranih vprašanj in nalog usmerili predvsem k tistim, ki gradijo na izkustvenem učenju. Pri tem smo bili pozorni na metode izkustvenega učenja, ki spodbujajo učence k samostojnemu raziskovalnemu delu. Metode, na katere smo bili pozorni, so: *ustvarjalna, kritična razprava (s sošolci); avtentični izdelki; projektno delo (raziskovanje, zbiranje, preučevanje); terensko delo (opazovanje, intervju), ekskurzije, ogledi*. **Ugotovili smo, da se omenjene metode pojavljajo zgolj pri 9-ih analiziranih učbenikih in delovnih učbenikih.**

4 ZAKLJUČEK

4.1 ZAKLJUČNE UGOTOVITVE

Glavni namen raziskave je bil ugotoviti vlogo, pomen in zastopanost vsebin lokalne zgodovine v sedanjih učnih načrtih in učbenikih za osnovno šolo ter gimnazijo pri vseh obveznih in izbirnih družboslovnih predmetih (razen pri zgodovini, saj je bila posebna raziskava že narejena samo za predmet zgodovina v osnovni in srednji šoli)¹³⁵. Ugotovili smo, da je zastopanost vsebine lokalne zgodovine v učnih načrtih in učbenikih (pre)skromna in vsebinsko-ciljno pomanjkljivo poudarjena.

Vendar moramo pri tem izpostaviti predvsem problem vloge in pomena lokalne zgodovine, ki je, po rezultatih raziskave sodeč, premalo upoštevan ali neupoštevan tako na ravni kurikula kot tudi vsebin in nalog v učbenikih pri različnih družboslovnih predmetih v osnovni šoli in gimnaziji. V učbenikih smo zasledili nekaj poudarkov s področja lokalne zgodovine predvsem v prvem in drugem triletju Spoznavanja narave in družbe ter pri izbirnem predmetu Turistična vzgoja.

Glede na vnaprej postavljene raziskovalne hipoteze, v nadaljevanju izpostavljamo pomembnejše sklepne ugotovitve izbora nekaterih trditev:

¹³⁵ Trškan, D. (2008). *Krajevna zgodovina v učnih načrtih in učbenikih za zgodovino 1945–2005*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

I. Vloga in pomen lokalne zgodovine je v učnih načrtih za obvezne družboslovne predmete v osnovni in srednji šoli slabo zastopana

Analiza obstoječih učnih načrtov kaže, da so učni načrti pomanjkljivi oz. skromni iz vidika vključenosti lokalne zgodovine oz. preučevanja in dojetanja ožjega družbeno-socialnega okolja, v katerem učenec živi. Pomanjkljivosti so v vsebinah, ki ne povezujejo učenčevega dojetanja sveta in procesov, ki se v njem odvijajo, z domačim okoljem. Prav tako je vloga lokalne zgodovine zanemarljiva pri osveščanju in vrednotenju slovenske zgodovine, kulturne dediščine, državljske vzgoje in kulture.

Lokalna zgodovina bi bila lahko vključena pri vseh družboslovnih predmetih (in ne zgolj pri družbi) ter na vseh stopnjah osnovnega in srednjega šolanja. Prav tako bi bilo veliko bolj smiselno umestiti nekatere vsebine, ki vključujejo elemente zgodovine, poznavanja okolja in družbenih procesov, vertikalno, s poudarkom na preučevanju domačega okolja. Učni načrti naj bi smiselno vključevali medpredmetne teme, kot so državljska vzgoja, okoljska vzgoja, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, etnologija, antropologija, sociologija ipd. Učni načrti naj bi bili zasnovani veliko bolj odprto, da bi nudili možnost različne izbirljivosti, ki naj bi težila predvsem k poznavanju zgodovine, značilnosti, tradicije, kulture, razvoja in osebnosti, ki so zaznamovale domače okolje in nadaljnje razumevanje teh odnosov v širšem družbenem okolju. Medpredmetne povezave so v vseh učnih načrtih nakazane (korelacija z drugimi predmeti), vendar ne na specifično vsebinski ravni.

Čeprav nekateri družboslovni predmeti težijo k širjenju slovenske kulturno-zgodovinske dediščine, zavesti in nacionalne pripadnosti, so vsebine in cilji še vedno preširoko zasnovani. Morali bi namreč izhajati iz poznavanja, razumevanja in vrednotenja kulturne dediščine na lokalni ravni, iz katere bi razvijali in razumeli sodobne poglede na večkulturno evropsko in svetovno okolje.

Na podlagi analiziranih učnih načrtov ugotavljamo, da so le-ti zasnovani precej široko, kar se tiče poznavanja in razumevanja okolja, v katerem učenci živijo. Vsebinski sklopi in učni cilji namreč poudarjajo poznavanje splošnih slovenskih značilnosti in procesov, manj pa lastnega okolja in dejavnikov s posledicami, ki so nastajali oz. se še vedno odvijajo v naši neposredni bližini.

II. Učbeniki in delovni učbeniki ne vključujejo nalog in vprašanj s področja poznavanja in raziskovanja lokalne zgodovine

Učbenike smo natančno pregledali in izločili vsa vprašanja in naloge, ki zajemajo cilje s področja poznavanja in umeščenosti lokalne zgodovine. Produktivna vprašanja in naloge smo nato analizirali in grafično predstavili. Na podlagi analiziranih učbenikov ugotavljamo, da jih le peščica vsebuje konkretne vsebine in naloge s področja raziskovanja in spoznavanja domačega okolja oz. domače zgodovine. Vendar so kljub svoji skromni zasedbi, učbeniki, ki vsebujejo naloge s področja lokalne zgodovine (predvsem učbeniki za spoznavanje narave in družbe), bogati po številu nalog in vprašanj.

Ugotavljamo, da je v povezavi z lokalno zgodovino največ vprašanj in nalog usmerjevalnega tipa, ki so tudi na najnižjem spoznavnem nivoju, najmanj pa je vprašanj in nalog za obdelovanje kvantitativnih podatkov, kar je za družboslovno področje tudi razumljivo. Problematična je predvsem majhna zastopanost primerjalnih in problemskih vprašanj, ki bi morala biti v večji meri vključena v sodoben družboslovni učbenik. Ta vprašanja namreč izhajajo iz izkustvenega učenja, problemske situacije in imajo vse elemente dobrega razumevanja, analiziranja in vrednotenja domačega okolja v primerjavi s širšim državnim, mednarodnim in svetovnim okoljem.

III. Naloge in vprašanja ne spodbujajo učencev k razmisleku, opazovanju, raziskovanju in analiziranju obstoječih pojavov v domačem okolju

Presoja didaktične ustreznosti in kakovosti učbenikov je temeljila na ugotavljanju kakovosti produktivnih vprašanj, ki se pojavljajo v učbenikih in katera se nanašajo na področje lokalne zgodovine. Na podlagi prikazanih rezultatov analize produktivnih vprašanj v izbranih učbenikih in delovnih učbenikih za družboslovne predmete sklepamo, da še vedno prevladujejo pristopi, ki učenca usmerjajo zgolj k opazovanju oz. razumevanju pojavov in procesov, ki ga obdajajo.

Gre predvsem za široko uporabnost najbolj enostavnih vprašanj, ki usmerjajo učenčevo pozornost in temeljijo na »nižjih« spoznavnih ciljih oz. vprašanjih nižje ravni. Pri tem ne gre za uravnoteženost med izobraževalnimi cilji, saj so na podlagi analize produktivnih vprašanj le-ta osredotočena na nižje stopnje (znanje in razumevanje). Akcijska vprašanja in naloge, ki sledijo usmerjevalnim, so tista z veliko vzgojno vrednostjo; gre namreč za akcijsko-raziskovalno delo učencev; izkustveno

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

učenje; ugotavljanje posledic dejanj ipd. To so vprašanja in naloge, ki sprašujejo po posledici in katera so pri preučevanju lokalne zgodovine izredno pomembna, saj postavljajo v ospredje višje miselne procese in akcijsko-raziskovalno delo učencev.

Didaktična vrednost omenjenih vprašanj bi bila večja, če bi mednje vnesli tudi naloge in vprašanja za razmislek; iskanje povezav; izražanje svojih misli in spoznanj na podlagi dobrega razumevanja in poznavanja tematske problematike; sklepanje; pojasnjevanje; razlaganje; oblikovanje domnev; iskanje rešitev; postavljanje hipotez; reševanje problemov itd.

IV. Učni načrti in učbeniki niso zasnovani v smislu konstrukcije znanja, izhajajoč iz lastnih izkušenj, spoznanj, vrednot in domačega okolja učencev

Na podlagi analiziranih nalog in vprašanj z vidika samostojnega izkustvenega dela učencev ugotavljamo, da je največ nalog usmerjenih k spodbujanju: dela na terenu (v neposrednem stiku z domačim okoljem), kjer je v ospredju opazovanje z različnimi vrstami pridobivanja informacij. Menimo, da so učbeniki in delovni učbeniki iz vidika didaktično-metodične kakovosti premalo problemsko naravnani. Mladim je namreč potrebno omogočiti čimbolj pristne stike z moralnimi, kulturno-estetskimi, zgodovinskimi in drugimi problemskimi situacijami, da bi samostojno in kritično spoznavali njihovo pomembnost, vrednotno zavest in življenjska vodila nadaljnjega ravnanja.

Izkustveno učenje je namreč način, kako se tesno povežeta teorija in praksa, izkustveno spoznavanje resničnosti in konkretna akcija pri čemer igra bistveno in osrednjo vlogo osebna izkušnja posameznika. Iz izkušnje se vsi dejansko nekaj naučimo ter le-to ustrezno povezujemo z že obstoječim znanjem. Pri uspešnem učenju gre za ciklično prehajanje od izkušnje prek opazovanja do teoretične refleksije in vrednotenja ter nadaljnjega ustvarjanja nove izkušnje.

To je proces, ki poteka celo življenje. Gre namreč za osebno rast in razvoj, ki povečuje samozavedanje in skupinsko učinkovitost. In ravno to je temelj, na kateremu bi morali graditi ter zasnovati naše delo z učenci in dijaki.

Izkustveno učenje je osnova za skupinsko zavest, družbene aktivnosti in vse družbene spremembe, ki so povezane s preteklostjo in prihodnostjo.

4.2 ANALIZA IN VREDNOTENJE TRENUTNEGA STANJA TER KLJUČNI PROBLEMI

V nadaljevanju podajamo bolj kritično oceno vsebin, ciljev ..., ki se navezujejo na lokalno zgodovino pri učnih načrtih in učbenikih za družboslovne predmete, ki smo jih izbrali za našo raziskavo.

I. VSEBINE z elementi lokalne zgodovine v učnih načrtih in učbenikih

- V neposredni povezavi z lokalno zgodovino je v učnih načrtih zabeleženih zelo malo vsebin: menimo, da bi bilo družboslovne vsebine potrebno posodobiti, izhajajoč iz okolja učenca, izkustvenega učenja in neposrednega družbenega sveta, v katerem živi. Teme iz lokalne zgodovine in raziskovanja domačega okolja bi morali dodati pri vseh družboslovnih predmetih, nanašajoč se na aktualno družbenopolitično in drugo problematiko.
- Elementi lokalne zgodovine ne spadajo v osnovna znanja.
- Ponekod so vsebine preobsežne in široko zasnovane - nekatere družboslovne učne načrte je smiselno razbremeniti.
- Učbeniki in delovni učbeniki so vsebinsko pomanjkljivi, saj je v njih premalo poudarkov s področja lokalne zgodovine, narodne identitete ter državljske vzgoje in kulture, ki bi izhajala predvsem iz poznavanja in vrednotenja domačega okolja in šele nato širšega družbenega okolja.

II. CILJI

- S področja lokalne zgodovine imajo učni načrti predvsem zapisane kognitivne cilje na nižji taksonomski ravni.
- Skromno in nesistematično načrtovanje je znotraj predmeta in med predmeti.
- Premalo zapisanih ciljev samostojnega, kritičnega in ustvarjalnega raziskovanja domačega okolja je v splošnih in operativnih ciljih.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

- Ciljev za razvoj različnih oz. življenjskih kompetenc nismo zasledili.
- Majhen delež vključevanja problemske obravnave in premajhna aktivnost učencev.

III. MEDPREDMETNE POVEZAVE

- V večini učnih načrtov so zgolj nakazane, niso pa operacionalizirane, kar pomeni, da so na izvedbeni ravni prepuščene učiteljem.
- Pri učnih načrtih so nakazane predvsem korelacije med predmeti, brez navedbe za kakšne povezave gre, brez primerov učne vsebine v različni koncentrični ali spiralni strukturi; brez specialnodidaktičnih in drugih priporočil ali dejavnosti.

IV. ODPRTOST UČNEGA NAČRTA

- Učni načrti so manj sistematično načrtovani znotraj predmeta in med predmeti.
- Ne izhajajo iz izkustva dijakov in njihove lastne aktivnosti; so preobsežni in s tem ne dopuščajo implementacije novih vsebin s področja raziskovanja domačega okolja ter ne vsebujejo konkretnih smernic za dodatne izbirne vsebine in dejavnosti na ravni medpredmetnega povezovanja.
- Učni načrti bi v svoji primarni zasnovi lahko bili veliko bolj fleksibilni in nazorni pri nakazovanju vsebin, ciljev in dejavnosti za aktivnejšo udeležbo učencev v izobraževalnem procesu.
- Odprtost učnega načrta je nujno potrebna predvsem iz vidika izbirnosti.

4.3 ODPRTA VPRAŠANJA

Kako lahko težimo k poznavanju in razumevanju meddržavnih ter svetovnih odnosov, kultur in procesov, če ne gradimo na državljanski vzgoji in edukaciji, izhajajoč iz primarnega okolja, ki je izhodiščna točka za razvoj različnih sposobnosti, veščin, komunikacijo, participacijo ter soodgovornost v družbenem življenju naših otrok.

Rezultati raziskave nas silijo k bolj kritičnemu pristopu, saj trenutno stanje v slovenskem izobraževalnem prostoru glede na analizirane učne načrte in učbenike kaže, da je lokalna zgodovina slabo zastopana.

Zato predlagamo, da bi morali:

- učenci in dijaki več izvedeti o dogodkih v njihovi neposredni bližini in bolje poznati domači kraj (zlasti osnovnošolci);
- učenci in dijaki bi morali bolje poznati vse plati življenja domačega kraja v preteklosti in sedanjosti;
- učenci in dijaki bi morali bolje poznati naravno in kulturno dediščino.

S povezovanjem preteklih in sedanjih dogodkov domačega kraja, ljudi in premikov v času, se učenci in dijaki učijo razumevanja in sprejemanja sprememb na vseh področjih življenja, ki so posledica preteklosti. S poznavanjem lokalne zgodovine jih namreč izzovemo k aktivni vključitvi in razmisleku o lastni kulturni identiteti, pripadnosti, razvoju spoštovanja do sebe in drugih, razumevanju ter sprejemanju različnosti.

Lokalna zgodovina je pomembna tudi iz vidika raziskovanja domačega okolja in neposrednega izkustvenega učenja, ki ga pri tem doživijo njegovi pripadniki. Kajti le na podlagi izkustva in temeljnega razumevanja procesov domačega okolja, se lahko učenci zavedajo pomembnosti svoje vloge, pripadnosti in moči delovanja v domačem kraju za njegov nadaljnji razvoj.

4.4 PREDLOGI POSODABLJANJA (predlogi za nadaljnje raziskovanje in prakso)

V šolah bi morali graditi predvsem na rekonstrukciji nove paradigme izobraževanja, ki bi se uspešno spopadla z naraščanjem in posledicami globalizacije ter svetovnih sprememb.

Verjamemo namreč, da bolj kot je oseba podkovana z lokalnim in nacionalnim zgodovinskim znanjem, veščinami in sposobnostmi, toliko bolje je pripravljena na izzive in sožitje v multikulturnem, multinacionalnem in globaliziranem svetu.

Potemtakem menimo, da naj bi prišlo do politično-izobraževalnih in pedagoških premikov na področju uvajanja novih učnih modelov in razvoja implementacije lokalne zgodovine v sodoben šolski kurikulum ne samo pri družboslovnih predmetih, ampak pri vseh predmetih. Izhodiščna točka naj bi bili učni načrti, ki naj bi medpredmetne učne cilje in vsebine integrirali v posamezne predmetne vsebine. Pri tem se nanašamo predvsem na elemente lokalne zgodovine, ki naj bi jih avtonomni, sodobni in informatizirani subjekti uspešno sprejemali, izgrajevali in konstruktivno povezovali v orodje družboslovnih in osebnostnih vedenj.

4.5 UČITELJEVA VLOGA - KAKO LAHKO UČENCE SPODBUDIMO K RAZISKOVANJU LOKALNE ZGODOVINE IN AKTIVNEMU UDEJSTVOVANJU V DOMAČEM OKOLJU

Učitelj lahko učence in dijake spodbuja na več načinov:

- postavlja vprašanja, ki zadevajo domače okolje, preteklost in spremembe lokalnega okrožja;
- povezuje lokalno zgodovino z drugimi vidiki, ki se v domačem okolju neposredno odvijajo (socialnimi, kulturnimi, gospodarskimi ipd.);
- razvija različne veščine in sposobnosti (kompetence);
- spodbuja k samostojnemu raziskovanju domačega kraja in preteklih tokov, ki so ga izoblikovali;
- spodbuja k aktivnemu vključevanju otrok v družbene procese domačega okolja;
- spodbuja k razmisleku o tem, zakaj in kako se je kraj skozi čas spreminjal;
- navaja na raziskovalno delo na terenu z intervjuvanjem starejših občanov in uporabo informacij;
- gradi na izkustvenem učenju učencev/dijakov;
- spodbuja k aktivnemu učenju in problemskem pristopu raziskovanja;
- spodbuja samostojno oblikovanje mnenj in stališč ter njihovo argumentiranje.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Spoštovanje in pozitiven odnos do kulturne dediščine, narodnih simbolov, svoje kulturne in narodne identitete ter drugega lahko dosegamo v različnih institucijah. Najpomembnejšo vlogo pri tem imajo vzgojno-izobraževalne institucije, ki omenjene cilje dosegajo preko formalnega ali neformalnega izobraževanja. Gre predvsem za »promocijo državljanske vzgoje« v duhu vodenja mladih k poglobljenemu dojetanju družbenih vrednot, družbenega življenja in kultivaciji državljanske ozaveščenosti. Učence morajo usmerjati k ciljem, osebni rasti, razumevanju sebe in drugih, sprejemanju in integralnemu vključevanju v družbeno življenje.

Poznavanje zgodovinskih tokov in domače zgodovine, znanih osebnosti in njihovih dejanj, dosežkov in sledov preteklosti omogoča razumevanje vloge, ki jo imajo v sodobnem svetu, dolžnosti in predvsem ideologije, ki jih kot senca preteklosti nezavedno povezuje z drugimi državljani.

4.6 NAMESTO ZAKLJUČKA

S preučevanjem lokalne zgodovine lahko učencem realno (relativizirano) predstavimo zgodovino domačega in širšega – slovenskega okolja, brez subjektivnih političnih pritiskov, ki so v preteklosti realnost zameglili s pretirano domoljubnostjo in delnimi resnicami o lastni preteklosti. Učence ne smemo siliti, da se identificirajo z lastno preteklostjo oz. zgodovino domačega kraja, vendar jo morajo poznati z različnih vidikov (kulturnega, gospodarskega itd.), saj lahko le tako gojijo pozitivno naravnost in spoštljiv odnos do lastnega okolja.

Za to pa so pomembni vsi predmeti v osnovnih in srednjih šolah v Republiki Sloveniji.

Lokalna zgodovina mora biti primarni temelj za razumevanje in poznavanje slovenske zgodovine, evropske in svetovne zgodovine. Z vstopom v Evropsko skupnost smo namreč prevzeli novo domoljubno identiteto, ki sega onstran domače – t.im. novo evropsko identiteto, ki je skupek različnih identitet. Ravno zato moramo preko pouka oz. preko različnih predmetov v osnovnih in srednjih šolah vzgojiti ustrezen odnos mladih do vrednot, ki jih ohranja vsak narod ter hkrati v ta odnos vnesti tudi tolerantnost in spoštovanje do drugih podobnih sistemov in vrednot.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

5 VIRI IN LITERATURA

LITERATURA

1. Benavot, A., Braslavsky, C. (2006). School knowledge in Comparative and Historical Perspective. Changing Curricula in primary and Secondary Education. University of Hong Kong: Comparative Education Research Centre.
2. Elstgeest, J. (1985). The right question at the right time. Primary science: Taking the plunge (str. 36-46). London: Heinemann.
<http://www.exploratorium.edu/resources/classroom/openquestion.html> (maj, 2007)
3. Gillespie, A. (2002). Skill-based Health Education to prevent HIV: the case Against integration. New York: UNICEF. Medmrežje: www.unicef.org/programme/lifeskills.htm. (maj, 2007).
4. Medmrežje: <http://www.qca.org.uk/history/innovating.htm> (junij, 2007).
5. Mehlinger, H., D. (1981). UNESCO Handbook for the Teaching of Social Studies. Geneva - Paris: UNESCO.
6. Pirc, Vanja (2007). Družinska šolska reforma. Mladina. <http://www.mladina.si> (januar, 2008).
7. Sardoč, M., ur. (2005). DRŽAVLJANSKA VZGOJA V EVROPI - CITIZENSHIP EDUCATION AT SCHOOL IN EUROPE). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
8. Sinclair, M. (2004). Learning to Live Together: Building Skills, Values and Attitudes for the 21-century. Studies in Comparative Education. Geneva – Paris: UNESCO.
9. Šipek-Vodnjov, I. (2003). Načini učiteljevega približevanja ljudske glasbe učencem v tretjem triletnem osnovne šole. http://www.drustvo-drurs.si/e_zbornik_prvi/Prispevki.htm (maj, 2007).

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

UČNI NAČRTI

I. OSNOVNA ŠOLA

Seznam učnih načrtov obveznih družboslovnih predmetov v osnovni šoli:

Ministrstvo za šolstvo in šport. Učni načrti za predmete v devetletni osnovni šoli.

Medmrežje: <http://www.mss.si> (avgust, 2007).

(http://mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/program_devetletne_osnovne_ole/obvezni_predmeti.htm, avgust 2007):

1. Učni načrt: SLOVENŠČINA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SLOVENŠČINO

(Martina Križaj Ortar et al.) za Prvo triletje; Drugo triletje; Tretje triletje.

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 29. 10. 1998.

2. Učni načrt: ANGLEŠČINA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA ANGLEŠČINO

(Meta Grosman et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 29. 10. 1998.

3. Učni načrt: SPOZNAVANJE OKOLJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SPOZNAVANJE OKOLJA

(Dušan Krnel et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 30. 12. 1998.

4. Učni načrt: GOSPODINJSTVO

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GOSPODINJSTVO

(Marija Lap Drozg et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

Sprejeto na 23. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 17. 12. 1998.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

5. Učni načrt: GEOGRAFIJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GEOGRAFIJO

(Jurij Kunaver et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 29. 10. 1998.

6. Učni načrt: DRUŽBA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA DRUŽBO

(Janez Bogataj et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 29. 10. 1998.

7. Učni načrt: DRŽAVLJANSKA VZGOJA IN ETIKA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO

(Janez Justin et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Sprejeto na 24. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 14. 1. 1999.

8. Učni načrt: LIKOVNA VZGOJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA LIKOVNO VZGOJO

(Tonka Tacol et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Sprejeto na 44. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 5. 7. 2001.

9. Učni načrt: GLASBENA VZGOJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GLASBENO VZGOJO

(Breda Oblak et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 29. 10. 1998.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Seznam učnih načrtov izbirnih predmetov in družboslovno-humanističnega sklopa v devetletni osnovni šoli

(http://mss.gov.si/si/delovna_področja/osnovnosolsko_izobrazevanje/program_devetletne_osnovne_sole/izbirni_predmeti.htm, avgust 2007):

10. Učni načrt: VERSTVA IN ETIKA (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA VERSTVA IN ETIKO

(Marko Kerševan et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

Sprejeto na 21. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 17. 12. 1998.

11. Učni načrt: ŽIVLJENJE ČLOVEKA NA ZEMLJI (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GEOGRAFIJO

(Jurij Kunaver et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 3. 12. 1998.

12. Učni načrt: DRŽAVLJANSKA KULTURA (izbirni predmet)

PREDMETNA SKUPINA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO (ETIKO IN DRUŽBO)

(Janez Justin et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2005.

Sprejeto na 41. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 15. 03. 2001.

13. Učni načrt: RAZISKOVANJE DOMAČEGA KRAJA IN VARSTVO NJEGOVEGA OKOLJA (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GEOGRAFIJO (Jurij Kunaver et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 3. 12. 1998.

14. Učni načrt: KAJ NAM GOVORIJO UMETNINE (izbirni predmet)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO

(Nataša Golob et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 3. 12. 1998

15. Učni načrt: LJUDSKI PLESI (*izbirni predmet*)

(Henrik Neubauer et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Sprejeto na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 11. 2. 1999.

16. Učni načrt: TURISTIČNA VZGOJA (*izbirni predmet*)

DELOVNA SKUPINA (Nevenka Cigler et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2004.

Sprejeto na 36. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 01. 06. 2000.

17. Učni načrt: FILOZOFIJA ZA OTROKE (*izbirni predmet*)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA FILOZOFIJO

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO

(Janez Justin et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2006.

Sprejeto na 24. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 14. 01. 1999.

18. Učni načrt: PLESNE DEJAVNOSTI (*izbirni predmet*)

Ples, Ljudski plesi, Starinski in družabni plesi

(Henrik Neubauer et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Sprejeto na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 11. 2. 1999.

19. Učni načrt: VZGOJA ZA MEDIJE (*izbirni predmet*)

TISK, RADIO, TELEVIZIJA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA VZGOJO ZA MEDIJE

(Manca Košir et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2006.

Sprejeto na 24. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 14. 1. 1999.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

20. Učni načrt: OBLIKA IN SLOG (*izbirni predmet*)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO

(Nataša Golob et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 3. 12. 1998

21. Učni načrt: ŽIVLJENJE, UPODOBLJNO V UMETNOSTI (*izbirni predmet*)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO

(Nataša Golob et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2002.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 3. 12. 1998

22. Učni načrt: SLOVENŠČINA (*izbirni predmet*)

LITERARNI KLUB IN ŠOLSKO NOVINARSTVO

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SLOVENŠČINO

(Matija Kmecl et al.)

Izdala in založila: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2003.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 03. 12. 1998.

II. SPLOŠNA GIMNAZIJA

Seznam učnih načrtov obveznih družboslovnih predmetov in dodatnih dejavnosti v splošni gimnaziji:

Ministrstvo za šolstvo in šport. Učni načrti za predmete v gimnaziji.

Medmrežje: <http://www.mss.si> (*avgust, 2007*).

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm, **avgust 2007**

23. Učni načrt: SLOVENŠČINA

Učni načrt za slovenščino je bil sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

24. Učni načrt: ANGLEŠČINA

Učni načrt za angleščino je bil sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

25. Učni načrt: SOCIOLOGIJA

Učni načrt za sociologijo je bil sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

26. Učni načrt: UMETNOSTNA ZGODOVINA

Učni načrt za umetnostno zgodovino je bil sprejet na 15. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998.

27. Učni načrt: GEOGRAFIJA

Učni načrt za geografijo je bil sprejet na 15. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998.

28. Učni načrt: GLASBA

Učni načrt za glasbo je bil sprejet na 28. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 13. 5. 1999.

29. Učni načrt: PSIHOLOGIJA

Učni načrt za sociologijo je bil sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998.

30. Učni načrt: LIKOVNO SNOVANJE - LIKOVNA UMETNOST

Učni načrt za likovno umetnost (umetnostna zgodovina in likovno snovanje) je bil sprejet na 15. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998.

31. Učni načrt: ŠTUDIJ OKOLJA

Učni načrt za študij okolja je bil sprejet na 29. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 8. 7. 1999.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

32. – 37. učni načrti: DODATNE DEJAVNOSTI: Državljska kultura. Kulturno-umetniške vsebine; PSD – Prostovoljno socialno delo, Verstva in etika; Arheologija; Vzgoja za mir, družino in nenasilje.

UČBENIKI

1. Andabaka, L., Kovačič, M., Lotrič, B., Stefanija, L., Škrjanc, R. (2005). Glasbeno popotovanje 5. Učbenik za pouk glasbe v 5. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
2. Antič, M., Bajd, B., Ferbar, J., Grgičević, D., Krnel, D., Pečar, M. (2005). Okolje in jaz 3. Spoznavanje okolja za 3. razred osnovne šole. Učbenik. Ljubljana: Modrijan.
3. Arko, P., et. al. (2004). Družba za četrtošolce. DRUŽBA; učbenik za družbo v 4. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.
4. Bahar, I., Košak, M. (2000). GEOGRAFIJA 7. Za sedmi razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
5. Barle, A. et al (1994). SOCIOLOGIJA: gradivo za srednje šole. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
6. Barle, A. et al (2003). Uvod v SOCIOLOGIJO. Učbenik za sociologijo v 2. oz 3. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: DZS.
7. Bešter Turk, M., et. al. (2001). Na pragu besedila 3. Učbenik za slovenščino-jezik v 3. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol. Ljubljana: Rokus Klett.
8. Bešter Turk, M., et. al. (2002). Na pragu besedila 4. Učbenik za slovenski jezik v 4. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Rokus Klett.
9. Blažič, M., Cigut, N., Kenda, J., Megloič, D., Seliškar, M., Svetina, P. (2004). Svet iz besed 6. Samostojni delovni učbenik za branje v 6. razredu devetletne osnovne šole in 5. razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
10. Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Meglič, D., Žveglič, M., Svetina, P. (2002). Svet iz besed 7. Delovni učbenik za branje v 7. razredu devetletne osnovne šole in 6. razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
11. Blažič, M., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2005). Svet iz besed 8. Samostojni delovni učbenik za branje v 8. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
12. Blažič, M., Bošnjak, B., Kenda, J., Žveglič, M., Svetina, P. (2003). Svet iz besed 9. Samostojni delovni učbenik za branje v 9. razredu devetletne osnovne. Ljubljana: Rokus.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

13. Bogataj, J., Hazler, V., Budnar, M. Ivanšek, D., Zabukovec, M. (2000). Z družbo v družbo 4. Učbenik za spoznavanje družbe za 4. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
14. Bogataj, J., Hazler, V., Budnar, M. Ivanšek, Lipovšek, I., Zabukovec, M. (2001). Z družbo v družbo 5. Učbenik za spoznavanje družbe za 5. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
15. Brinovec, S., Košak, M. (1998). PLANET ZEMLJA IN EVROPA: Zemljepis za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
16. Brinovec, S., Drobnjak, B., Pak, M., Senegačnik, J. (1998). Geografija Evrope. Učbenik za pouk geografije v 2. in 3. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
17. Ciuha, P. (2006). Likovna vzgoja 7. Učbenik za likovno vzgojo v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
18. Černič Istenčič, M et. al. (1999). Državljska vzgoja in etika. Učbenik za 7. razred. Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.
19. Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Slovenščina za vsak dan 7. Učbenik za slovenščino v sedmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
20. Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Slovenščina za vsak dan 8. Učbenik za slovenščino v osmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
21. Drusany, N., Cajhen, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Slovenščina za vsak dan 9. Učbenik za slovenščino v devetem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
22. Gams, I. (1996). Geografske značilnosti Slovenije. Učbenik za pouk geografije v 3. letniku gimnazije in za dijake v 4.letniku, ki bodo opravljali maturo iz predmeta geografija. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
23. Golob, B., Kordigel, M., Saksida, I. (2002). Babica, ti loviš. Berilo za četrti razred 9-letne in tretji razred 8-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
24. Golob, N. (2006). Življenje upodobljeno v umetnosti. Učbenik za izbirni predmet umetnostna zgodovina v 7., 8. ali 9. razredu šole. Ljubljana: Modrijan.
25. Grginič, M., Medved Udovič, V., Saksida, I. (2000). Na mavrico po pravljico. Berilo za 1. razred osnovne šole in 2. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Izolit.
26. Erhatic, B. (2007). Književnost v 1. in 2. letniku gimnazije. Priročnik za maturo. Maribor: Založba Obzorja.
27. Hergan, I., Kolar, M., Kovač, T. (2003). Dotik okolja 1. Učbenik za spoznavanje okolja v prvem razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
28. Hriberšek Balkovec, E., et. al. (2003). DRUŽBA 4. Učbenik za 4. razred devetletke. Ljubljana: DZS.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

29. Jeretina Anžin, D., Hrovat, S., Javh, N. (2006). Znanca ali uganka 4. Samostojni delovni učbenik Slovenščine za 4. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
30. Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Gradim slovenski jezik 5. Učbenik za slovenščino v petem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
31. Kapko, D., Cajhen, N., Drusany, N., Križaj Ortar, M., Beštner Turk, M. (2007). Gradim slovenski jezik 6. Učbenik za slovenščino v šestem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
32. Kenda, J., Jakob., Blažič, M., Lango J., Frigelj, J., Hodnik, I. (2007). Svet iz besed 4. Berilo za 4. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
33. Koch, V. (2003). Sodobna priprava hrane. Učbenik za izbirni predmet v 7., 8. in 9. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
34. Kolenc Kolnik, K., Otič, M., Vovk, A. (1998). Sodobni svet. Geografija za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
35. Kompare, A. et al (2002). UVOD V PSIGOLOGIJO. Učbenik za psihologijo v 2. letniku gimnazijskega in srednjega izobraževanja. Ljubljana: DZS.
36. Kompare, A. et al (2002). PSIGOLOGIJA, Spoznanja in dileme. Učbenik za psihologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS.
37. Kos, J. (2000). Svet književnosti 1. Maribor: Založba obzorja.
38. Kos, J., Virk, T., Barbarič, N. (2001). Svet književnosti 2. Učbenik za slovenščino-književnost v 2. letniku gimnazij in srednjih tehniških oz. strokovnih šol. Maribor: Založba Obzorja.
39. Košak, M., Janša Zorn, O., Umek, M. (2002). Tu sem doma 2. Naravne enote Slovenije. Spoznavanje družbe za 5. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
40. Krakar Vogel, B., et al. (2000). Branja 1. Učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.
41. Krakar Vogel, B., et al. (2001). Branja 2. Učbenik za slovenščino v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.
42. Kralj Hrvatina, D., Strgar, J., Udir, V., Vrščaj, D. (1999). Opazujem, raziskujem, razmišljam. Učbenik za spoznavanje okolja v 1. razredu. Ljubljana: DZS.
43. Kremenšek, M. (1995). ZGODOVINA1. Ljubljana: DZS.
44. Kunaver, J. (1995). Obča geografija. Učbenik za geografijo v 1. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: DZS.
45. Likar, M., Popit, S., Šturm, S. (2006). Geografske značilnosti Slovenije-učbenik za 3. letnik gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

46. Martinčič, M., Adamič, M., Dabsch, J., Jarolim, F., Svolba, E. (2000). Spoznavanje narave in družbe za 2. razred osnovne šole. Delovni učbenik. Ljubljana: DZS.
47. Medved Udovič, V., Jamnik, T. (2000). S slikanico se igram in učim. Učbenik za pouk slovenščine za prvi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
48. Medved Udovič, V., Zrimšek, N. (2002). S slikanico se igram in učim. Slovenščina za tretji razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
49. Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004). Državlјanska vzgoja in etika. Učbenik za državljansko vzgojo in etiko v 7. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
50. Miharčič-Hladnik, M., Peček-Čuk, M., Devjak, T. (2004). Državlјanska vzgoja in etika. Učbenik za državljansko vzgojo in etiko v 8. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
51. Miščević, N. e tal. (2002). Filozofija za gimnazije. Učbenik za filozofijo za 3. ali 4. letnik gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
52. Oblak, B. (2002). Glasba v 20. stoletju. Učbenik za glasbeno vzgojo v 9. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
53. Oblak, B. (2003). Glasba do 18. stoletja. Učbenik za glasbeno vzgojo v 7. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
54. Oblak, B. (2003). Moja glasba 5. Učbenik za glasbeno vzgojo v 4. razredu osemletne in 5. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Izolit.
55. Oblak, B. (2004). Glasba v 18. in 19. stoletju. Učbenik za glasbeno vzgojo v 8. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
56. Oblak, B. (2004). Moja glasba 6. Učbenik za glasbeno vzgojo v 5. razredu osemletne in 6. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Založba Izolit.
57. Oblak, B., Prelog, M. (2005). Glasbena slikanica 3. Učbenik za 3. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS:
58. Ocepek, R., Smolej, I., Petkovšek, Z. (2000). Spoznavajmo naravo 4. Ljubljana: DZS.
59. Pesek, A. (2002). Glasba 1. Zapoјmo, zaigrajmo in zapešimo. Delovni učbenik za 1. razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
60. Pesek, A. (2003). Glasba 2. Z igro v glasbeni svet. Delovni učbenik za 2. razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga
61. Pesek, A. (2004). Glasba 4. Delovni učbenik za 4. razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
62. Petauer, M., Prevolšek, V., Šalej, D., Vovk Korže, A. (2002). Odkrivam svoje okolje 1. Delovni učbenik za 1. razred devetletne osnovne šole - 1. del. Ljubljana: Rokus.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

63. Petauer, M., Prevolšek, V., Šalej, D., Vovk Korže, A. (2002). *Odkrivam svoje okolje 1. Delovni učbenik za 1. razred devetletne osnovne šole - 2. del.* Ljubljana: Rokus.
64. Popit, S., Resnik Planinc, T. (2004). *Življenje človeka na Zemlji. Učbenik za izbirni predmet človek in Zemlja v 8. razredu 9-letne osnovne šole.* Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
65. Porenta, A. (1998). *Slovenski jezik 2. Delovni učbenik za 2. razred osnovne šole.* Ljubljana: Mladinska knjiga.
66. Račič, J., Večerič, D. (2002). *Geografija za osmi razred 8-letne osnovne šole in deveti razred 9-letne osnovne šole.* Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
67. Rot, A. (1997). *Etika in družba za osnovno šolo.* Ljubljana: Modrijan.
68. Tacol, T. (2000). *Likovno izražanje. Učbenik za 5. razred.* Ljubljana: DEBORA.
69. Tacol, T. (2001). *Likovne igrarije 1. Učbenik za likovno vzgojo v 1. razredu osnovnošolskega izobraževanja.* Ljubljana: Debora založništvo.
70. Tacol, T. (2002). *Likovne igrarije 2. Učbenik za likovno vzgojo v 2. razredu osnovnošolskega izobraževanja.* Ljubljana: Debora založništvo.
71. Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2002). *Likovno snovanje II Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje II za 8. razred devetletne osnovne šole.* Ljubljana: DEBORA.
72. Tacol, T. (2003). *Likovne igrarije 3. Učbenik za likovno vzgojo v 3. razredu osnovnošolskega izobraževanja.* Ljubljana: Debora založništvo.
73. Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004). *Likovno snovanje I. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje I za 7. razred devetletne osnovne šole.* Ljubljana: DEBORA.
74. Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2003). *Likovno izražanje in Likovno snovanje 1. Učbenik za likovno vzgojo v 7. razredu devetletne osnovne šole. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje v 7. razredu devetletne osnovne šole.* Ljubljana: Debora založništvo.
75. Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004). *Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 8. razred devetletne osnovne šole.* Ljubljana: Debora založništvo.
76. Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004). *Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 9. razred devetletne osnovne šole.* Ljubljana: DEBORA.
77. Tacol, T., Frelih, Č., Muhovič, J. (2004). *Likovno snovanje III. Učbenik za izbirni predmet likovno snovanje III za 9. razred devetletne osnovne šole.* Ljubljana: DEBORA..
78. Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2005). *Likovno izražanje 4. Učbenik za likovno vzgojo v 4. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja.* Ljubljana: Debora založništvo.
79. Tacol, T., Tomšič Čerkez, B. (2006). *Likovno izražanje. Učbenik za likovno vzgojo za 6. razred devetletne osnovne šole.* Ljubljana: DEBORA.

Kukanja-Gabrijelčič, M. Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli.

80. Tepina, B. (2006). Spoznajmo likovni svet. Likovna vzgoja za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
81. Tomšič, Ž., Večerič, D., Zornik, L. (2003). DRUŽBA. Jaz, ti, mi vsi. Učbenik za družbo v petem razredu 9-letne osnovne šole in spoznavanje družbe v četrtem razredu 8-letne osnovne šole. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
82. Umek, M., Janša Zorn, O., Košak, M. (1997). Tu sem doma 1. Domača pokrajina. Spoznavanje družbe za 4. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
83. Umek, M., Janša Zorn (2006). Družba in jaz. Družba za 4. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
84. Vrščaj, D., Strgar, J., Hrvatín Kralj, D., Udir, V., Pretnar, S. (2001). Narava in družba 1. Delovni učbenik za 1. razred osemletne osnovne šole. 1. zvezek. Ljubljana: DZS.
85. Vrščaj, D., Strgar, J., Hrvatín Kralj, D., Udir, V., Pretnar, S. (2001). Narava in družba 1. Delovni učbenik za 1. razred osemletne osnovne šole. 2. zvezek. Ljubljana: DZS.
86. Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (1998). Živim v Evropi. Zemljepis za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
87. Senegačnik, J., Drobnjak, B. (2003). Spoznavamo Evropo in Azijo. Geografija za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
88. Senegačnik, J., Drobnjak, B., Otič, M. (2000). Živim v Sloveniji. Geografija za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
89. Šubic, D., Bitenc, F. (2003). Hej, hoj, ostani z menoj. Učbenik za pouk slovenščine v petem razredu devetletne in četrtem razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
90. Zidar Gale, T., Ž. Žagar, I., Žmavc, J., Pirc, V. (2007). Retorika. Uvod v govorniško veščino. Učbenik za retoriko kot obvezni izbirni predmet v 9. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: i2.
91. Blažič, M., Cigut, N., Kenda, J., Megloič, D., Seliškar, M., Svetina, P. (2004). Svet iz besed 6. Samostojni delovni zvezek za branje v 6. razredu devetletne osnovne šole in 5. razredu osemletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus.